

Nr 290.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag); given Stockholms slott den 5 maj 1939.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed jämlikt § 87 regeringsformen föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag).

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

F ö r s l a g

till

L a g

om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag).

Häriigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äge Konungen, när riksdagen ej är samlad, i den mån så prövas oundgängligen nödigt för uppnående av det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, förordna på sätt nedan närmare stadgas; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas, med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom trettio dagar sammanträda. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efterrättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, fall vara för handen, som i första stycket sägs, äge Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som där avses.

2 §.

I förordnande, som Konungen jämlikt 1 § meddelar, må föreskrivas:

1) att allenast riksbanken och bankaktiebolag, som riksbanken därtill bemyndigar (valutabank), må driva handel med utländska sedlar och skiljemynt, med växlar, checkar, andra penninganvisningar och fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt (utländska betalningsmedel och utländska fordringar), ävensom med aktier, obligationer och likartade värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet (utländska värdepapper);

2) att utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper må, mot vederlag som bestämmes i svenskt mynt, förvärvas och förtryttras allenast i den omfattning och på de villkor Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer;

3) att dylika tillgångar skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen mot kontant ersättning i svenskt mynt;

4) att svenska och utländska betalningsmedel, fordringar och värdepapper icke utan särskilt tillstånd må utföras ur riket eller på annat sätt överföras till utlandet eller överlåtas å den, som är bosatt i utlandet;

5) att dylika tillgångar icke utan särskilt tillstånd må införas till riket;

6) att över värdepapper, som införes till riket eller som här förvaras för den, som är bosatt i utlandet, så ock över köpeskilling, som influtit vid försäljning av sådana värdepapper, ej må förfogas i vidare mån än Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer; och

7) att i annat hänseende än under 2)—6) sägs ej må över utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper utan särskilt tillstånd förfogas annorledes än genom föryttring till riksbanken eller till valutabank.

Genom förordnande, som här avses, må ej inskränkning ske i riksbanken tillkommande befogenheter.

3 §.

Utan hinder av förordnande, varom i 2 § sägs, äge riksbanken meddela bankaktiebolag eller annan tillstånd att på de villkor riksbanken bestämmer driva den rörelse med utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål.

4 §.

Förordnar Konungen, att utländska betalningsmedel, utländska fordringar eller utländska värdepapper skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen, skall, där enighet ej kan vinnas om det värde i utländskt mynt, efter vilket ersättningen skall beräknas, värdet bestämmas av en nämnd av tre personer. Av dessa utses en, som tillika skall vara ordförande, av Konungen, en av riksbanken och en av handelskamrarna i riket.

Vid inlösen skall omräkning till svenskt mynt ske efter den av riksbanken vid tidpunkten för beslutet om inlösen tillämpade köpkursen.

Avdrag må vid inlösen göras för särskilda med inlösningen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.

5 §.

Där för tillsyn å efterlevnad av förordnande, som Konungen jämlikt 2 § meddelat, så finnes behöfligt, äge Konungen stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Konungen må jämväl i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för förordnandets genomförande så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av det med förordnandet avsedda ändamålet.

6 §.

Konungen äge uppdraga åt riksbanken att giva närmare föreskrifter rörande tillämpningen av meddelat förordnande.

Konungen må ock uppdraga åt riksbanken att pröva och avgöra ansökningar om tillstånd, vartill förordnandet giver anledning, samt att i övrigt handlägga de ärenden, som föränledas av förordnandet, och vare riksbanken skyldig ställa sig till efterrättelse av Konungen därutinnan meddelade särskilda föreskrifter.

7 §.

Den, som på grund av sin befattning med i denna lag avsett ärende erhållit del av enskildas förhållanden, må ej, i vidare mån än ärendets beskaffenhet kräver, yppa vad för honom sålunda blivit känt.

8 §.

Har Konungen meddelat förordnande, som i 2 § under 1) sägs, äge riksbanken, utan hinder av vad i 14 och 16 §§ i lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank är stadgat, köpa och sälja utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper ävensom förmedla köp och försäljning av dylika tillgångar i den omfattning, som föränledes av förordnandet.

9 §.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst straffarbete i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvidare till och med den 31 mars 1940. Förordnande, som meddelats jämlikt denna lag, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet. I 7 § meddelad föreskrift om tystnadsplikt och med stöd av 9 § meddelad bestämmelse rörande överträdelse av samma föreskrift skola gälla även därefter. I fråga om överträdelse, som skett under tiden för lagens giltighet, skall jämväl annan med stöd av 9 § meddelad bestämmelse tillämpas efter nämnda tid.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

N ä r v a r a n d e:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, anmäler, efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter, ett inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag)* samt anför därvid:

1932 års departementsförslag. Tanken att genom en fullmaktslagstiftning bereda Kungl. Maj:t möjligheter att i penningpolitiskt syfte ingripa reglerande på valutamarknaden är för vårt lands vidkommande icke ny. Våren 1932 utarbetades sålunda inom finansdepartementet ett författningsförslag av denna innebörd, vilket sedermera utan föregående remiss till vederbörande myndigheter och organisationer underställdes lagrådet för yttrande. Utdrag av statsrådsprotokollet i ärendet samt av lagrådets protokoll vid behandlingen av det remitterade förslaget torde få såsom bilagor fogas vid detta protokoll (*bil. A och B*).¹

Enligt ifrågavarande lagförslag skulle Kungl. Maj:t under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden, i den mån så prövades nödigt för stödjande av rikets penningväsen och ändamålsenligt tillgodoseende av näringslivets behov av betalningsmedel, äga förordna om en vittgående reglering av valutahandeln. Innan sådant förordnande meddelades skulle Kungl. Maj:t ha hört fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret. Lagen var avsedd att träda i kraft omedelbart efter utfärdandet och att gälla tillsvidare till och med den 31 mars 1933.

Enligt yttrande den 25 april 1932 över det genom Kungl. Maj:ts beslut den 31 mars samma år remitterade förslaget fann sig lagrådet, särskilt i betraktande av det ovissa ekonomiska läget, icke kunna avstyrka, att en lag i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget kom till stånd, därvid lagrådet dock uttalade den förhoppningen, att det genom anlitande av andra medel skulle visa sig möjligt undvika att lagen sattes i tillämpning.

¹ Bilagorna A—K vid detta protokoll hava fogats såsom bilagor till propositionen.

1939 års sakkunnigförslag. Arbetet på en förstärkning av rikets ekonomiska krigsberedskap har ånyo aktualiserat frågan om en valutapolitisk beredskapslagstiftning. Då en sådan lagstiftning ansetts erforderlig för att möjliggöra ett effektivt bekämpande av vissa av de risker, för vilka det svenska folkhushållet i händelse av krig skulle utsättas, har 1932 års författningsförslag inom finansdepartementet underkastats en överarbetning i syfte att anpassa fullmaktslagen efter de delvis förändrade förutsättningar från vilka frågan nu upptagits till bedömande. Överarbetningen har verkställts av häradshövdingen F. Rudewall, såsom sakkunnig inom departementet, i samarbete med professorn vid Lunds universitet E. Lindahl.

Det reviderade författningsutkastet, i det följande betecknat såsom *sakkunnigförslaget*, har genom remiss underställts bank- och fondinspektionen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap och styrelsen för svenska bankföreningen. Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund och Stockholms handelskammare ha inkommit med en gemensam skrivelse i ärendet. Jämväl Sveriges redareförening har yttrat sig i anledning av förslaget.

Det remitterade lagförslaget jämte en promemoria angående behovet av valutapolitisk krigsberedskap, innefattande en principmotivering till den nu ifrågasatta lagstiftningen, torde få bifogas statsrådsprotokollet i detta ärende (*bil. C och D*); en specialmotivering, som vid remissen bilades lagförslaget kan i detta sammanhang uteslutas, eftersom den i väsentliga delar överensstämmer med den kommentar till det äldre författningsförslaget som framlades i nyssnämnda utdrag av statsrådsprotokollet den 31 mars 1932.

Två förslag till tillämpningsförfordningar, avsedda att belysa, hur en valutareglering under olika förutsättningar skulle få tänkas utformad, om Kungl. Maj:t skulle finna nödvändigt att fullt utnyttja i fullmaktslagen givna befogenheter, överlämnades i sammanhang med remissen till de hörda myndigheterna för kännedom. De ha sedermera inom finansdepartementet undergått en överarbetning, vid vilken departementet rådfört sig med sakkunniga på det valuta- och banktekniska området. Trots att förslagen äro av intresse endast såsom exempel på valutaregleringens författningsmässiga utformning under speciella förutsättningar, torde även de lämpligen böra bringas till riksdagens kännedom (*bil. E*).

Då frågans natur gör det vanskligt att på ett fullt rättvisande sätt referera de i ärendet inkomna yttrandena, anhåller jag att få hänvisa till dessa yttranden sådana de föreligga. Jag hemställer därför, att de såsom bilagor måtte få fogas vid protokollet (*bil. F—K*).

Departements-
chefen.

Såsom med styrka framhållits i de yttranden som avgivits över sakkunnigförslaget, bör en reglering av valutahandeln icke ifrågakomma i andra fall, än då de olägenheter, som en sådan reglering även vid en försiktig tillämpning måste medföra, framstå såsom ett mindre ont än de verkningar, som utvecklingen på valutamarknaden skulle erhålla, om regleringen icke genomfördes. Till grund för bedömandet av föreliggande lagstiftningsfråga

bör därför läggas en diskussion av den sannolika valutautvecklingen i olika krislägen, betydelsen av denna utveckling för det svenska folkhushållet samt möjligheterna att utan tillgripande av en reglering behärska valutasituationen, i den mån den utvecklas i för landet ogynnsam riktning.

Valutautvecklingen i olika krislägen.

Att man, för den händelse Sverige skulle indragas i krig, har att räkna med risk för en omfattande kapitalutströmning, trots att den allmänna politiska situationen då otvivelaktigt skulle starkt begränsa möjligheterna till en överföring av tillgångar till utlandet, får anses ställt utom diskussion. Riksbankens stora innehav av främmande valutor skulle i ett dylikt läge icke utgöra tillräckligt skydd mot en sådan utveckling. Dessa tillgodohavanden motsvaras i mycket betydande utsträckning av kortfristiga skulder till banker och enskilda, vilket betyder, att de snabbt kunna undandragas riksbankens disposition. Därtill kommer, att kapitalrörelserna i ett krigsläge knappast i högre grad påverkas av riksbankens tekniska möjligheter att någon tid framåt försvara valutan. En kapitalutströmning vid krig kan väntas inträda med sådan snabbhet, att den kan förebyggas endast genom omedelbara motåtgärder.

Om Sverige skulle omedelbart hotas av krig, har man sannolikt att räkna med i allt väsentligt samma valutautveckling som i händelse av krig. Det vore alltför optimistiskt att tro, att de grupper, som vid ett krigsutbrott kunna befaras vilja överföra sina tillgångar i guld eller främmande valutor, skulle handla väsentligt annorlunda, då krigsfara föreligger. De åtgärder på valutamarknaden, som anses böra ifrågakomma vid krig, måste därför med samma rätt få vidtagas, när riket befinner sig i omedelbar krigsfara.

För den händelse krigsfaran allmänt uppfattas som verklig, synes den av anförda skäl utgöra tillräcklig anledning till ingripanden i valutahandeln, så snart tecken till kapitalutströmning börja visa sig. Uppfattningarna om krigsfarans aktualitet måste emellertid vara växlande; redan ett krig mellan europeiska makter, i vilket Sverige icke synes löpa omedelbar fara att bli indraget, kan tänkas utlösa sådana farhågor beträffande den framtida utvecklingen, att en omfattande kapitalutströmning från Sverige kommer till stånd. En sådan av krig mellan främmande makter orsakad kapitalutströmning måste anses ställa samma valutapolitiska problem, som möta vid krig eller omedelbar krigsfara för Sverige. Icke heller på denna punkt torde delade meningar behöva råda. Om ett krig mellan främmande makter utlöser panikartade företeelser på den svenska marknaden, får detta anses tyda på att farhågorna för att även Sverige skall indragas i krig ha full aktualitet.

Jag vill i detta sammanhang även beröra risken för en omfattande kapitalutströmning från Sverige utan bakgrund i ett europeiskt krig. Om den än icke kan helt avvisas, är den dock otvivelaktigt att anse såsom åtminstone för närvarande mycket ringa. Såsom i det följande

de erinras, föreligga i stället vissa förutsättningar för en kapitalinströmning till Sverige. Då de sannolika utvecklingstendenserna utom landet i händelse av bibehållen fred sålunda snarast tala för en haussespekulation i svenska kronor, är det tydligen icke stor anledning att under samma förutsättning räkna med möjligheten av kapitalutströmning. Till en annan slutsats torde man kunna komma, endast om man räknar med risk för en primär inflation i Sverige, ett alternativ som här kan lämnas åsido.

Den enighet, som i stor utsträckning föreligger rörande behovet av ingripanden i vissa lägen mot en utströmning av kapital ur landet, möter icke, då man kommer till det andra slag av risker, som förslaget till valutalag tar i sikte, alltså möjligheten av en skadlig *kapitalinströmning* till vårt land. Detta torde, av yttrandena över förslaget att döma, hänga samman med att de olika möjligheter, som innefattas under uttrycket svår penningkris, icke blivit närmare preciserade. Att en dylik inströmning av kapital måste utgöra en ganska osannolik eventualitet, för den händelse Sverige befunne sig i krig eller hotades av en omedelbar krigsfara, behöver knappast framhållas. Däremot kan icke den möjligheten avvisas, att krig mellan andra makter eller krigsfara, som icke omedelbart synes beröra vårt land, skulle kunna skapa ett sådant läge på valutamarknaden, att främmande kapital i icke önskvärd utsträckning söker sig till Sverige.

Den svenska kronan torde för närvarande allmänt betraktas såsom en relativt stark valuta både på grund av att riksbanken redovisar betydande utländska tillgodohavanden, på vilka betalningsbalansens utveckling icke hittills övat tryck, och med tanke på den relativt stabila prisutvecklingen inom landet. Under sådana förhållanden kan den uppfattningen vinna spridning, att en höjning av den svenska kronans värde mot andra valutor är blott en tidsfråga. Tillräckligt stora belopp äro för närvarande spekulativt engagerade på den internationella penningmarknaden, för att en för svenska förhållanden mycket omfattande kapitalinströmning till landet skall kunna komma till stånd. Jag återkommer i det följande till de olägenheter med vilka en sådan utveckling skulle vara förbunden. Här må blott påpekas, att dessa olägenheter komma att göra sig gällande, även om kapitalinströmningen på grund av den politiska situationens utveckling eller av andra skäl snabbt skulle vändas i sin motsats. Om den väntade höjningen av den svenska kronans värde blivit verklighet, upphävas icke därav förorsakade förluster genom en påföljande sänkning vid en eventuell utströmning av flyktpkapitalet.

Valutautvecklingens betydelse för folkhushållet.

Det torde vara obehövt att utförligare behandla vådorna av en omfattande *kapitalutströmning* när landet befinner sig i krig eller omedelbar krigsfara. Att landets utländska tillgodohavanden i ett sådant läge måste skyddas för att, såvitt möjligt, användas till tryggnad av varuförsörjningen samt att de i samma syfte böra i nödvändig utsträckning stå till statsmakter-

nas förfogande, erkännes av alla. Såsom närmare utvecklats i den protokollet bifogade promemorian om behovet av valutapolitisk krigsberedskap (bil. D) kunna emellertid återverkningarna på folkhushållet av en omfattande kapitalutströmning i rent penningpolitiskt hänseende bliva sådana, att motåtgärder äro påkallade, även om man bortser från behovet att skydda varuförsörjningen.

Vid en betydande kapitalinströmning måste verkningarna ses mot bakgrunden av penningpolitikens utformning. Innan jag går vidare, torde jag därför få i korthet erinra om de av statsmakterna godtagna riktlinjerna för den svenska penningpolitiken. Den teoretiska behandlingen av valutafrågan i nyssnämnda promemoria utgår från två krav: relativt stabil prisnivå och såvitt möjligt oförändrade växelkurser. I stark förenkling återge dessa krav två grundläggande önskemål, vilka i en krigssituation sannolikt aldrig kunna samtidigt tillgodoses och även vart för sig blott i begränsad utsträckning kunna uppfyllas. Jag torde vid anmälan av förslag till maximiprislag få anledning att utförligare behandla frågan om prisutvecklingen och prispolitiken i händelse av krig. Här må blott framhållas, att en av riktpunkterna för penningpolitiken vid krig eller krigsfara måste bliva att med minsta möjliga förlust för exporten till följd av en reduktion av exportvalutornas värde så effektivt som möjligt begränsa de utländska prisrörelsernas återverkan på den svenska marknaden.

De olägenheter av en omfattande *kapitalinströmning* till Sverige, som i detta sammanhang kräva beaktande, sammanhånga främst därmed, att kapitalimporten måste allvarligt försvåra genomförandet av en penningpolitik efter angivna linjer, närmast till följd av de betydande förlustrisker, varmed en sådan politik under angivna förhållanden blir förbunden. Redan till följd av en stark prisstegring utomlands även om denna icke utlöser några kapitalrörelser av betydelse, ställas statsmakterna inför en svårbedömd avvägning mellan prisstegring på hemmamarknaden och reduktion av värdet på exportvalutorna. Konflikten skärpes, i den mån kapitalströmmar till landet, eftersom valutan då kommer att utsättas för ett dubbelt tryck och dessutom förlustriskerna för Sverige ökas, i samma mån som landets utländska tillgodohavanden tillväxa. Hur valet i en konfliktsituation bör träffas, beror på omständigheterna i det särskilda fallet. Enklast ställer sig valet, om valuta fördelningen är sådan, att staten får bära den övervägande delen av förlusten vid en för prisstabilisering nödvändig växelkursförändring, men det får icke förbises, att statens förlust vid en sänkning av de utländska växelkurserna efter en omfattande kapitalinströmning till landet, såsom framhållits i den tidigare återopade promemorian, är förlust för hela folkhushållet.

Möjligheter att behärska valutautvecklingen.

Riksbankens möjligheter att med traditionella medel behärska en *kapitalutströmning*, föranledd av krig eller krigsfara, äro begränsade. En höj-

ning av räntesatserna, en skärpning av kraven på bankernas reserver och direkta överenskommelser med de större bankerna om kreditrestriktioner — de åtgärder som närmast komma i fråga — behöva icke fränkännas värde, men måste i det förutsatta läget anses avgjort otillräckliga. Ett kraftigare medel vore en så betydande höjning av de utländska valutornas notering, att innehavare av svenskt kapital hölles tillbaka genom förlustrisken. Utvägen torde i denna form endast ha ett teoretiskt intresse.

Gynnsammare te sig möjligheterna vid *kapitalinströmning*. I sitt yttrande över sakkunnigförslaget ha bankofullmäktige erinrat om olika sätt att från riksbankens sida dämpa en sådan rörelse på valutamarknaden. Även fullmäktige synas emellertid räkna med att de traditionella medlen vid en kapitalimport i samband med krigsfara kunna visa sig otillräckliga. Om detta är fallet eller ej, torde i väsentlig grad bli beroende på huruvida man är beredd till en kraftig sänkning av de utländska växelkurserna. En vägning av nackdelarna vid en sådan sänkning kan ge till resultat, att valutareglering är att föredraga.

Slutsatser.

Det anförda leder närmast till slutsatsen, att möjligheter till valutareglering böra föreligga i händelse av *kapitalutströmning* orsakad av krig och överhängande krigsfara såväl som av krig mellan främmande makter. För detta talar icke endast risken för att riksbankens utländska tillgodohavanden under dessa omständigheter snabbt gå förlorade, om motåtgärder ej vidtagas, samt de för varuförsörjningen olyckliga konsekvenserna av en sådan utveckling utan även riksbankens relativa maktlöshet, när det gäller att med traditionella medel skydda valutareserven.

Vad åter angår en kapitalutströmning utan sammanhang med krig, delar jag den av, bland andra, fullmäktige i riksbanken framförda åsikten, att en sådan rörelse på kapitalmarknaden icke för närvarande bör föranleda införandet av valutareglering.

Svaret blir i någon mån tveksammare, när det gäller frågan om behovet av valutareglering till skydd mot en av krig mellan främmande makter föranledd *kapitalinströmning*. Då emellertid en inströmning av kapital väl kan tänkas komma till stånd just i de lägen, då den — som i det föregående visats — måste i särskilt hög grad försvåra en rationell penningpolitik och då därjämte riksbankens vanliga hjälpmedel kunna befaras visa sig otillräckliga, anser jag, att man icke bör fransäga sig möjligheten att med stöd av en allmän valutatalag ingripa reglerande mot en sådan kapitalrörelse. Det finnes så mycket mindre skäl till detta, som de regleringsåtgärder, som erfordras för att förhindra att man genom en spekulativ kapitalinströmning försättes i ett tvångsläge, sannolikt kunna göras relativt enkla och för det enskilda näringslivet — med undantag för bankerna — föga kännbara.

Sakliga förutsättningar för införande av valutareglering. Sakkunnigförslaget till valutatalag utgår från i huvudsak de tankegångar, som framlagts i

det föregående, och synes mig böra läggas till grund för den lagstiftning i ämnet, som jag av anförda skäl anser vara av behovet påkallad; i detta avseende kan jag stödja mig på samtliga i ärendet avgivna yttranden. I vissa hänseenden torde likväl förslaget i anledning av den under remissförfarandet framkomna detaljkritiken och i anslutning till vad jag förut yttrat böra revideras.

I *sakkunnigförslaget* ha såsom sakliga förutsättningar för införandet av valutareglering upptagits

dels — i direkt anslutning till grundlagens stadgande om villkoren för att riksbanken skall kunna befrias från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld — utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden,

dels, att åtgärden skall vara oundgängligen nödvändig för uppnående av det mål, som statsmakterna fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

Medan den senare förutsättningen i samtliga avgivna yttranden lämnats utan erinran, har utformningen av den förra förutsättningen blivit föremål för kritik.

Invändningarna ha avsett dels uttrycken »krig» och »krigsfara», vilka förmenats ge rum för olika tolkningar, varjämte i ett fall förutsättningen »krigsfara» ansetts böra helt utgå, dels införandet av »svår penningkris» såsom en av de alternativa förutsättningarna för lagens tillämpning.

Termen *krig* har i skrivelsen från *Sveriges allmänna exportförening m. fl.* ansetts vara i behov av förtydligande. Då sammanställningen »av krig — — — föranledda utomordentliga förhållanden» användes i andra författningsförslag på den ekonomiska försvarsberedskapens område, exempelvis maximiprislagen, för att känneteckna en situation, som icke är liktydig med krig, vari Sverige är indraget, ansåge organisationerna den tolkningen icke utesluten, att med krig i valutalagen åsyftades även ett mellan andra makter pågående krig av beskaffenhet att föranleda utomordentliga förhållanden å den svenska penningmarknaden. För fall av krig, vari Sverige vore indraget, ansåge organisationerna behov föreligga av beredskapslagstiftning till förhindrande av kapitalflykt från landet, främst med hänsyn till eventualiteten att de svenska valutatillgodohavandena i utlandet i sådant fall kunde spärras.

Beträffande termen *krigsfara* ha *fullmäktige i riksbanken* och *Sveriges allmänna exportförening m. fl.* understrukit, att de därmed avsåge allvarligt hot för Sverige att indragas i krig. En reservant synes under uttrycket vilja innefatta även ett allvarligt hot för avstängning av landet. *Bank- och fondinspektionen* har framhållit, att om i Europa skulle utbryta krig mellan andra stater än Sverige — vare sig detta ansåges medföra krigsfara för vårt land eller icke — förhållanden uppenbart kunde föreligga, som påfordrade ett så snabbt ingripande, att ett hörande av riksdagen å tid, då den icke vore samlad, skulle kunna äventyra effektiviteten av den valutareglering, som sedermera kunde komma till stånd, samt på

denna grund ansett, att betänkligheterna mot att fullmaktslagen gjordes tillämplig även på ett sådant läge borde falla. Däremot har inspektionen ansett behov av fullmaktslag icke finnas vid enbart en fara för krig mellan främmande europeiska stater, då denna icke hade avseende på vårt land. *Svenska bankföreningen* har avstyrkt, att fullmakten utsträcktes till fall av krigsfara, enär detta begrepp liksom svår penningkris omfattade till sin innebörd skäligen svårbedömliga situationer. *Sveriges allmänna exportförening m. fl. organisationer* ha tillstyrkt en fullmaktslag för fall av krigsfara med kapitalflykt från Sverige, men ansett en reglering överflödig som motåtgärd mot kapitalinströmning.

Beträffande svår penningkris — vilket var det enda fall, som avsågs i 1932 års departementsförslag — ha de hörda myndigheterna och organisationerna i allmänhet hävdad, att en fullmaktslag för sådana fall icke vore behövlig. *Fullmäktige i riksbanken* ha, som redan antytts, avstyrkt med motivering, att de åtgärder, som de valutavårdande myndigheterna redan nu kunde tillgripa, i allmänhet torde vara tillfyllest för att möta även förhållandevis allvarliga krissituationer. Fullmäktige ha särskilt framhållit riksbankens samarbete med de svenska bankerna, föreliggande fullmakt att skärpa kraven på bankernas kassareserver samt möjligheten att sänka växelkurserna. *Riksgäldsfullmäktige* ha ansett, att om — sedan nuvarande penningpolitiska medel visat sig otillräckliga — tvångsåtgärder skulle bliva erforderliga, sådana borde träda i tillämpning endast efter beslut av riksdagen. Jämväl *bank- och fondinspektionen* har avstyrkt fullmaktens utsträckande till fall av svår penningkris, i tanke att de kritiska förhållandena då icke utvecklade sig hastigare, än att riksdagens mening om tillgripande av tvångsåtgärder hunne inhämtas. Riksbanken hade redan under normala förhållanden medel att åtminstone i stor utsträckning temporärt motverka sådana för valutavården olägliga förhållanden, varom här vore fråga. Som redan nämnts, har inspektionen dock ansett behov av fullmaktslag föreliggande, då krig utbrutit mellan främmande europeiska makter, även utan att situationen kunde betecknas som krigsfara för Sverige. *Svenska bankföreningen* har avstyrkt fullmaktslag vid fall av svår penningkris. Föreningen har tillagt, att en sådan fullmakt syntes så mycket mera olämplig, som den använda beteckningen visat sig tillåta en mycket extensiv tolkning. Riksbanken hade ju alltsedan hösten 1931 med stöd av regeringsformens likalydande uttryck åtnjutit befrielse från sedelinlösningskyldigheten. *Sveriges allmänna exportförening m. fl.* ha avstyrkt en fullmaktslagstiftning för fall av svår penningkris både som motåtgärd mot kapitalinströmning och som motåtgärd mot kapitalflykt. En inströmning av flyktkapital under ett europeiskt krig har ansetts väsentligen kunna komma att härröra från sådana europeiska stater, vilka jämte Sverige förblivit neutrala, och enligt tidigare erfarenheter främst då från våra nordiska grannar. Rubbningar i de monetära förhållandena härigenom borde dock utan svårighet kunna utjämnas genom ett utvidgat nordiskt samarbete. En extraordinär inströmning av främmande betalningsmedel utan samband med krig ha organisationerna

ansett otvivelaktigt kunna inträffa såväl vid en svår internationell penningkris som utan samband med en sådan. Enbart en förväntan om en sänkning av de utländska växelkurserna kunde enligt erfarenheten vara tillräcklig att utlösa en spekulation i svenska kronor. Häremot vore dock mindre långtgående ingripanden än en valutareglering tillräckliga.

Trenne reservanter bland fullmäktige i riksgäldskontoret och en reservant bland fullmäktige i riksbanken ha tillstyrkt, att fullmakten omfattade fall av svår penningkris. Den sistnämnde har emellertid ansett lagens formulering vara både för omfattande, då den som förutsättning för lagens tillämpning icke tillräckligt betonat ett krav på att alldeles särskilda händelser med valutapolitiska konsekvenser skola ha inträffat inom eller utom landet, och för begränsad, då en tillämpning av lagen för att vara till gagn vid ett omfattande valutainflöde måste tillgripas på ett tidigare stadium, än då svår penningkris redan kunde anses föreligga. Bland annat med hänsyn härtill har reservanten velat angiva fullmaktens användningsområde sålunda, att lagen kunde bringas i tillämpning under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden eller eljest då förhållandena på den internationella valutamarknaden vore sådana, att vårt penningpolitiska program skulle äventyras.

Jag delar uppfattningen, att den från grundlagen hämtade formuleringen *Departements- chefen.* krig, krigsfara eller svår penningkris icke är tillfredsställande. Den brister i fråga om tydlighet och synes därjämte alltför omfattande. I huvudsaklig anslutning till de åsikter som kommit till uttryck i de över sakkunnigförslaget avgivna utlåtandena vill jag, med åberopande av vad jag i det föregående anfört om behovet av valutapolitisk beredskapslagstiftning, förorda, att valutareglering enligt den ifrågasatta fullmaktslagen må införas vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden. För den tolkning som i förevarande sammanhang bör givas detta från världskrigets beredskapslagstiftning hämtade uttryck hänvisar jag till framställningen under föregående punkt. Vad särskilt beträffar innebörden av uttryckets sista led, bör därunder enligt min mening inbegripas såväl av krig föranledd kapitalutströmning som en omfattande av krig mellan främmande makter orsakad kapitalinströmning.

Formella förutsättningar för införande av valutareglering. Såsom formella förutsättningar för införande av valutareglering anges i *sakkunnigförslaget*, dels att fullmäktige i riksbanken skola ha gjort framställning om förordnande enligt lagen, dels att samråd ägt rum jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret. Den förra förutsättningen utgör en garanti utöver vad i 1932 års departementsförslag ansågs erforderligt. Detta förutsatte nämligen endast hörande av de båda fullmäktigeinstitutionerna.

Fullmäktige i riksbanken ha i sitt yttrande över sakkunnigförslaget uttalat sig för en ytterligare utbyggnad av förstnämnda förutsättning genom

krav på sådan kvalificerad majoritet att minst fem av fullmäktiges sju ledamöter skola ha biträtt beslutet om framställning angående förordnande enligt lagen. En praktiskt taget enhällig uppfattning om behovet säges böra råda. *Bank- och fondinspektionen* har delat denna mening och ansett en sådan garanti vara av värde för att i en kritisk situation hindra tillkomsten av överilade beslut av fullmäktige i riksbanken. *Fullmäktige i riksgäldskontoret* ha godtagit sakkunnigförslaget i denna del och ansett en garanti därigenom skapad för att lagen bringades i tillämpning endast då så kunde anses oundgängligen nödigt. *Svenska bankföreningen* har icke heller riktat någon erinran däremot. *Exportföreningen, industriförbundet och Stockholms handelskammare* åter ha anslutit sig till bankofullmäktiges förslag.

Vid remissbehandlingen har förordats införandet av ytterligare två formella förutsättningar utöver de i sakkunnigförslaget angivna. Sålunda ha *fullmäktige i riksbanken* ansett, att lagen endast borde få sättas i tillämpning, därest riksdagskallelse redan utfärdats eller utfärdas i sammanhang med tillämpningsbeslutet. Jämväl *riksgäldsfullmäktige, bank- och fondinspektionen* samt vissa organisationer ha uttalat liknande meningar. Vidare ha *fullmäktige i riksgäldskontoret* föreslagit, att valutalagens giltighetstid skulle begränsas till förslagsvis fyra veckor efter det riksdagen, vare sig lagtida eller urtida, sammanträtt. *Bankofullmäktige* ha även uttalat, att fullmakten icke borde gälla för tid, varunder riksdagen vore samlad, och att lagens giltighetstid nu borde begränsas till utgången av januari 1940. *Bank- och fondinspektionen* har framfört en liknande mening.

Sveriges allmänna exportförening m. fl. ha ansett att lagens giltighetstid tillsvidare borde begränsas till utgången av år 1940.

*Departements-
chefen.*

Frågan om på olika sätt kvalificerad majoritet vid omröstning inom riksbanksfullmäktige upptager jag icke i förevarande fullmaktslag. För den händelse skydd anses böra beredas fullmäktige mot överilade beslut, synes detta kunna ifrågakomma även vid andra viktiga avgöranden, och eventuella föreskrifter i detta hänseende torde efter förslag av fullmäktige få meddelas i annan ordning.

Jag anser riktigt, att kallelse till urtida riksdag skall ha utgått före eller i samband med Kungl. Maj:ts förordnande med stöd av valutalagen, för såvitt riksdagen icke ändock skall sammanträda inom trettio dagar. Förordnanden enligt en lag som den föreslagna böra, när riksdagen är samlad, få meddelas av Konungen med riksdagens samtycke, således utan iakttagande av den i § 87 regeringsformen stadgade ordningen.

Förslag till valutalag. De bestämmelser om de sakliga och formella förutsättningarna för valutareglering under olika av krig betingade förhållanden, vilka jag i det föregående tillstyrkt, ha upptagits i 1 § av ett *nytt departementsförslag* till valutalag, som jag med utgångspunkt från sakkunnigförslaget och under beaktande av under remissförfarandet framkomna erinringar mot detta låtit upprätta. Jag torde nu få redogöra för innehållet av de i

detta nya förslag under 2—9 §§ upptagna bestämmelserna angående valuta-regleringens organ, innebörd och föremål m. m. Redogörelsen synes därvid lämpligen kunna inskränkas till att angiva och närmare motivera de punkter på vilka förslaget i fråga avviker från 1932 års departementsförslag, vars innebörd utvecklats av föredragande departementschefen vid remissen den 31 mars 1932 av nämnda förslag till lagrådet (se bil. A).

Valutaregleringens organ [2 § 1) och 3 §].

Såsom vid anmälan av 1932 års departementsförslag framhållits, förutsätter en valutareglering dels en centralisering av valutahandeln, dels inrättandet av ett organ för regleringens genomförande.

Rätten att idka valutahandel förbehålles enligt *det nya departementsförslaget* 2 § 1) riksbanken och bankaktiebolag, som riksbanken därtill bemyndigar; beteckningen valutabank reserveras enligt förslaget till att avse sådan bank. Dessutom bör tillstånd kunna av riksbanken meddelas andra företag än valutabanker att tillhandagå allmänheten i resandetrafikens intresse. I förslagets 3 § har därför meddelats stadgande härom. Villkoren för denna begränsade rätt till valutahandel torde böra bestämmas av riksbanken.

I 1932 års *departementsförslag* förutsattes, att för handhavandet av valutaregleringen skulle inrättas en valutanämnd med viss sammansättning. I *sakkunnigförslaget* hade de arbetsuppgifter, som skulle åligga denna nämnd, anförtrots riksbanken, därvid det förutsattes, att inom riksbanken för sådant ändamål inrättades en särskild avdelning. *Svenska bankföreningen* har i sitt yttrande över sakkunnigförslaget hemställt om sådan jämkning av lagförslaget, att även möjligheten att inrätta ett särskilt centralorgan för valutaregleringens genomförande, en valutanämnd, hölles öppen. Visserligen är ställningstagandet till frågan om valutaregleringens centralorgan i synnerlig grad beroende av det sätt, på vilket en central ekonomisk förvaltning under en eventuell kristid kan bli organiserad, men anledning synes ej föreligga att därför uppskjuta avgörandet på denna punkt. För min del har jag ej funnit mig vid upprättandet av *det nya departementsförslaget* böra i detta hänseende frågå sakkunnigförslaget.

Valutaregleringens föremål [2 § 1) och 2)].

I likhet med 1932 års departementsförslag omfattar *det nya departementsförslaget* utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper. Vad därmed skall förstås framgår av förslagen till tillämpningsförfordningar (bil. E). Växlar, checkar och andra penninganvisningar böra behandlas såsom utländska betalningsmedel, därest de medföra rätt till betalning i utländskt mynt, även om betalningen skall erläggas här i riket och förbehåll ej gjorts om effektiv betalning i utländskt myntslag. Till skillnad från 1932 års departementsförslag har *det nya departementsförslaget* i terminologiskt hänseende ej hänfört tillgodohavanden å bankräkning till betalningsmedel utan till fordringar. Med hänsyn till av riksbanken för

närvarande åtnjuten befrielse från skyldigheten att med guld inlösa sina sedlar, räknas icke heller guldmynt till betalningsmedel i förslaget mening.

I likhet med *bank- och fondinspektionen* samt *svenska bankföreningen* anser jag lämpligt, att i lagen angives, att ett värdepapper skall anses såsom utländskt, om det utfärdats av någon som icke är bosatt här i riket. Det förutsättes fördenskull och i anledning av stadgandena i 2 § 4) och 6) i *det nya departementsförslaget* att begreppet »bosatt här i riket» blir på särskilt sätt bestämt. Bolag eller annan juridisk person torde få anses bosatt, där styrelsen har sitt säte, eller, om styrelse ej finnes, där huvudkontoret är beläget. För att en fysisk person skall anses vara bosatt i Sverige bör fordras, att han här har fast bostad. Ur valutaregleringssynpunkt synes dock en utlänning med fast bostad i Sverige få anses vara härstädes bosatt, endast så framt hans vistelse i Sverige nått en viss varaktighet. Det torde böra läggas i Konungens hand att, med hänsyn till den vid tidpunkten för valutaregleringens genomförande rådande situationen, avgöra vilken tid, som i detta avseende bör vara normerande. I *det nya departementsförslaget* ha därför icke inryckts några definitioner av begreppen »bosatt här i riket» eller »bosatt i utlandet», utan har bestämmandet av dessa begrepp överlämnats åt Konungen.

Bank- och fondinspektionen samt *bankofullmäktige* hava i sina yttranden över sakkunnigförslaget uttalat sig för att eventuell skyldighet att till inlösen avstå även oarbetat guld och guldmynt bleve föremål för reglering i valutalagen. Uppenbart torde vara, att vid en helt genomförd valutareglering handeln med och förfogandet över guld icke kan lämnas helt fri. Men därvid kan det visa sig erforderligt, att jämväl andra lätt realiserbara värden, såsom silver, platina, ädelstenar och smycken underkastas samma restriktioner som guld. Vad angår skyldighet att i tider av knapphet på utländska valutor avstå dessa eller likartade tillgångar till inlösen, synes en sådan skyldighet knappast vara mera angelägen än en plikt att till inlösen avstå fastighet i utlandet eller annan därstädes befintlig egendom. Då rätten att förfoga över guld följaktligen äger närmare samband med den allmänna förfoganderätten över enskild egendom under kristid än med valutaregleringen, synes mig denna fråga icke böra göras till föremål för lagstiftning i detta sammanhang.

Valutaregleringens innebörd [2 § 2)—6)].

Beträffande de särskilda transaktioner, som beröras av valutaregleringen, hänvisas till föredragande departementschefens yttrande vid remissen till lagrådet av 1932 års departementsförslag. Härutöver vill jag endast framhålla följande.

Ehuru prissättningen å de utländska valutorna vid en valutareglering är av grundläggande betydelse, har i *det nya departementsförslaget* icke upptagits någon särskild bestämmelse om reglering av priset på valutor. I stället har i 2 § 2) föreskrivits, att utländska valutor få förvärvas och föryttras mot vederlag i svenskt mynt allenast i den omfattning och på de villkor som Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer.

Härigenom beredes möjlighet för riksbanken att fastställa pris på utländsk valuta men därjämte bland annat att vid köp och försäljning av sådana valutor meddela föreskrifter om deras placering.

Såsom vederlag i svenskt mynt torde få anses vederlag, som är bestämt att utgå i svenska kronor eller som utgöres av fordringar eller värdepapper, vilka äro utställda i svenska kronor.

Införsel av valutor gjordes i *sakkunnigförslaget* beroende av särskilt tillstånd endast i den mån den gällde värdepapper. Med hänsyn till de av *bank- och fondinspektionen* samt *bankofullmäktige* avgivna yttrandena över sakkunnigförslaget synes ifrågavarande reglering böra vid behov kunna utsträckas till jämväl betalningsmedel och fordringar. *Det nya departementsförslaget* har utformats i enlighet härmed.

I *det nya departementsförslaget* meddelas, i motsats till vad som var fallet i 1932 års departementsförslag, icke några närmare bestämmelser om försäljning av införda värdepapper. I detta hänseende upptager förslaget endast en generell föreskrift att över värdepapper, som införts till riket eller som här förvaras för den, som är bosatt i utlandet, ävensom över köpeskilling, som influtit vid försäljning av dylika värdepapper, får förfogas allenast i den omfattning och på de villkor, som Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer.

I 2 § under 2)—6) i *det nya departementsförslaget* behandlas förfoganderätten över utländska valutor i vad angår köp eller försäljning mot vederlag i svenskt mynt, rätt till inlösen samt ut- och införsel. Det synes mig lämpligt att dessa bestämmelser i en särskild punkt 7) kompletteras med ett stadgande att förbud må meddelas jämväl mot varje annan form av förfogande över dylika valutor. Ägare eller innehavare av utländska valutor bör således kunna förbjudas att, utan särskilt tillstånd, pantsätta, kvitta eller eljest förminska innehavet av sådana tillgångar.

Bankofullmäktige hava i sitt yttrande över sakkunnigförslaget framhållit önskvärdheten av, att enhetliga bestämmelser meddelas beträffande de undantag, som må medgivas från förordnande enligt 1 § 2)—6) i *sakkunnigförslaget* [2 § 2) samt 4)—7) i *det nya departementsförslaget*]. Givet är att i praktiken beviljandet av undantag från de meddelade förordnandena kan ske på likartat sätt i samtliga de nu ifrågavarande fallen, antingen genom utfärdande av generella föreskrifter eller genom tillstånd i varje särskilt fall. Dock synes mig en väsentlig olikhet föreligga mellan å ena sidan utförsel- och införsel förbuden och å andra sidan inskränkningarna i rätten att köpa eller sälja utländska valutor. För ut- eller införsel av valutor torde det komma att erfordras ett formligt beslut om tillstånd i varje särskilt fall, i synnerhet om en eventuell valutareglering förbindes med en allmän reglering jämväl av den utländska varuhandeln med därav följande samarbete mellan olika myndigheter. Beträffande köp och försäljning däremot torde transaktionerna kunna ske omedelbart med stöd av de generella bestämmelserna. Endast i speciella fall lärer härvid särskilt tillstånd behöva utverkas. Härtill kommer, att vid köp och försäljning de generella

tillstånden måste förbindas med föreskrifter om priser, förfoganderätt över erhållet vederlag m. m. Den nu angivna skillnaden har synts mig böra komma till uttryck i lagtexten. Vad angår det i 2 § under 7) i *det nya departementsförslaget* meddelade förbudet lärer undantag från detsamma knappast kunna medgivas genom generella föreskrifter, varför bestämmelserna om dessa undantag i förslaget erhållit en med undantagen från utförelse- och införelseförbuden likartad utformning.

Genom beslut av statsmakterna har en viss immunitet tillförsäkrats den internationella regleringsbanken i Basel. Så länge denna överenskommelse äger gällande kraft, kan den internationella bankens handlingsfrihet icke inskränkas genom en valutareglering.

Speciella stadganden [4—9 §§].

I 4 § i *det nya departementsförslaget* meddelas bestämmelser rörande förfarandet vid inlösen av utländska valutor. Såsom *svenska bankföreningen* med instämmande av *bank- och fondinspektionen* i sitt yttrande över sakkunnigförslaget påpekat är vid inlösningsförfarandet fråga om två olika värdesättningar, nämligen först en värdering av den utländska tillgången i utländskt mynt och därefter en omräkning av detta värde i svenskt mynt. I *sakkunnigförslaget* hade förutsatts, att endast värdepapper skulle bliva föremål för värdering ur den förra synpunkten, medan ifråga om betalningsmedel och fordringar en direkt omräkning i svenskt mynt skulle vara tillfyllest. Då det emellertid kan föreligga behov att inlösa jämväl utländska betalningsmedel och utländska fordringar, vilkas värde i utländskt mynt kan vara omtvistat, synes det lämpligt, att bestämmandet av värdet i utländskt mynt i händelse av tvist därom i samtliga fall skall kunna hänskjutas till en särskild nämnd. Nämnda paragraf i *det nya departementsförslaget* har fördenskull utformats i nära överensstämmelse med ett av bank- och fondinspektionen lämnat förslag. Då samtliga arter av utländska valutor sålunda kunna bliva föremål för värdering, har jag ansett mig böra i viss anslutning till svenska bankföreningens och bank- och fondinspektionens förslag förordna, att en av ledamöterna i den särskilda nämnden utses av handelskamrarna i riket. Tillräckliga skäl synas mig ej föreligga att, på sätt vissa organisationer föreslagit, utöka nämnden med ytterligare en representant för näringslivet.

I enlighet med lagrådets hemställan i utlåtande över 1932 års departementsförslag har i 5 § i *det nya departementsförslaget* uttryckligen uttalats, att Konungen äger utfärda de särskilda bestämmelser, som finnas erforderliga för genomförande av förordnande, som meddelas med stöd av 2 §. Härigenom erhåller Konungen möjlighet att införa deklaraionsplikt ifråga om valutainnehav, tillgångar i utlandet och förpliktelser gentemot utlandet. I likhet med *bank- och fondinspektionen* samt *bankofullmäktige* anser jag möjlighet böra beredas Konungen att stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Med hänsyn till det ingrepp i en-

skild rätt, som ett sådant stadgande medför, har en uttrycklig bestämmelse därom införts i förslaget.

I *sakkunnigförslaget* upptogs en bestämmelse att, då stadgande om avstående av utländska valutor givits, Konungen ägde meddela föreskrifter till förhindrande av att dylika tillgångar genom underlåten indrivning eller annorledes icke bleve tillgängliga för inlösen. *Bank- och fondinspektionen* har framhållit, att för ökande av lagens effektivitet borde meddelas bestämmelse, innebärande dels ett förordnande, att svensk gäldenär ej må uppskjuta betalning av skuld i utlandet eller träffa avtal om betalning annorledes än med vanliga betalningsmedel, om så ej betingas av omständigheterna, dels ock förbud att, i avsikt att spekulera i valuta, ikläda sig gäld i utlandet. Ett liknande påpekande har gjorts av *bankofullmäktige*. Då det är av synnerlig vikt att de förordnanden, som meddelas enligt 2 §, erhålla en, så vitt möjligt, fullständig effektivitet, har jag ej ansett mig böra avvisa myndigheternas förslag. I 5 § i *det nya departementsförslaget* har därför införts ett generellt stadgande, att Konungen må meddela erforderliga föreskrifter till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av det med valutaregleringen avsedda ändamålet. På grund av detta stadgande kan ett förordnande enligt 2 § kvalificeras med förbud mot sådana av bankinspektionen exemplifierade förfaranden, som tydligt innebära ett kringgående av förordnandet eller eljest äro av beskaffenhet att göra detta mer eller mindre verkningslöst. Det förutsättes, att den Konungen sålunda tillagda befogenheten utnyttjas med yttersta försiktighet och endast i den omfattning, som finnes vara oundgängligen erforderlig för valutaregleringens upprätthållande. Detta torde framgå såväl av stadgandets avfattning som ock av dess egenskap av allenast en i 5 § införd tillämpningsföreskrift till 2 §.

Den föreslagna valutaregleringen kan under vissa förhållanden föranleda anställande av en stor personal utan tjänstemannaansvar. Enligt sakens natur böra de, som handlägga valutaregleringsärendena, iakttaga tystlåtenhet rörande enskildas förhållanden, som under deras verksamhet bliva för dem kända. Med hänsyn till vikten av att denna tystnadsplikt iakttages, synes densamma böra komma till uttryck i valutalagen. Bestämmelse här om har därför intagits i 7 § i *det nya departementsförslaget*.

Riksbankens rätt att köpa och sälja utländska valutor och utländska värdepapper ävensom att förmedla köp och försäljning av sådana värdepapper är i viss omfattning begränsad genom bestämmelserna i 14 och 16 §§ i lagen för Sveriges riksbank. I den mån valutahandelsmonopol lämnas riksbanken, synas nu angivna begränsningar i dess verksamhet böra suspenderas. Med hänsyn till valutalagens temporära giltighet lära erforderliga bestämmelser därom böra införas i sistnämnda lag. Så har i *det nya departementsförslaget* skett i 8 §.

Det bör kunna överlämnas åt riksbanken att själv avgöra, i vilken omfattning förordnande om valutahandelsmonopol berättigar till frångående av föreskrifterna i riksbankslagen. Riksbanken bör dessutom äga möjlighet att,

sedan ett eventuellt förordnande om valutahandelsmonopol upphävts, avveckla de genom förordnandet uppkomna affärerna utan hinder av de i riksbankslagen meddelade inskränkningarna. Sistnämnda paragraf har utformats i enlighet därmed.

I fråga om den konfiskationspåföljd, som må stadgas för överträdelse av föreskrifterna rörande en valutareglering, skall enligt *sakkunnigförslaget* bestämmelse kunna meddelas ej blott om förverkande av betalningsmedel, fordringar och värdepapper, som brottet avser, eller av däremot svarande värde utan även om förverkande av uppburet vederlag eller av vederlagets värde. I förslaget har därjämte tydligt utmärkts, att konfiskationspåföljd må stadgas med verkan även mot annan än den till straff dömd. 9 § i *det nya departementsförslaget* överensstämmer härutinnan med *sakkunnigförslaget*.

*Departements-
chefen.*

Beträffande *valutalagens tillämpning* torde jag slutligen få framhålla följande.

När förslaget till valutalag av tidigare angivna skäl ansetts böra utformas så, att lagen möjliggör åtgärder till förhindrande av såväl kapitalflykt som kapitalinströmning, har en följd därav blivit, att den i formellt hänseende lämnar utrymme för en allsidigare och mera genomgripande valutareglering än som i verkligheten kan ifrågakomma; förordnanden enligt lagen böra givetvis avse att förebygga *antingen* en utströmning av kapital *eller* en kapitalimport. De alternativa tillämpningssätten belysas närmare av de båda vid protokollet fogade utkasten till valutaförordningar, vilka emellertid även de i så måtto spegla en längre gående reglering, än man har anledning att räkna med, som de utarbetats för att belysa lagens tillämpning vid *fullständigt* utnyttjande av de möjligheter den ger till ingripande i den ena eller andra riktningen. Valutalagen bör av naturliga skäl användas endast för att vinna en eventuellt erforderlig komplettering av vad som står att vinna på andra vägar och närmast då genom direkta överenskommelser med berörda parter. Förordnanden enligt lagen torde redan på denna grund få förutsättas föregångna av förhandlingar.

Vid tillämpning av valutalagen och med stöd av denna meddelade förordnanden bör man inrikta sig på att skydda handels och samfärdsels intressen, bland annat genom att inom legitima gränser möjliggöra valutasäkringar; i detta sammanhang må understrykas att valutalagen icke är avsedd såsom medel för en reglering av utrikeshandeln och sålunda i detta avseende helt skiljer sig från den lagstiftning som genomförts i vissa andra länder.

Bortsett från att en valutareglering med stöd av lagen under alla förhållanden måste medföra ett visst formellt tvång behöver och bör den ej vara till skada för enskildas legitima intressen. Risken för förluster till följd av riksbankens prissättning på utländska valutor ökas icke genom införandet av valutareglering, eftersom riksbanken redan nu har en effektiv monopolställ-

ning när det gäller bestämmandet av växelkurserna. Vid förfogande över enskildas tillgångar skall enligt lagen värdering ske genom en särskild nämnd.

I lagstiftningens syfte ligger däremot, att den kan utnyttjas till förhindrande av att enskilda till förlust för det allmänna bereda sig vinster på åtgärder, som måste vidtagas i hela samhällets intresse, eller till men för rikets ekonomiska motståndskraft i en krigssituation söka föra sina tillgångar i säkerhet genom placering utom landet.

Föredraganden uppläser härafter ett i enlighet med det anförda inom finansdepartementet upprättat förslag till *lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag)* av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

R. Wærneman.

F ö r s l a g

till

L a g**om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag).**

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Vid krig eller krigsfara, vari riket befinner sig, eller eljest under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden äge Konungen, när riksdagen ej är samlad, i den mån så prövas oundgängligen nödigt för uppnående av det mål, som fastställts för riksbankens penningpolitiska verksamhet, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, förordna på sätt nedan närmare stadgas; dock må förordnande, som nu sagts, ej meddelas, med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom trettio dagar sammanträda. Varder ej meddelat förordnande av nästföljande riksdag inom trettio dagar från riksdagens början gillat, skall detsamma efter utgången av nämnda tid upphöra att lända till efter rättelse.

Prövas under tid, då riksdagen är samlad, fall vara för handen, som i första stycket sägs, äge Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande, som i denna lag avses.

2 §.

I förordnande, som Konungen jämlikt 1 § meddelar, må föreskrivas:

1) att allenast riksbanken och bankaktiebolag, som riksbanken därtill bemyndigar (valutabank), må driva handel med utländska sedlar och skiljemynt, med växlar, checkar, andra penninganvisningar och fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt (utländska betalningsmedel och utländska fordringar), ävensom med aktier, obligationer och likartade värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet (utländska värdepapper);

2) att utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärvas och föryttras allenast i den omfattning och på de villkor Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer;

3) att dylika tillgångar skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen mot kontant ersättning i svenskt mynt;

4) att svenska och utländska betalningsmedel, fordringar och värdepapper

icke utan särskilt tillstånd må utföras ur riket eller på annat sätt överföras till utlandet eller överlåtas å den, som är bosatt i utlandet;

5) att dylika tillgångar icke utan särskilt tillstånd må införas till riket;

6) att över värdepapper, som införts till riket eller som här förvaras för den, som är bosatt i utlandet, så ock över köpeskilling, som influtit vid försäljning av sådana värdepapper, ej må förfogas i vidare mån än Konungen eller, efter Konungens bemyndigande, riksbanken bestämmer; och

7) att i annat hänseende, än under 2)—6) sägs, ej må över utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper utan särskilt tillstånd förfogas annorledes än genom föryttring till riksbanken eller till valutabank.

Genom förordnande, som här avses, må ej inskränkning ske i riksbanken tillkommande befogenheter.

3 §.

Utan hinder av förordnande, varom i 2 § sägs, äge riksbanken meddela bankaktiebolag eller annan tillstånd att på de villkor riksbanken bestämmer driva den rörelse med utländska betalningsmedel och utländska banktillgodo-
havanden, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål.

4 §.

Förordnar Konungen, att utländska betalningsmedel, utländska fordringar eller utländska värdepapper skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen, skall, där enighet ej kan vinnas om det värde i utländskt mynt, efter vilket ersättningen skall beräknas, värdet bestämmas av en nämnd av tre personer. Av dessa utses en, som tillika skall vara ordförande, av Konungen, en av riksbanken och en av handelskamrarna i riket.

Vid inlösen skall omräkning till svenskt mynt ske efter den av riksbanken vid tidpunkten för beslutet om inlösen tillämpade köpkursen.

Avdrag må vid inlösen göras för särskilda med inlösningen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.

5 §.

Där för tillsyn å efterlevnad av förordnande, som Konungen jämlikt 2 § meddelat, så finnes behöfligt, äge Konungen stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar. Konungen må jämväl i övrigt meddela erforderliga föreskrifter för förordnandets genomförande så ock till förhindrande av åtgärder, som äro ägnade att uppenbart motverka vinnandet av det med förordnandet avsedda ändamålet.

6 §.

Konungen äge uppdraga åt riksbanken att giva närmare föreskrifter rörande tillämpningen av meddelat förordnande.

Konungen må ock uppdraga åt riksbanken att pröva och avgöra ansök-

ningar om tillstånd, vartill förordnandet giver anledning, samt att i övrigt handlägga de ärenden, som föränledas av förordnandet, och vare riksbanken skyldig ställa sig till efterrättelse därutinnan meddelade särskilda föreskrifter.

7 §.

Den, som på grund av sin befattning med i denna lag avsett ärende erhållit del av enskildas förhållanden, må ej i vidare mån än ärendets beskaffenhet kräver yppa, vad för honom sålunda blivit känt.

8 §.

Har Konungen meddelat förordnande, som i 2 § under 1) sägs, äge riksbanken, utan hinder av vad i 14 och 16 §§ i lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank är stadgat, köpa och sälja utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper ävensom förmedla köp och försäljning av dylika tillgångar i den omfattning, som föränledes av förordnandet.

9 §.

För överträdelse av föreskrift som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst straffarbete i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvidare till och med den 31 mars 1940.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 2 maj 1939.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden EKLUND,
LAWSKI,
VON STEYERN,
regeringsrådet HJÄRNE.

Enligt lagrådet den 31 mars 1939 tillhandakommet utdrag av protokoll över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 10 mars 1939, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av häradshövdingen F. Rudewall.

Lagrådet yttrade:

Det remitterade förslaget innehåller lika litet som de därvid fogade förslagen till tillämpningsförfordningar någon bestämmelse om omröstning i den uti 4 § omförmälda nämnden. Därest nämndens samtliga medlemmar komma till olika resultat, kan det emellertid bliva föremål för tvekan, efter vilkens mening nämndens beslut skall avfattas. Enär omröstningen alltid avser fråga om fastställande av visst värde, bör i sådant fall mellanmeningen följas. En uttrycklig föreskrift härutinnan torde böra upptagas i vederbörande tillämpningsförfordning.

Det lär ej vara avsett att förordnande, som meddelats enligt lagen, skall få bestå efter det lagen — jämlikt övergångsbestämmelsen eller senare given föreskrift om lagens förlängning — upphört att gälla. Enligt sakens natur böra dock den i 7 § lämnade föreskriften om tystnadsplikt och enligt 9 § meddelad bestämmelse om ansvar för överträdelse av samma föreskrift gälla utan begränsning till tiden. Under lagens giltighetstid begångna andra överträdelser böra också kunna beivras efter det lagen upphört att gälla. Det synes lämpligt att vad nu anförts kommer till uttryck i lagen. Lagrådet hemställer förty, att till övergångsbestämmelsen fogas stadgande

att förordnande, som meddelats jämlikt lagen, ej skall gälla längre än lagen äger giltighet, *att* föreskriften i 7 § och med stöd av 9 § meddelad bestämmelse rörande överträdelse av samma föreskrift skola gälla även därefter *samt att* i fråga om överträdelse, som skett under tiden för lagens giltighet, jämväl annan med stöd av 9 § meddelad bestämmelse skall fortfarande tillämpas.

Ur protokollet:
Wilhelm von Schwerin.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 maj
1939.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, lagrådets den 2 maj 1939 avgivna utlåtande över det den 10 mars 1939 till lagrådet remitterade förslaget till *lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av krig föranledda förhållanden (valutalag)*.

Efter redogörelse för utlåtandet anför föredraganden:

Vad lagrådet yttrat beträffande omröstning i den uti 4 § omförmälda nämnden föranleder icke någon erinran från min sida. Föreskrift härutinnan torde, såsom lagrådet förordat, böra intagas i vederbörande tillämpningsförrättning.

Lagrådets hemställan om komplettering av övergångsbestämmelsen till lagen anser jag böra beaktas. Därjämte torde i lagtexten böra vidtagas vissa mindre jämkningar av redaktionell natur.

Under åberopande av att proposition i ämnet jämlikt § 54 riksdagsordningen torde kunna avlätas utan hinder av att den för propositioners avlämnande till riksdagen i allmänhet stadgade tid gått till ända hemställer föredraganden härefter, att det i enlighet med vad sålunda anförts jämkade lagförslaget måtte, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Holger Anderson.

BILAGOR.

*Bilaga A.***Utdrag av statsrådsprotokollet angående 1932 års departementsförslag till valutalag.**

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet d Stockholms slott den 31 mars 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Efter gemensam beredning med chefen för justitiedepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, ett inom departementet utarbetat förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag) samt anför:

»De svåra rubbningar på penningväsendets område, som den nuvarande världskrisen medfört, hava i ett stort antal länder framkallat statliga åtgärder till skydd för den inhemska valutan. Vid sidan av åtgärder, som åsyfta att genom begränsning av varuimporten minska behovet av utländska betalningsmedel, hava åtgärder vidtagits, som direkt ingripa på valutamarknaden.

Utländska
valuta-
restrik-
tioner.

Valutarestriktioner av olika slag förekomma bland annat i Bulgarien, Danmark, Estland, Grekland, Island, Italien, Jugoslavien, Lettland, Portugal, Ryssland, Spanien, Tjeckoslovakien, Turkiet, Tyskland, Ungern och Österrike ävensom i åtskilliga utomeuropeiska stater.

Bland de länder, som, i likhet med Sverige, sakna särskilda lagbestämmelser på detta område, märkas särskilt Belgien, England, Finland, Frankrike, Nederländerna, Norge och Nordamerikas Förenade Stater.

Beträffande de utländska valutabestämmelsernas innebörd ber jag att till en början få förutskicka följande allmänna anmärkningar.

Valutarestriktioner kunna tillgripas såsom ett medel att genom en ransonerings av de utländska betalningsmedlen uppnå en utjämning av betalningsbalansen. Från denna utgångspunkt har man att tillse, att varuimporten hålles inom ramen för landets valutatillgångar, och att inom denna ram landets behov av utländska varor tillgodoses på ett ändamålsenligt sätt.

I viss utsträckning kan detta syfte nås därigenom att bankerna, under ledning av statsbanken, på frivillighetens väg begränsa valutatilldelningen. På detta sätt har man förfarit bland annat i Norge.

I andra länder har man däremot sett sig nödsakad att tillgripa strängare åtgärder.

Härvid har det i första hand gällt att förhindra, att utländska betalningsmedel anskaffas utan anlitan- de av de med ransoneringen betrodda bankerna, vare sig genom inköp från exportörer och andra enskilda personer, som innehava utländska valutor, eller genom direkt inköp från utlandet. Denna synpunkt har framför allt lett till upprättandet av valutahandelsmonopol för statsbanken och vissa av statsbanken särskilt auktoriserade banker ('valutabanker') och till utfärdande av bestämmelser, enligt vilka inhemska betalningsmedel icke utan särskilt tillstånd må överföras till utlandet.

Med det nyss angivna syftet för valutareglerna — att åstadkomma en sparsam och ändamålsenlig hushållning med landets utländska valutatil- gångar — förknippas syftet att förhindra spekulation i en fortgående depre- cierung av den inhemska valutan. Härvid har man måst räkna med att restriktioner av valutapolitisk art, även om de blott avse att stödja en i och för sig sund valuta, lätt kunna leda till en underskattning av den inhemska valutans värde och därför rent av framkalla tendenser till kapitalflykt eller dock en obenägenhet att till valutabankerna avyttra utländska valutor.

Den egentliga kapitalflykten, d. v. s. överförandet till utlandet av betalningsmedel i placeringssyfte, har man sökt förhindra bland annat genom ex- portförbud å valutor och likartade åtgärder.

Syftet att tillgodoföra marknaden utländska valutor har man sökt uppnå genom föreskrifter om skyldighet att sälja innehavda valutor till valutaban- kerna. Främst har man därvid tagit sikte på de för exporten inflytande valutorna, och i vissa länder, såsom i Danmark, har skyldigheten att avstå utländska valutor begränsats till dessa exportvalutor. I andra länder, så- som i Tyskland och Österrike, har däremot denna skyldighet utsträckts till alla utländska valutor.

Understundom har man sökt att på indirekt väg nå samma mål genom att, visserligen icke påbjuda försäljning till valutabank men förbjuda försäljning till annan än valutabank. Denna väg har valts i Danmark i fråga om sådana tillgodohavanden i utlandet, som icke härflyta ur varuexport eller annan af- färsverksamhet.

För vinnande av överblick över valutäläget och kontroll över de meddelade bestämmelsernas efterlevnad har i flertalet länder införts en omfattande de- klarationsplikt.

Talrika bestämmelser hava meddelats i syfte att förhindra ett kringgående av valutarestriktionerna. Det är ur denna synpunkt, som man bör betrakta bland annat de bestämmelser, som vissa valutalagar innehålla rörande trans- aktioner i inhemskt mynt. Sålunda har man, för att hindra en försämring av betalningsbalansen, sökt att på olika vägar kringskära även den import, som sker mot betalning i inhemskt mynt.

Valutalagarna hava enligt sakens natur främst till föremål betalningsmedel och fordringar. Vissa lagar, bland dem de tyska och danska, avse emellertid även värdepapper.

I fråga om utländska värdepapper avse bestämmelserna att begränsa den kapitalexport, som sker genom inköp av dylika värdepapper. Dessutom före- komma bestämmelser om skyldighet att till valutabank avstå utländska värde- papper till stödjande av den inhemska valutan.

Beträffande inhemska värdepapper hava bestämmelser meddelats i syfte att förhindra en försämring av betalningsbalansen genom realisation av in- hemska värdepapper, som befinna sig på utländska händer.

I fråga om såväl utländska som inhemska värdepapper har slutligen ut- förseln till utlandet gjorts beroende av särskilt tillstånd i syfte, bland annat, att garantera, att vid försäljning vederlaget kommer den inhemska markna- den tillgodo.

Jag skall härefter närmare redogöra för innehållet i vissa viktigare lagar. De i *Tyskland* gällande bestämmelserna återfinnas i Verordning des Reichspräsidenten über die Devisenbewirtschaftung av den 1 augusti 1931 och ett flertal i anslutning till densamma utfärdade verkställighetsförfordningar. Till ledning vid valutaregleringens genomförande hava detaljerade riktlinjer utfärdats.

Valutaförordningen har till föremål betalningsmedel, fordringar, värdepapper och ädla metaller. Med betalningsmedel förstås penningar, checkar, andra anvisningar av olika slag (»Auszahlungen», »Anweisungen») och växlar.

Handeln med utländska betalningsmedel och fordringar i utländskt mynt har koncentrerats hos riksbanken och de banker, som av riksbanken antagits till kommissionärer.

Vid handeln må de officiella kurserna icke överskridas.

Utländska betalningsmedel och fordringar i utländskt mynt ävensom utländska värdepapper och i utländskt mynt utställda tyska värdepapper, som förvärvats efter viss dag, samt guldförråd skola hembjudas riksbanken till inlösen. Hembudsskyldigheten avser såväl tillgångar, vilka förvärvats före förordningens ikraftträdande, som senare förvärvade tillgångar och inträder i sistnämnda fall successivt viss tid från varje förvärv.

För vinnande av särskild kontroll över exportvalutorna har stadgats skyldighet att vid varornas utförande ur riket avgiva deklaration angående betalningsvillkoren.

För en mångfald transaktioner fordras särskilt tillstånd av viss förvaltningsmyndighet (Landesfinanzämter).

Sådant tillstånd fordras till en början för inköp av utländska betalningsmedel och fordringar i utländskt mynt och för rätt att förfoga över dylika tillgångar annorledes än genom försäljning till valutabank.

Särskilt tillstånd fordras vidare för vissa transaktioner i tyskt mynt, nämligen för utförsel av tyska betalningsmedel; för öppnande av finanskredit i tyskt mynt åt utrikes bosatt person; för utrikes bosatt persons rätt att förfoga över tillgodohavande i tyskt mynt, som tillkommit före viss dag; för överlåtelse å utrikes bosatt person av fordran i tyskt mynt och för verkställande av utbetalning i tyskt mynt till sådan person. Har någon, som är bosatt utrikes, förvärvat ett tillgodohavande i tyskt mynt genom försäljning av värdepapper, äger han icke utan tillstånd förfoga över detta tillgodohavande annorledes än genom inköp av tyska värdepapper, som lyda å tyskt mynt.

Även i fråga om värdepapper fordras särskilt tillstånd i vissa fall. Tillstånd fordras för rätt att förvärva och förfoga över utländska och å utländskt mynt lydande tyska värdepapper, som icke äro introducerade på tysk börs; för inköp från utlandet av utländska värdepapper, som äro introducerade på tysk börs; för överförande till utlandet av tyska och utländska värdepapper; för att en i Tyskland bosatt person skall äga rätt att inlägga värdepapper i en utrikes bosatt persons depot hos tysk bank. Utan särskilt tillstånd må ej heller tysk bank av utrikes bosatt person mottaga uppdrag att försälja tyska eller vid tysk börs introducerade utländska värdepapper eller att inkassera till dylika värdepapper hörande kuponger, med mindre uppdragsgivaren avger uttrycklig förklaring, att värdepapperen och kupongerna icke tillhöra en i Tyskland bosatt person eller förvärvats från dylik person för försäljning eller inlösen. Med värdepapper, som äro introducerade på tysk börs, likställas sådana värdepapper, vilka noteras i Tyskland i särskilt angiven ordning.

Slutligen fordras särskilt tillstånd för rätt att förvärva eller förfoga över guld och för rätt att exportera ädla metaller.

Utan särskilt tillstånd må en var förvärva och förfoga över utländska betalningsmedel m. m. intill ett värde av 200 mark i månaden.

Vid sidan av tillstånd, som meddelas från fall till fall, kunna i viss utsträckning generella tillstånd meddelas. Sålunda kunna affärsmän, som bedriva import av varor för förbrukning eller bearbetning inom Tyskland, kvartalsvis erhålla erforderliga valutatillstånd, i vilka för varje månad anges visst maximibelopp för valutaförbrukningen.

Avtal, som slutas utan tillstånd, där sådant erfordras, äro ogiltiga; dock kan ogiltigheten icke åberopas gent emot den, som är bosatt i utlandet eller som vid avtalslutet saknade kännedom om de omständigheter, som grunda ogiltighet. Dessutom äro överträdelser belagda med stränga straffpåföljder.

I Danmark utfärdades den 18 november 1931 en lag om åtgärder till skydd för den danska valutan, vilken bemyndigade handelsministern att, i samråd med riksdagens valutautskott, utfärda bestämmelser angående skyldighet för danska exportörer att till dansk valuta överföra sina tillgodohavanden i utlandet, angående införsel från utlandet av värdepapper och försäljning av värdepapper för utländsk räkning, samt angående överförandet och utförandet till utlandet av värdepapper och kuponger, växlar, checkar och penningar. Handelsministern bemyndigades tillika att påbjuda insändandet av upplysningar angående innehavda valutor och främmande värdepapper av alla slag.

Med stöd av denna lag utfärdades fyra kungörelser:

Genom en kungörelse av den 18 november 1931 föreskrevs bland annat, att införsel av danska aktier och obligationer icke må ske genom annan än bank eller medlem av Köpenhamns fondbörs. Dylika värdepapper, som införts till Danmark eller förvaras i Danmark för utländsk räkning, må icke säljas genom annan än bank eller fondbörsmedlem. Vid försäljning skall köpesumman insättas på spärkonto i Nationalbanken.

Den 19 november 1931 utfärdades en kungörelse, enligt vilken Nationalbankens tillstånd erfordras för försändande till utlandet av danska kronor i kontanter, checkar och växlar; för överförande till utlandet av danska kronor genom inbetalning till dansk bank eller bankir eller på annat liknande sätt, t. ex. genom acceptering av från utlandet dragna växlar; samt för försändande till utlandet av kuponger och talonger hörande till danska aktier och obligationer, med mindre utförseln sker i samband med försäljning av själva aktien eller obligationen och försäljningen sker genom bank eller fondbörsmedlem. Vid dylik försäljning skall försäljningssumman överföras till dansk valuta.

Dessa båda kungörelser äro fortfarande gällande.

Slutligen förpliktades genom en sistnämnda dag utfärdad kungörelse danska exportörer att utan onödigt dröjsmål till dansk valuta överföra de medel, som de hade tillgodo i utlandet på grund av exporten. Anmälan om överförandet skulle i viss ordning ske hos Nationalbanken. Exportör, som hos Nationalbanken styrkte, att han hade behov av ett motsvarande valutabelopp för betalning av inom den närmaste tiden förfallna likvider för egen import, ägde underlåta att överföra exportvalutan till danskt mynt.

Denna kungörelse föreskrev icke, till vem exportvalutorna skulle försälas, och till följd därav såldes dessa i stor utsträckning i den öppna marknaden till betydligt högre kurser än den officiella noteringen. Redan den 26 november 1931 skred man därför till en viss centralisering av valutahandeln genom att föreskriva, att försäljningen skulle ske till Nationalbanken eller vissa av Nationalbanken auktoriserade banker och bankirer.

De båda sistnämnda kungörelserna hava sedermera ersatts av nya bestämmelser i ämnet, för vilka jag nu skall redogöra.

Den 30 januari 1932 utfärdades sålunda en ny valutalag, vilken betydligt utvidgat regeringens fullmakter.

Enligt denna lag kan till en början föreskrivas, att tillgodohavanden, värdepapper, växlar, checkar och penningar, som danska medborgare eller i Danmark hemmahörande personer och företag hava i utlandet, skola, i den utsträckning sådant finnes påkallat, hemföras och, såvitt fråga är om tillgångar i utländsk valuta, avlämnas till Nationalbanken eller eventuellt säljas på av Nationalbanken angivna villkor. Det sista skall gälla även i fråga om tillgångar av ifrågavarande slag, som redan finnas i Danmark.

Av detta bemyndigande har regeringen emellertid ej begagnat sig i full utsträckning. Enligt en kungörelse av den 1 februari 1932 föreligger skyldighet att avstå utländska valutor endast i fråga om sådana, som förvärvats genom export eller annan affärsverksamhet, medan beträffande andra utländska valutor blott stadgats förbud mot försäljning till annan än Nationalbanken eller av Nationalbanken auktoriserad bank eller bankir. Värdepapper hava i kungörelsen lämnats fria. De äldre bestämmelserna om rätt för exportör att använda sina utländska valutor för betalning av egen import hava upptagits i den nya kungörelsen.

I kungörelsen har centraliseringen av valutahandeln utsträckts därhän, att även köp av främmande valuta må ske endast hos Nationalbanken eller av Nationalbanken auktoriserad bank eller bankir.

Enligt valutalagen äger handelsministern, i samråd med valutautskottet, vidare föreskriva, att import av varor, värdepapper och kuponger endast må ske, därest Nationalbanken lämnat intyg om att ur valutasynpunkt intet hinder mot importen föreligger. Importtillstånd skall meddelas och betalningsmedel skola ställas till förfogande, därest importen avser sådana råämnen och produktionsmedel, som äro erforderliga för exportverksamhet och annan verksamhet, varigenom utländsk valuta tillföres landet. Därefter skall i främsta rummet hänsyn tagas till att valuta anskaffas för råämnen och produktionsmedel, som äro erforderliga för upprätthållande av produktiv verksamhet i landet.

Dessa bestämmelser hava satts i kraft genom en annan kungörelse av den 1 februari 1932, vilken tillika stadgar vissa undantag från skyldigheten att anskaffa valutaattest för införsel av varor, som avskeppats respektive inköpts före den 1 februari.

Slutligen innehåller valutalagen, i likhet med den äldre lagen, bestämmelser om utförsel och överförande till utlandet av betalningsmedel och värdepapper och angående deklarationsskyldighet, varjämte straffbestämmelser meddelats.

I *Finland* infördes genom förordning den 5 oktober 1931 vissa valuta-restriktioner, vilkas närmaste syfte var guldmyntfotens upprätthållande. Med hänsyn härtill inriktades dessa bestämmelser på att hindra export av finska mark och inbetalningar av finska mark å utlänningars konton i Finland. Sedan guldmyntfoten uppgivits, medgav emellertid Finlands Bank den 17 oktober samma år, att å utlänningars konton inbetalningar i finska mark finge utan särskilt tillstånd ske till obegränsat belopp, med mindre anledning förelåge att misstänka spekulationsavsikt. Då emellertid bristen på utländska valutor gjorde sig alltmer kännbar, infördes sedermera valutarestriktioner i den formen, att medel, som inbetalades å utlämningskonto i Finland, enligt en kungörelse av Finlands Bank av den 6 november 1931 icke skulle få användas för annat ändamål än inköp av varor inom landet eller för överföring till andra spärrkonton. Samtidigt beslöto bankerna, att tillgänglig utländsk valuta i första hand skulle användas för import av nödvändiga livsmedel och råämnen för de viktigare industrierna.

Förordningen den 5 oktober 1931 upphörde att gälla vid utgången av 1931, och samtidigt upphävdes spärren av utlänningars konton, varför statliga restriktioner ej längre åvila handeln med valutor i Finland. —

De svårigheter, som genom de olika ländernas valutarestriktioner uppstått för exportörerna att hemföra sina utländska tillgodohavanden, hava lett till att mellan vissa stater slutits *clearingkonventioner*. Sålunda skola enligt en mellan Schweiz och Österrike slutna konvention alla schweiziska betalningar för österrikiska varor fullgöras genom insättning i schweiziska francs å clearingkonto hos Schweiziska Nationalbanken, samt alla österrikiska betalningar för schweiziska varor fullgöras genom insättning i österrikiska schilling hos Österrikes Nationalbank. Därefter skall avräkning ske efter parikurs och saldot erläggas i särskilt angiven ordning. Liknande konventioner hava slutits mellan Schweiz och Ungern samt mellan Österrike och Ungern, Italien, Jugoslavien och Polen.

Departements-
chefen.

Vid undersökningen av de olika åtgärder, som stå till buds för stödjande av det svenska penningväsendet, har jag enligt sakens natur även haft min uppmärksamhet riktad på frågan om införandet av valutarestriktioner.

Erfarenheten från utlandet visar, att en planmässig hushållning med landets tillgångar icke i alla situationer kan effektivt genomföras på frivillighetens väg. Därest statens valutavärdande verksamhet icke i erforderlig utsträckning vinner förståelse och stöd hos allmänheten, kan det bliva en nödvändighet, att staten ingriper på valutamarknaden med tvångsåtgärder för vinnande av den nödiga kontrollen.

Att dylika åtgärder i det längsta böra undvikas torde emellertid vara påtagligt. Med hänsyn till penningarnas rörlighet erbjuder en effektiv kontroll över penningtransaktionerna i deras olika former betydande praktiska svårigheter. Djupgående ingrepp i den enskildes handlingsfrihet kunna därför bliva erforderliga till förebyggande av tendenser att kringgå den statliga regleringen. Då tvångsåtgärder på penningväsendets område träffa näringslivet i en av dess känsligaste punkter, kunna härvid allvarliga olägenheter för näringslivet icke undvikas.

Sådana förhållandena hittills utvecklat sig här i landet, synes mig ett ingripande med tvångsåtgärder på valutamarknaden för närvarande icke vara påkallat. I betraktande av den sista tidens händelser och det ovissa världsläget bör man emellertid enligt min mening icke bortse från möjligheten att även i vårt land förhållandena kunna utveckla sig därhän, att ett statligt ingripande blir nödvändigt. Försiktigheten bjuder därför, att man i tid rustar sig att möta även dylika situationer. Då de möjligheter Kungl. Maj:t äger att i administrativ ordning ingripa på förevarande område äro begränsade, erfordras särskilda lagbestämmelser av civillags natur.

Härvid är det av synnerlig vikt, att de erforderliga lagbestämmelserna erhålla sådant innehåll, att de medgiva ett snabbt ingripande från statens sida, vilket smidigt kan anpassas efter växlande behov. Det torde därför vara ofrånkomligt, att den ifrågasatta lagstiftningen erhåller formen av en fullmaktslag, vilken utrustar Kungl. Maj:t med befogenhet att under utomordentliga förhållanden temporärt utfärda erforderliga bestämmelser i närmare angivna avseenden.

Jag tillåter mig särskilt betona angelägenheten av att fullmakten erhåller erforderlig räckvidd. Givet är visserligen, att man icke utan nödtvång bör tillgripa ytterligt gående åtgärder. Men där meddelade valutarestriktioner visa sig otillräckliga, måste möjlighet finnas att hastigt komplettera och skärpa dem, innan yppade missförhållanden hunnit antaga större omfattning.

Förslag till
valutalag.

Av de skäl jag i det föregående anfört har jag låtit inom departementet utarbeta förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m.

under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden (*valutalag*). Rörande förslaget närmare innehåll ber jag att få anföra följande.

I organisatoriskt hänseende förutsätter en valutareglering dels en centralisering av valutahandeln, dels inrättandet av ett särskilt organ för regleringens praktiska genomförande.

Valuta-
regleringens
organ.

Utan en centralisering av valutahandeln är en effektiv kontroll i själva verket ogenomförbar, och i flertalet av de länder, där valutarestriktioner införts, har därför en centralisering åvägabragts.

Handel med utländska valutor bedrivs för närvarande, förutom av riksbanken, dels av affärsbankerna med stöd av deras oktrojer dels av en mångfald enskilda företag.

Enligt förslaget 1 § 1) skall rätten att idka valutahandel kunna förbehållas riksbanken och den riksbanken därtill bemyndigad. Då de företag, som jämte riksbanken skola äga idka valutahandel, närmast erhålla karaktären av riksbankens medhjälpare vid valutaregleringens genomförande, synes det riktigaste vara, att riksbanken tillerkännes rätt att själv bestämma, åt vilka denna uppgift skall anförtros. Närmast komma givetvis affärsbankerna i fråga med hänsyn till de särskilda förutsättningar de äga härutinnan. Enbart den omständigheten att en bank på grund av sin oktroj äger idka handel med utländskt mynt synes däremot under de utomordentliga förhållanden, varom här är fråga, icke böra vara avgörande för frågan, huruvida den jämväl under valutaregleringen bör bibehållas vid denna rätt. Man torde nämligen icke utan vidare äga utgå från att bankerna utan undantag äro vuxna de särskilda uppgifter, som här ifrågakomma. Där en bank, som erhållit riksbankens tillstånd att idka valutahandel, visar sig icke på ett tillfredsställande sätt fullgöra denna sin uppgift, bör vidare en möjlighet finnas att beröva banken rätten att idka valutahandel.

Riksbanken och de företag, som av riksbanken bemyndigas att idka valutahandel, benämnas i förslaget *valutabanker*.

I fråga om tillståndets närmare innehåll förutsättes, att riksbanken skall kunna begränsa detsamma att avse endast idkande av valutahandel för riksbankens räkning och i övrigt göra detsamma beroende av särskilda villkor.

Särskilt i resandetrafikens intresse bör slutligen tillstånd kunna meddelas även andra företag än de egentliga valutabankerna att tillhandagå allmänheten med vissa smärre valutatransaktioner såsom växling av penningar och dylikt.

Valutaregleringens genomförande förutsätter ett omfattande dispensväsen och giver även i övrigt upphov till en mångfald nya arbetsuppgifter av olika slag. Dessa ärenden måste snabbt och smidigt handläggas under enhetlig ledning, därest ej näringslivet skall utsättas för allvarliga vådor. Inrättandet av en särskild organisation, en *valutanämnd*, för handläggningen av dessa ärenden torde därför vid införandet av en valutareglering vara ofrånkomligt. I denna nämnd, vars sammansättning torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t, bör uppenbarligen riksbanken vara företrädd. Bestämmelser härom ävensom angående nämndens allmänna arbetsuppgifter meddelas i 3 §.

En valutareglering träffar enligt sakens natur i främsta rummet de utländska betalningsmedlen.

Valuta-
regleringens
föremål.

Med betalningsmedel förstås närmast mynt och sedlar, växlar, checkar och andra penninganvisningar. Av praktiska skäl kan det emellertid vara lämpligt, att med betalningsmedel likställa vissa fordringar, nämligen bankfordringar.

Växlar, checkar och andra penninganvisningar behandlas i förslaget som utländska betalningsmedel, därest de medföra rätt till betalning i utländskt mynt. Denna förutsättning är såsom regel uppfylld i och med det att hand-

lingen lyder å utländskt mynt, men om betalningen skall erläggas här i riket, fordras därjämte, att förbehåll gjorts om effektiv betalning i utländskt mynt.

Därnäst måste de utländska fordringarna omfattas av valutaregleringen. Begreppet utländsk fordran torde därvid böra bestämmas enligt samma grunder som begreppet utländska betalningsmedel.

Slutligen kan det visa sig nödvändigt att i viss utsträckning indraga även utländska aktier, obligationer och likartade värdepapper under regleringen. Avgörande för huruvida ett dylikt värdepapper skall anses såsom utländskt, torde böra vara, huruvida den institution eller det företag, som utfärdat värdepapperet, har sitt säte utom riket.

Vissa förfoganden öfver svenska betalningsmedel, fordringar och värdepapper böra likaledes göras till föremål för särskilda bestämmelser. Jag skall senare återkomma till denna fråga.

Valuta-
regleringens
innehörd.

Beträffande de särskilda transaktioner, som beröras av valutaregleringen, ber jag att få framhålla följande.

Handeln med utländska betalningsmedel och utländska fordringar skall, såsom förut nämnts, enligt 1 § 1) kunna förbehållas valutabankerna. Efter omständigheterna bör emellertid monolet även kunna utsträckas till handeln med utländska värdepapper.

Under handel inbegripas jämväl köp och försäljning i kommission.

Med handelsmonolets syfte sammanhänger, att den enskilde bör kunna förpliktas att även vid köp och försäljning, som ej sker yrkesmässigt, anlita valutabank. Då enligt förslagets 1 § 3) särskilt tillstånd fordras för inköp och för försäljning till annan än valutabank, kan jämväl denna synpunkt tillgodoses inom förslagets ram.

Med hänsyn till den grundläggande betydelse prissättningen å de utländska valutorna erhåller vid en valutareglering skall enligt 1 § 2) bestämmelse kunna meddelas därom, att utländska betalningsmedel och utländska fordringar icke må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärvas eller föryttras till högre pris än riksbanken bestämmer.

Beträffande försäljning, som sker efter utmätning eller i konkurs, torde särskilda bestämmelser bliva erforderliga, vilka emellertid synas lämpligen böra intagas i en blivande verkställighetsförordning.

Vid meddelande av tillstånd att inköpa utländska betalningsmedel och fordringar [1 § 3)] synes den ledande synpunkten böra vara, att tillstånd må meddelas allenast, därest sökanden finnes vara i behov av utländska betalningsmedel för ändamål, vars tillgodoseende, med hänsyn till tillgången på dylika betalningsmedel, framstår såsom ur det allmännas synpunkt berättigat.

Under betryggande garantier böra näringsidkare kunna erhålla valutatilldelning för viss tidsperiod utan att för varje enskild affärstransaktion särskild prövning av valutabehovet behöver ifrågakomma. Vidare bör efter omständigheterna valutatilldelning generellt kunna meddelas för transaktioner av visst slag. Bland annat kommer härvid i betraktande behovet av valutor för fullgörande i utlandet av inlösen av svenska värdepapper och kuponger, som förfallit till betalning.

I syfte att förhindra att tillgängliga valutor undandragas den inhemska marknaden bör vidare möjlighet beredas att, i större eller mindre utsträckning, begränsa rätten att förfoga öfver innehavda valutor. Enbart ett exportförbud och ett förbud mot föryttring till annan än valutabank torde härvid icke vara tillfyllest, då även på annan väg än direkt utförsel eller föryttring valutor lätt kunna undanskaffas. I princip bör därför varje förfogande, som icke avser föryttring till valutabank, kunna göras beroende av särskilt tillstånd [1 § 3)].

Då man måste räkna med den möjligheten, att tillgängliga valutor endast i

begränsad omfattning ställas till valutabankernas disposition, måste vid behov skyldighet att föryttra dem till valutabank kunna föreskrivas [1 § 4)]. Inlösen kan främst ifrågakomma beträffande utländska betalningsmedel och bankfordringar, men det bör icke vara uteslutet, att även fordringar hos andra företag än banker göras till föremål för inlösen. Därest på denna väg tillräckliga valutor icke stå att anskaffa, torde man böra taga under övervägande att utsträcka försäljningsplikten även till utländska värdepapper. Även denna möjlighet synes därför i lagen böra hållas öppen.

I den mån skyldighet att avstå vissa tillgångar stadgas, torde ägaren böra berättigas att erhålla ersättningen kontant i svenskt mynt.

Rörande ersättningsbeloppets beräkning hänvisas i 2 § i fråga om valutor i första hand till den vid tiden för beslutet om inlösen av riksbanken senast fastställda och kungjorda köpkursen. Där ej notering av sådan kurs regelbundet förekommer, skall ersättningen bestämmas efter de grunder riksbanken finner skäligt fastställa.

Beträffande värdepapper torde man, med hänsyn till de starka växlingar, som kurserna under den nuvarande krisen varit underkastade, icke skäligen böra fordra, att ägaren obetingat skall nöja sig med ersättning efter den senaste kursen. I 2 § föreskrives därför att, därest enighet ej kan vinnas, ersättningen skall bestämmas av en särskild värderingsnämnd, bestående av en av Konungen utsedd ordförande samt av två ledamöter, av vilka den ene utses av riksbanken och den andre av styrelsen för Stockholms fondbörs.

Vid inlösen bör avdrag få ske för särskilda med inlösningen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.

Beträffande svenska betalningsmedel, fordringar, och värdepapper skall enligt förslaget 1 § 5) valutakommissionens tillstånd kunna fordras för utförande eller överförande till utlandet och för överlåtelse å person, som är bosatt i utlandet. Härmed äsyftas framför allt att förhindra, att någon förskaffar sig utländska betalningsmedel eller utländska tillgodohavanden med kringgående av valutaregleringen. Att utländska betalningsmedel, fordringar och värdepapper äro underkastade motsvarande restriktioner, framgår av 1 § 3).

I fråga om svenska och utländska värdepapper innehåller 1 § under 6)—8) bestämmelser till förhindrande av att betalningsbalansen försämrans genom inköp från svensk sida av värdepapper, som befinna sig på utländska händer. Enligt förslaget skall vid sådan försäljning köpesumman kunna insättas på spärrat konto. I kontrollsyfte föreskrives vidare, att försäljningen ej utan särskilt tillstånd skall få ske genom annan än valutabank, och att för införsel av värdepapper särskilda villkor skola kunna uppställas.

För vinnande av översikt över valutaläget och kontroll över bestämmelsernas efterlevnad kan det bli nödvändigt, att deklaraionsplikt i olika avseenden införes. Sålunda erfordras uppgifter angående valutainnehav och innehav av utländska värdepapper samt angående förpliktelser till utlandet, för vilkas fullgörande erfordras utländska betalningsmedel. Särskilt bemyndigande för Kungl. Maj:t att utfärda dylika verkställighetsföreskrifter torde emellertid icke behöva upptagas i valutalagen.

Då brott mot föreskrifter, som meddelas för genomförande av en valutareglering, kunna vara av synnerligen allvarlig art, föreslås i 4 §, att straffet skall kunna bestämmas högst till straffarbete i två år. Därjämte bör såsom påföljd kunna stadgas förverkande av betalningsmedel, fordringar och värdepapper, som brottet avser, eller skyldighet att utgiva deras värde.»

Föredraganden uppläser härefter förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag) av den lydelse, bilaga vid detta protokoll ut-

visar, samt hemställer, att lagrådets yttrande över förslaget måtte för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten.

Ur protokollet:

Elis Lindahl.

Förslag

till

Lag

om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag).

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden äge Konungen, i den mån så provas nödigt för stödjande av rikets penningväsen och ändamålsenligt tillgodoseende av näringslivets behov av utländska betalningsmedel, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, förordna:

1) att allenast riksbanken och den riksbanken därtill bemyndigar (valutabanker) må driva handel med utländska mynt och sedlar, med växlar, checkar, andra penninganvisningar och fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt (utländska betalningsmedel och utländska fordringar), ävensom med utländska aktier, obligationer och likartade värdepapper (utländska värdepapper);

2) att utländska betalningsmedel och utländska fordringar icke må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärvas eller föryttras till högre pris än riksbanken bestämmer;

3) att annan än valutabank icke utan särskilt tillstånd må förvärva utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper mot vederlag i svenskt mynt eller förfoga över dylika tillgångar annorledes än genom föryttring till valutabank;

4) att dylika tillgångar skola erbjudas valutabank till inlösen mot kontant ersättning i svenskt mynt;

5) att svenska betalningsmedel, svenska fordringar och svenska värdepapper icke utan särskilt tillstånd må utföras ur riket eller på annat sätt överföras till utlandet eller överlåtas på den, som är bosatt i utlandet;

6) att svenska och utländska värdepapper må införas till riket allenast på de villkor Konungen bestämmer;

7) att försäljning av värdepapper, som införts till riket, eller som här förvaras för den, som är bosatt i utlandet, icke utan särskilt tillstånd må ske genom annan än valutabank; samt

8) att vid försäljning, som under 7) avses, säljaren icke må förfoga över köpeskillingen i vidare mån än Konungen bestämmer.

Genom förordnande, som här avses, må ej inskränkning ske i riksbanken tillkommande befogenheter.

2 §.

Förordnar Konungen, att utländska betalningsmedel eller utländska fordringar skola erbjudas valutabank till inlösen, skall ersättningen beräknas efter riksbankens vid tiden för beslutet om inlösen senast fastställda och kungjorda

köpkurs. Där ej notering av sådan kurs regelbundet förekommer, skall ersättningen bestämmas efter de grunder riksbanken finner skäligt fastställa.

Avser Konungens förordnande inlösen av utländska värdepapper, skall ersättningen, där enighet ej kan vinnas, bestämmas av en nämnd om tre personer. Av dessa utses en, som tillika skall vara ordförande, av Konungen, en av riksbanken och en av styrelsen för Stockholms fondbörs.

Vid inlösen må avdrag göras för särskilda med inlösen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.

3 §.

Konungen äger uppdraga åt en särskild nämnd (valutanämnden) att utfärda erforderliga föreskrifter för verkställande av förordnande, som Konungen med stöd av 1 § meddelar, att pröva och avgöra ansökningar om tillstånd, vartill förordnandet giver anledning, så ock att i övrigt handlägga de ärenden, som föranledas av förordnandet.

Bestämmelser om valutanämndens sammansättning, så ock närmare föreskrifter om nämndens befogenhet och verksamhet meddelar Konungen. Av nämndens ledamöter utses minst en av riksbanken.

Över nämndens beslut må klagan ej föras.

4 §.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst straffarbete i två år, så ock påföljd, att till kronan skola vara förverkade betalningsmedel, fordringar och värdepapper, som brottet avser, eller däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvidare till och med den 31 mars 1933.

*Bilaga B.***Utdrag av lagrådets protokoll angående 1932 års departementsförslag till valutalag.**

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd den 25 april 1932.

N ä r v a r a n d e:

justitieråden CHRISTIANSSON,
EDELSTAM,
STENBECK,
regeringsrådet AFZELIUS.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet den 31 mars 1932, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets yttrande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamålet inhämtas över upprättat förslag till *lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag)*.

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av revisionssekreteraren F. J. Chr. Sterzel.

Lagrådet yttrade:

»En lagstiftning i det syfte och med den innebörd, som avses med förslaget, måste för att kunna fylla sitt ändamål bereda tillfälle till ett snabbt ingripande med kraftigt verkande medel. Med hänsyn till de band en sådan lags tillämpning ej kan undgå att lägga på näringslivet och den allmänna samfärdseln överhuvud är det emellertid av största vikt, att ingreppen i den enskildes rörelsefrihet icke ske på tidigare stadium eller gå längre än tidsläget i varje särskilt fall finnes kräva. Dessa omständigheter göra — såsom ock av departementschefen framhållits — att åt en dylik lagstiftning icke kan givas annan form än fullmaktslagens, en lag, varigenom Konungen myndigas att under angivna förhållanden utfärda förordnande om tillämpning av vissa för den enskilde bindande inskränkande föreskrifter i särskilda avseenden, med upptagande i själva lagen allenast av gränserna för dessa föreskrifters räckvidd och med angivande endast i huvudsak av sättet för deras genomförande. Förslagets bestämmelser kunna i följd av denna anordning tilläventyrs förefalla vara alltför långt gående, men det bör fasthållas, att de ingalunda äro ämnade att i första hand genomföras i full utsträckning utan delvis upptagits allenast för att bereda utvägar i sådant yttersta fall, vars inträde ej gärna må befaras. Att lagen blir gällande blott för viss tid framåt synes ock vara naturligt. Vid nu angivna förhållanden finner lagrådet, särskilt i betraktande av det ovissa ekonomiska tidsläget, sig icke kunna avstyrka, att en lag i huvudsaklig överensstämmelse med för-

slaget kommer till stånd, därvid lagrådet dock vill uttala den förhoppningen, att det genom anlitande av andra medel skall visa sig möjligt undvika att lagen sättes i tillämpning.

Beträffande förslagens närmare innehåll har lagrådet funnit anledning endast till följande erinringar.

1 §.

Enligt remissprotokollet är det avsett, att särskilt i resandetrafikens intresse tillstånd skall kunna meddelas även andra företag än de egentliga valutabankerna — riksbanken själv och vissa andra av riksbanken till valutahandel bemyndigade banker — att tillhandagå allmänheten med smärre valutatransaktioner såsom växling av penningar. Att dylika växelkontor finnas tillgängliga och att de utan särskilda licenser av valutanämnden äga driva den rörelse med utländska betalningsmedel, som är för angivna ändamål erforderlig, synes och vara nödvändigt, därest icke såväl allmänheten som valutanämnden skall oskäligt betungas. Då emellertid förslaget ej innehåller någon uttrycklig bestämmelse om växelkontor, är det uppenbarligen avsett, att till valutabanker i förslagets mening skola räknas ej blott de banker, som erhållit fullständigt bemyndigande till valutahandel, utan jämväl de företag — banker och andra — vilka tillerkänts allenast den begränsade rätt i sådant avseende, som nyss omförmäls. Enligt lagrådets uppfattning är det ej lämpligt, att till valutabanker hänföra andra företag än de, som förvärvat oinskränkt befogenhet såsom sådana; begreppet valutabank bör vara enhetligt. Lagrådet hemställer därför, att i förevarande paragraf under 1) orden »den riksbanken därtill bemyndigar» måtte utbytas mot »bank som riksbanken därtill bemyndigar» och att i sammanhang därmed i förslaget införas en ny paragraf, betecknad 2 §, av innehåll, att utan hinder av förordnande, varom i 1 § sägs, äger riksbanken meddela bank eller annan tillstånd att såsom växelkontor på de villkor riksbanken bestämmer driva den rörelse med utländska betalningsmedel, som riksbanken finner erforderlig för allmänhetens tillhandagående med växling.

Vid bifall till denna hemställan komma 2, 3 och 4 §§ i förslaget att betecknas 3, 4 och 5 §§.

3 §.

Det är tydligt, att ett av Konungen med stöd av den föreslagna valutlagen meddelat förordnande icke kan begränsas till att allenast angiva, vilka av de i förslagets 1 § upptagna särskilda föreskrifterna skola sättas i tillämpning och i vad omfattning detta skall ske; det kräves tillika — såsom jämväl i remissprotokollet förutsattes — att samtidigt åtskilliga allmänna bestämmelser meddelas i och för genomförande av förordnandet. I dylikt hänseende omförmälas av departementschefen särskilda bestämmelser om deklara-tionsplikt, avseende bland annat innehav av utländsk valuta, samt stadganden beträffande försäljning av sådan valuta efter utmätning eller i konkurs.

Det torde emellertid, i betraktande av den betydande inverkan sådana föreskrifter måste komma att öva å den fria samfärdseln och enskildas intressen överhuvud, vara lämpligt, att i själva lagen utsäges, att Konungen vid utfärdande av förordnande enligt valutlagen äger meddela de särskilda bestämmelser som finnas erforderliga för förordnandets genomförande. Ett stadgande att Konungen tillika skall äga uppdraga åt valutanämnden att giva närmare föreskrifter rörande verkställigheten av förordnandet kommer icke dess mindre att vara erforderligt och synes lämpligen kunna i anslutning till det av lagrådet nu förordade bibehållas i förevarande paragraf.

4 §.

Enligt förslaget kan ett av Konungen meddelat förordnande innefatta inskränkningar såväl i rätten att föryttra betalningsmedel, fordringar och värdepapper som i det fria förvärvet av sådan egendom. Då nu jämlikt förevarande paragraf för överträdelse av meddelad föreskrift må stadgas, förutom straff, även påföljd att betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, skola vara förverkade, synes denna bestämmelse böra så tillvida fullständigas, att sådan påföljd förklaras kunna avse även det vederlag, som vid en olovlig föryttring uppburits av säljaren; förverkandepåföljd skulle sålunda kunna göras gällande på en gång mot såväl köparen som säljaren. Skyldighet att, där det förverkade ej finnes i behåll, i stället gälda dess värde lärer inträda såväl för den förre som för den senare beträffande den av honom förverkade egendomen.

I likhet med vad som gäller enligt vissa andra lagstadganden torde ej heller här den möjligheten böra vara utesluten, att egendom, tillhörig annan än den i målet sakfällde, under vissa förutsättningar kan dömas förverkad. I detta hänseende torde enligt Konungens förordnande ej blott påföljdens tillämpning kunna göras beroende av vad domstolen i varje särskilt fall finner skäligt, utan påföljden överhuvud icke skola inträda, där ägaren icke finnes hava ägt kännedom om brottet eller skälig anledning att misstänka detsamma. Då den föreslagna bestämmelsens avfattning möjligen kunde anses lägga hinder i vägen för att stadga dylik påföljd med verkan även mot annan än den till straff dömd, hemställes om någon omredigering av densamma.

Det kan icke förnekas, att ett offentliggörande av affärsförhållanden, med vilka valutanämnden kommer att hava befattning, kan för enskilda medföra betydande olägenheter. Ett tillägg till tryckfrihetsförordningens sekretessbestämmelser kan emellertid icke komma till stånd inom sådan tid att det vinner gällande kraft jämsides med den föreslagna lagen. I allt fall synes det lagrådet lämpligt, att i lagen fastställas en förpliktelse för nämndens ledamöter och tjänstepersonal att iakttaga tystlåtenhet rörande enskildas förhållanden, som under deras verksamhet blivit för dem kända.

Bestämmelser av liknande innebörd finnas meddelade exempelvis i lagen den 12 maj 1897 för Sveriges riksbank 37 § och i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse 258 §.

Ur protokollet:
Ragnar Kihlgren.

Bilaga C.

1939 års sakkunnigförslag
till
L a g
om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag).

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden äge Konungen, i den mån så prövas oundgängligen nödigt för uppnående av det mål, som statsmakterna fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, förordna:

1) att allenast riksbanken och den riksbanken därtill bemyndigar (valutabanker) må driva handel med utländska sedlar och skiljemynt, med växlar, checkar, andra penninganvisningar och fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt (utländska betalningsmedel och utländska fordringar), ävensom med utländska aktier, obligationer och likartade värdepapper (utländska värdepapper);

2) att utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärfvas och föryttras allenast i den omfattning och på de villkor Konungen bestämmer;

3) att dylika tillgångar skola erbjudas valutabank till inlösen mot kontant ersättning i svenskt mynt och att över dylika tillgångar ej må utan särskilt tillstånd förfogas annorledes än genom föryttring till valutabank;

4) att betalningsmedel, fordringar och värdepapper icke utan särskilt tillstånd må utföras ur riket eller på annat sätt överföras till utlandet eller överlåtas på den, som är bosatt i utlandet;

5) att värdepapper ej må utan särskilt tillstånd införas till riket; och

6) att över värdepapper, som införts till riket eller som här förvaras för den, som är bosatt i utlandet, så ock över köpeskilling, som inlutit vid försäljning av sådana värdepapper, ej må förfogas i vidare mån än Konungen bestämmer.

Genom förordnande, som här avses, må ej inskränkning ske i riksbanken tillkommande befogenheter.

2 §.

Utan hinder av förordnande, varom i 1 § sägs, äge riksbanken meddela bank eller annan tillstånd att såsom växelkontor på de villkor riksbanken bestämmer driva den rörelse med utländska betalningsmedel, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med växling.

3 §.

Förordnar Konungen, att utländska betalningsmedel eller utländska fordringar skola erbjudas valutabank till inlösen, skall ersättningen beräknas efter riksbankens vid tiden för beslutet om inlösen senast fastställda och kungjorda köpkurs. Där ej notering av sådan kurs regelbundet förekommer, skall ersättningen bestämmas efter de grunder riksbanken finner skäligt fastställa.

Avser Konungens förordnande inlösen av utländska värdepapper, skall ersättningen, där enighet ej kan vinnas, bestämmas av en nämnd av tre personer. Av dessa utses en, som tillika skall vara ordförande, av Konungen, en av riksbanken och en av styrelsen för Stockholms fondbörs.

Vid inlösen må avdrag göras för särskilda med inlösningen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.

4 §.

Meddelas förordnande med stöd av 1 §, äge ock Konungen utfärda de särskilda bestämmelser, som finnas erforderliga för förordnandets genomförande.

Förordnar Konungen, att utländska betalningsmedel, utländska fordringar eller utländska värdepapper skola erbjudas valutabank till inlösen, må Konungen ock meddela föreskrifter till förhindrande av att dylika tillgångar genom underlåten indrivning eller annorledes icke bliva tillgängliga för inlösen.

Konungen äge jämväl uppdraga åt riksbanken att giva närmare föreskrifter rörande tillämpningen av meddelat förordnande, att pröva och avgöra ansökningar om tillstånd, vartill förordnandet giver anledning, så ock att i övrigt handlägga de ärenden, som föranledas av förordnandet.

5 §.

Har Konungen meddelat förordnande, att allenast riksbanken eller den riksbanken därtill bemyndigar må driva handel med utländska betalningsmedel, utländska fordringar eller utländska värdepapper äge riksbanken, utan hinder av vad i 14 och 16 §§ i lagen den 30 juni 1934 för Sveriges riksbank är stadgat, köpa och sälja sådana betalningsmedel, fordringar och värdepapper ävensom förmedla köp och försäljning av dylika tillgångar i den omfattning, som föranledas av förordnandet.

6 §.

För överträdelse av föreskrift, som meddelas med stöd av denna lag, må stadgas straff, högst straffarbete i två år. Tillika må bestämmelse meddelas om förverkande till kronan av betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller av vederlag därför, så ock om utgivande av däremot svarande värde.

Denna lag träder i kraft genast efter utfärdandet och gäller tillsvidare till och med den

*Bilaga D.***P. M.****angående behovet av valutapolitisk krigsberedskap**

utarbetad av
professor ERIK LINDAHL.

Enligt de av statsmakterna givna direktiven för penningpolitiken åligger det riksbanken att söka bevara den svenska kronans inhemska köpkraft, varvid samtidigt en möjligast stabil relation mellan den svenska och de utländska valutorna skall eftersträvas. Någon anledning att ändra dessa direktiv i händelse av krig eller krigsfara synes ej föreligga. De starka påfrestningar som penningväsendet under en dylik eventualitet kan förväntas bli utsatt för, göra det tvärtom särskilt angeläget, att stabiliseringssträvandena då fullföljas med all erforderlig kraft. Erfarenheterna från det senaste världskriget, då avsevärda förskjutningar ägde rum i den svenska kronans värde med åtföljande menliga konsekvenser såväl för näringslivets organisation som för den ekonomiska fördelningen inom landet, inskärpa vikten av att de valutavårdande myndigheterna, om en liknande situation ånyo skulle inträda, då lyckas bibehålla ett fast grepp över penningväsendet. Av särskild betydelse är, att skadliga rubbningar redan från början effektivt motarbetas. De penningpolitiska ingreppen kunna nämligen då bli av avsevärt lindrigare slag, än om de insätts i ett så sent stadium, att rubbningarna redan hunnit sprida sig och kraftiga spekulativa rörelser uppkommit i den ena eller den andra riktningen.

Redan inom ramen av nu gällande lagstiftning har riksbanken stora möjligheter att påverka den *inhemska* penningmarknaden i önskvärd riktning. Utvecklingen under de gångna depressionsåren ger nämligen belägg för att riksbankens sedelutgivningsrätt i förening med dess rätt att uppköpa guld, valutor och värdepapper vid behov kan utnyttjas för att åstadkomma en önskad lätthet på penningmarknaden och en sänkning av ränteläget. En politik i motsatt riktning är i vissa fall svårare att genomföra, då en åtstramning av penningmarknaden kan vara beroende av en försäljning av räntebärande statspapper från riksbankens sida. Genom den år 1937 antagna beredskapslagstiftningen torde emellertid riksbankens möjligheter även i detta hänseende, åtminstone vad den rent tekniska sidan angår, vara tämligen väl tillgodosedda.

Vad åter angår regleringen av landets *utländska* betalningsrelationer, särskilt växelkurserna och kapitalrörelserna i förhållande till utlandet, har denna

fråga visserligen kunnat ordnas på ett tillfredsställande sätt under den tid, som hittills förflutit efter guldmyntfotens suspension. Men detta torde få tillskrivas en gynnsam kombination av omständigheter, som gjort det möjligt att förena en stabilisering av den inhemska situationen med stabiliseringen av växelkursen på en ledande världsvaluta, nämligen pund sterling, samtidigt med att valutahandeln och kapitalrörelserna till och från utlandet lämnats helt fria. I händelse av krig, krigsfara eller redan blott vid en krisartad tillspetsning av de monetära förhållandena inom vissa för Sverige betydelsefulla länder måste man åter räkna med möjligheten av en sådan utveckling, att ett bibehållande av det nuvarande kursläget och den nuvarande friheten för valutahandeln och kapitalrörelserna kommer att allvarligt äventyra de inhemska stabiliseringssträvandena och dessutom medföra andra avsevärda olägenheter. Det torde därför böra tagas under övervägande, huruvida ej en utvidgning av riksbankens nuvarande befogenheter är erforderlig, för att en rationell lösning skall kunna ernås av de problem, som den svenska valutapolitiken i en kritisk situation av detta slag ställes inför, problem som äro av en helt annan svårighetsgrad än de som förekommit under de senare åren.

Först och främst kan faran för en avsevärd inhemsk *prisstegring* bli överhängande. Om ett krigstillstånd inträder, kunna de stora utgifterna för krigföringen knappast undgå att driva upp varupriserna i de därav närmast berörda länderna. Det kan förväntas, att den stigande pristen- densen så småningom sprider sig även till länder som lyckas bevara sin neutralitet. Dels äger nämligen en direkt prispåverkan rum från de krigförande länderna, dels uppkomma rubbningar av varuförsörjningen såsom en följd av krigstillståndet, dels slutligen kan en stark stegring av statsutgifterna motses även i de neutrala länderna. Att i en dylik situation neutralisera det utländska prisinflytandet och att samtidigt upprätthålla den balans mellan den inhemska köpkraften och varutillgången, som kräves för den inhemska prisnivåns stabilisering, är ett synnerligen vanskligt problem, vars lösning i föreliggande fall ytterligare försvåras av de *kapitalrörelser* från eller till utlandet som kunna förväntas uppkomma såsom en följd av rubbningarna på den internationella kapital- och valutamarknaden. Som nedan skall visas, komma dessa kapitalrörelser emellertid ej endast att lägga hinder i vägen för stabiliseringspolitiken utan även att orsaka andra svårigheter. Vid en närmare karakteristik av situationen bör man skilja mellan det fallet, att kapital strömmar till Sverige, och det motsatta fallet, att kapitalflykt äger rum från landet.

Det första av dessa fall torde under nuvarande omständigheter förefalla mest aktuellt. Om ett land redan vid utgångsläget är väl försett med utländska valutor, om det vidare antages att landet kan bevara sin neutralitet under ett krigstillstånd och att detta troligen kommer att påverka handelsbalansen i aktiv riktning, och om slutligen de valutavårdande myndigheterna deklarerat sin vilja att om möjligt söka upprätthålla valutans in-

hemska köpkraft, synes allt vara tillrättalagt för en *kapitalinströmning* från utlandet. För Sveriges vidkommande skulle denna innebära, ej endast att svenska exportörer genom terminsförsäljning påskyndade hemtagningen av exportvalutorna, utan även att svenska företag och personer avyttrade sina utländska tillgodohavanden (eventuellt utökade genom upptagandet av nya lån i utlandet) mot svensk valuta och att utlänningar skaffade sig svenska tillgodohavanden genom försäljning av utländska valutor.

Om riksbanken i en dylik situation, då de utländska valutornas inre värden försämrats och en haussespekulation uppkommit i svenska kronor, behåller det gamla kursläget för att slippa skriva ned sitt utländska valuta-innehav, kan en höjning av den svenska prisnivån knappast undvikas. Även oavsett kapitalimporten från utlandet är det i en dylik situation ytterst svårt att stabilisera den inhemska prisnivån. Om riksbanken samtidigt skall lösa uppgiften att finansiera stora valutaköp, försvåras och fördyras ytterligare ett effektivt bekämpande av prisstegringen. Det vore visserligen tänkbart att genom ett generellt system av exportavgifter och importpremier, kombinerat med inhemska priskontroll, neutralisera det prisstegrande inflytandet utifrån, och att vidare genom en försäljning av statspapper i erforderlig omfattning befria penningmarknaden från det överflöd av medel som orsakats av kapitalimporten. Men en dylik politik skulle vara svår att genomföra och även bli ganska kostsam för staten på grund av de stegrade ränteutgifterna. Härtill kommer, att om en del av den utländska prisstegringen skulle bli bestående även sedan krigstillståndet upphört (jämför utvecklingen efter världskriget), den svenska penningpolitiken vid denna tidpunkt skulle ställas inför följande alternativ: antingen att fortsätta med det införda regleringssystemet på längre sikt, eller att låta de svenska priserna anpassa sig efter den högre utländska nivån, eller slutligen att vidtaga den förskjutning av kursläget som svarade mot valutornas inre värdeförändring, med följd att valutaspekulanterna till slut skulle kunna realisera sina kursvinster. Samtliga dessa alternativ äro alltså förenade med olägenheter.

Om riksbanken däremot, för att förebygga risken att själv i sista hand få övertaga de inströmmande utländska valutorna till förlustbringande priser, redan vid en tidpunkt då spekulatören ännu ej kommit i gång genomförde en så kraftig sänkning av växelkurserna på utlandet, att en framtida höjning av desamma skulle förefalla minst lika sannolik som en fortsatt sänkning, skulle valutaspekulanterna avskräckas och kapitalimporten alltså till största delen utebli. Då sänkningen av växelkurserna i detta fall sannolikt måste vara större än den utländska prisstegringen för de varor och tjänster, som ingå i Sveriges utrikeshandel, skulle samtidigt den inhemska prisnivån påverkas i sänkande riktning, varigenom utsikterna att effektivt motarbeta de förut skisserade inflationstendenserna alltså skulle ökas. Då härtill kommer, att kurssänkningen skulle påverka handelsbalansen i passiv riktning med gynnsamt resultat vad angår varuförsörjningen inom landet, och att de sänkta kostnaderna för importerade råvaror, förnödenheter, maskiner

m. m. skulle öka räntabiliteten inom vissa produktionsgrenar med gynnsam effekt beträffande sysselsättningsgrad, lönenivå etc., synes en ganska stark motivering föreligga för ett penningpolitiskt förfarande av detta slag.

Vid bedömandet härav bör emellertid ej förbises, att kurssänkningen även skulle utlösa verkningar av mindre gynnsamt slag. Svenska firmor och personer, som hade kapital placerade i utlandet, skulle drabbas av förluster, räknat i svensk valuta, och detsamma skulle vara fallet med exportörer, i den mån de bundit sig vid avtal om framtida leverans till i utländsk valuta fixerat pris och ej varit i tillfälle att säkra sig för valutarisken. Vid en kraftig kursreduktion skulle dessutom exportproduktionens framtida räntabilitet nedgå, varigenom nya förluster skulle uppkomma för företagen, ett tryck utövas på arbetslöner och andra kostnadsmoment samt en inskränkning av sysselsättningsgraden åstadkommas. Situationen skulle kanske utveckla sig på ett liknande sätt för produktionsgrenar, som arbetade för den inhemska marknaden under konkurrens med utlandet. Slutligen skulle importörer och andra företagare, vilka låge inne med lager, vilkas priser komme att sjunka på grund av kursfallet, åsamkas förluster. En liknande förlust skulle även drabba riksbanken själv såsom innehavare av guld och valutor, vilkas värde i svenska kronor måste nedskrivas efter kurssänkningen.

Av de nu nämnda förlusterna är en del visserligen endast ett uttryck för att den svenska kronan efter sänkningen av de utländska växelkurserna har ett högre värde än förut, under det att andra motsvaras av vinster för vissa företagare samt av en förbättrad ställning för vissa grupper av löne- och räntetagare, vilka vinna på ökningen av kronans köpkraft. Kurssänkningens resultat i detta hänseende kan alltså karakteriseras som en förändring av inkomst- och förmögenhetsfördelningen inom landet. I vilken mån man vill taga dessa konsekvenser för att hindra en inströmning av kapital och för att ernå de andra härmed förknippade fördelar, som ovan angivits, är en fråga av politisk innebörd. Även om man har den åsikten, att en relativt kraftig och på en gång genomförd sänkning av kursläget kan anses motiverad i en situation av här angivet slag, kan man rygga tillbaka för en så stark reduktion, som i vissa fall vore erforderlig för att en effektiv spärr skulle sättas mot den hotande kapitalimporten. Fall kunna nämligen tänkas, då valutaspekulanterna endast avskräckas av en så hög notering av den svenska kronan, att den genomsnittliga prisnivån inom landet pressas nedåt, exportindustrien lamslås och en avsevärd ökning av arbetslösheten uppkommer. Dessa olägenheter torde väga tillräckligt tungt för att förhindra genomförandet av den ifrågakommande kurssänkningen vid en tidpunkt, då den från tekniskt monetär synpunkt ingalunda framstår såsom nödvändig.

Om riksbanken i stället går en medelväg och successivt sänker de utländska växelkurserna i ungefärlig relation till den utländska prisstegringens omfattning, kommer detta att motverka de utländska prisrörelsernas direkta inflytande på den svenska marknaden. En dylik politik skulle därför te sig relativt gynnsam från stabiliseringssynpunkt, om man ej samtidigt måste taga hänsyn till dess ofördelaktiga verkningar med avseende på kapitalin-

strömningen från utlandet. Det kan nämligen tänkas, att en successiv höjning av de svenska växelkurserna på utlandet, i stället för att motverka spekulationen, ger denna en extra stimulans. Om tendensen för den svenska kronan är stigande och om härigenom förutvarande spekulanter tillföras avsevärda vinster, kan resultatet mycket väl bli en ökning av spekulationen i svenska kronor. I så fall blir riksbanken antagligen nödsakad att företaga en ny sänkning av växelkurserna, varigenom nya vinster realiserats för spekulanterna, o. s. v. Det slutliga resultatet av denna politik blir därför sannolikt både stora kursförluster och svårigheter att bemästra det av kapitalimporten framkallade överflödet på penningmarknaden, varigenom även den inhemska stabiliseringspolitiken kommer att äventyras.

I detta sammanhang torde några ord vara på sin plats till förklaring av vad de nu nämnda kursförlusterna för riksbanken innebära från nationalekonomisk synpunkt.

I den mån riksbankens innehav av guld och utländska valutor representerar en nettotillgång för landet och alltså ej motsvaras av skulder, som svenskar gjort till utlandet, kommer dess värde för landet att i sista hand bero på kvantiteten av de reala nyttigheter och tjänster, som i framtiden kunna erhållas för densamma. Om en prisstegring äger rum utomlands och därigenom guldets och valutornas köpkraft försämras i förhållande till de reala nyttigheterna, uppkommer alltså en nationalekonomisk förlust, som emellertid realiserats först i den mån guldets och valutorna användas för betalning av dylika nyttigheter. I detta sammanhang bör framhållas, att den nationalekonomiska förlusten i det här angivna fallet ej är direkt förknippad med en eventuell sänkning av växelkurserna på utlandet. Den har i stället sin grund däri, att den uppsamlade behållningen av utländska betalningsmedel, som ursprungligen till största delen uppkommit på grund av exportöverskott, icke längre kan köpa importvaror i samma myckenhet som före den utländska prisstegringen. Denna förlust skulle kunna undvikas, endast om riksbanken vore i stånd att placera sina utländska tillgodohavanden i tillgångar, som vore mera värdebeständiga i förhållande till varor och tjänster. Lösningen av detta problem är emellertid förenad med synnerligen stora svårigheter, då den måste bli beroende av uppfattningen om den framtida utvecklingen av priser, guldvärde, växelkurser m. m. Den angivna förlusten för riksbanken kompenseras i detta fall ej av någon direkt vinst för riksbankens inhemska fordringsägare (respektive inhemska innehavare av riksbankens sedlar). De svenskar, som avyttrat sina valutor till riksbanken, ha därigenom endast på banken överlåtit den förlust, som de eljest själva måst bära, såvida de ej kunnat placera valutorna på ett från svensk synpunkt relativt värdebeständigt sätt.

I den mån åter riksbanken erhållit sina valutor från svenska valutaspekulanter, vilka upptagit lån i utlandet i utländsk valuta i syfte att sedan återbetala dem med vinst när valutorna sjunkit i värde, uppkommer över huvud ej någon nationalekonomisk förlust, vare sig genom en sänkning av

kursläget eller genom en försämring av valutornas inre köpkraft. Förlusten för riksbanken såsom innehavare av utländska valutor kompenseras nämligen av vinsten för de privata spekulanterna å de lån som de erhållit i utländsk valuta. Resultatet blir endast en förmögenhetsförskjutning inom landet till riksbankens och statens nackdel.

I den mån slutligen riksbankens innehav av utländska betalningsmedel motsvaras av utlänningars fordringar i svenska kronor, blir den svenska kronans notering i förhållande till utländska valutor och guld av avgörande betydelse för frågan, om någon nationalekonomisk förlust uppkommer. Om denna notering förändras, rubbas värderelationen mellan behållningen av utländska betalningsmedel å ena sidan och kronskulderna till utlandet å den andra, vare sig kalkylen sker i svenska kronor eller i någon främmande valuta. Vid varje höjning av den svenska kronans notering förskjutes alltså fordringsbalansen till utlandets favör. I detta fall uppkommer sålunda en nationalekonomisk förlust såsom en följd av själva kurssänkningen, ehuru den realiseres först i samma mån som de utländska fordringsägarna inkassera kursvinsterna genom att förvandla sina krontillgångar till utländsk valuta.

Det anförda ger vid handen, att riksbanken i det läge vars konsekvenser här diskuteras i första hand måste söka skydda sig mot förluster av det sistnämnda slaget, vilka motsvaras av vinster för utländska valutaspekulanter. Under mera normala förhållanden, då endast relativt moderata kursrörelser kunna förväntas och spekulatören därför iakttagit en viss måtta, kan den nationalekonomiska förlust, som uppkommer genom dylika transaktioner, beräknas få en ganska begränsad omfattning. Om åter Sverige under ett mera allmänt krigstillstånd skulle lyckas bevara sin neutralitet och lämna kapitalrörelserna helt fria, kan en mycket avsevärd tillströmning av utländskt kapital befaras. Först och främst kan en viss del av det redan nu befintliga internationella flyktkapitalet, som representerar enorma tillgångar efter svensk måttstock, tänkas söka sig till den svenska valutan. Vidare kan det förväntas, att också andra kapitaltillgångar, som hittills hållits relativt bundna inom respektive länder, vid ett krigstillstånd skulle söka sig över till en neutral valuta. Man måste därför räkna med den möjligheten, att förlusterna på dessa valutatransaktioner få den omfattningen, att landets ekonomi därigenom tillfogas ett allvarligt avbräck, om riksbanken i en dylik situation ej skulle förfoga över effektiva medel att begränsa kapitalimporten från utlandet.

Det förda resonemanget leder därför fram till den slutsatsen, att i en kritisk situation av det slag som här förutsatts det knappast är praktiskt genomförbart att stabilisera den inhemska prisnivån och att skydda landet, respektive staten för risken av stora förluster utan allt för starka ingrepp i den rådande inkomst- och förmögenhetsfördelningen, om det nuvarande systemet med fri valutahandel och fria kapitalrörelser skall bibehållas.

Ett gynnsammare resultat i båda dessa hänseenden kan emellertid ernås, om riksbankens befogenheter utvidgas, så att banken kan förhindra, att ut-

länningar i spekulationsssyfte sätta sig i besittning av tillgångar, som lyda på svenska kronor, och att svenskar spekulera i ett värdefall i utländska valutor (genom att upptaga lån i utlandet och försälja valutorna till riksbanken). Här för kräves en övervakning av valutahandeln och av utförseln av svenska värden till utlandet. Denna övervakning sker lättast, om riksbanken får monopol på valutahandeln och om utförseln av svenska betalningsmedel, fordringsbevis och värdepapper göres beroende av riksbankens tillstånd.

Genom ett dylikt system, genomfört i samarbete med affärsbankerna, torde riksbanken få möjlighet att förhindra, att spekulationskapital införes till landet och ger upphov till kursförluster, när det sedan drages tillbaka vid en högre kronkurs. Genom valutahandelns monopolisering vinnes dessutom den stora fördelen, att riksbanken får större möjligheter att reglera växelkurserna på ett sådant sätt, att den inhemska prisstabiliseringen underlättas. Om så befinnes önskvärt, kan riksbanken härvid hålla en viss marginal mellan försäljnings- och inköpspris för de utländska valutorna, och vidare kan riksbanken, när så erfordras, vidtaga förskjutningar av hela växelkursläget, utan att härvid i större grad komma i konflikt med privatekonomiska intressen, om allmänheten samtidigt erhållit erforderliga möjligheter att säkra sig mot kursrisker. Även den inhemska prisutvecklingen blir lättare att reglera, när riksbanken befrias från finansieringen av en stor kapitalimport. En åtstramning av den svenska penningmarknaden kan lättare åstadkommas, varigenom de inhemska prisstegringstendenserna mera effektivt kunna motarbetas.

Resonemanget har hittills tagit sikte på det fall som för närvarande förefaller mest aktuellt, nämligen att en kapitalinströmning från utlandet kan befaras. Om ett krigstillstånd skulle inträda, måste man emellertid även räkna med möjligheten av det motsatta fallet, att *kapitalflykt* äger rum från Sverige och att den svenska kronan utsättes för en baissespekulation. Under vissa förhållanden kan nämligen vår handelsbalans utvecklas så ogynnsamt, att riksbankens nuvarande stora valutainnehav kraftigt decimeras och en knapphet inträder på utländska betalningsmedel. Även i detta fall medför det nuvarande systemet med fri valutahandel och fria kapitalrörelser stora olägenheter.

Den mest aktuella faran i det nu angivna fallet är en fortgående kapitalutströmning från landet med åtföljande depreciering av den svenska kronan. Om denna ej stoppas, blir resultatet ej endast förlustbringande rubbningar inom utrikeshandeln utan även en skärpning av den inhemska prisstegringstendensen. Kapitalflykten medför visserligen i och för sig en åtstramning av läget på den inhemska penningmarknaden. Men om denna åtstramning motverkas, antingen avsiktligt med hänsyn till dess ofördelaktiga återverkningar på den inhemska sysselsättningen eller på grund av nödvändigheten att i ökad grad finansiera de stigande statsutgifterna genom ökad sedelutgivning, kommer spekulatören antagligen att räkna med en fortsatt stegring av växelkurserna, varför de härav föranledda prisstegringarna komma att anteciperas.

Då den inhemska prisstegringen i sin tur bidrager till att öka kapitalflykten och kronans därav följande depreciering, kan processen fortsätta i obegränsad omfattning med ett ruinerande resultat för landet, vad angår såväl det yttre som det inre värdet av den svenska kronan.

Under vissa omständigheter förutsätter ett effektivt motverkande av en dylik ödesdiger utveckling, att riksbanken erhåller möjlighet att förhindra kapitalflykten från landet. Härför kräves i första hand en kontroll av inköpen inom landet av utländska valutor. Även i detta fall är alltså ett valutamonopol motiverat, ehuru det nu får ett annat syftemål än i förra fallet. Vidare kräves emellertid en övervakning av kapitalrörelserna för att kontrollera utförseln av utländska betalningsmedel och värdepapper samt i vissa fall även av svenska tillgångar. I en ansträngd situation kan det dessutom bliva erforderligt att införa skyldighet för enskilda personer och firmor att avstå utländska tillgångar till riksbanken efter av banken fastställda grunder. Främst komma härvid exportvalutorna i betraktande, men det kan tänkas, att även andra kapitaltillgångar i utlandet behöva realiseras, för att erforderliga medel skola kunna erhållas för betalningen av en sådan import, som anses nödvändig av de myndigheter, som i en dylik situation ha till uppgift att reglera utrikeshandeln. Dylika extraordinära åtgärder komma givetvis blott i fråga för ett avhjälpande av exceptionella krislägen.

Det framgår av det ovan anförda, att den här föreslagna befogenheten för riksbanken, som i sista hand bär ansvaret för vården av den svenska valutan, att under vissa angivna betingelser utöva kontroll över valutahandeln och kapitalrörelserna, får tillämpas på ett varierande sätt med hänsyn till vad situationen i varje särskilt fall kräver. I samtliga fall förutsättes, att inskränkingen av de enskildas handlingsfrihet ej blir större än vad som kan anses motiverat av det grundläggande syftemålet att stabilisera penningvärdet och samtidigt undvika skadliga rubbningar inom näringslivet.

*Bilaga E.***Förslag till tillämpningsföreskrifter till valutalagen.**

(Valutaföreskrift I avser fall av kapitalinströmning, valutaföreskrift II fall av kapitalflykt.)

Valutaföreskrift I.

Kungl. Maj:t har, med stöd av valutalagen den, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, funnit gott föreskrifta som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

I denna föreskrift förstås med

betalningsmedel: sedlar och skiljemynt samt växlar, checkar och andra penninganvisningar;

utländska betalningsmedel: utländska sedlar och skiljemynt samt andra betalningsmedel, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt;

utländska fordringar: fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt och icke grunda sig på värdepapper, dock att till fordran, som här avses, ej skall räknas på avtal grundad fordran, där betalningen fortfarande är betingad av avtalets fullgörande å fordringsägarens sida;

värdepapper: aktier, lottbrev och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer och andra förskrivningar, vilka utfärdats för särskilda delar av skuldbelopp och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, så ock handlingar, varigenom någon tillförsäkras förfoganderätt över värdepapper (certifikat);

utländska värdepapper: värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet;

vederlag i svenskt mynt: vederlag, som är bestämt att utgå i svenskt mynt eller som utgöres av fordringar eller värdepapper, vilka äro utställda i svenskt mynt.

Såsom bosatt här i riket anses enligt denna föreskrift svensk medborgare med fast bostad i Sverige, så ock utlänning, som haft fast bostad i Sverige sedan den Juridisk person skall anses vara bosatt, där styrelsen har sitt säte, eller om styrelse icke finnes, där huvudkontoret är beläget.

Om köp och försäljning av utländska betalningsmedel och utländska fordringar.

2 §.

Utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärfvas allenast från riksbanken eller genom dess förmedling och förtryttas allenast till riksbanken eller genom dess förmedling.

Riksbanken äger meddela bankaktiebolag tillstånd att, för egen eller för riksbankens räkning, driva handel med utländska betalningsmedel och utländska fordringar. Bankaktiebolag, som erhållit sådant tillstånd, benämnes i denna förordning valutabank.

Riksbanken äger ock meddela bankaktiebolag eller annan tillstånd att driva den rörelse med utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål.

3 §.

Riksbanken äger närmare bestämma i vilken omfattning och på vilka villkor utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärfvas eller föryttras.

Om utförsel av vissa betalningsmedel, fordringsbevis och värdepapper med mera.

4 §.

Utän riksbankens tillstånd må ej ur riket utföras

- 1) svenska betalningsmedel;
- 2) värdepapper och intecknade förskrivningar, vilka utfärdats av någon, som är bosatt här i riket, och vilka äro utställda i svenskt mynt; och
- 3) andra fordringsbevis, vilka utfärdats av någon, som är bosatt här i riket, och vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning i svenskt mynt.

5 §.

Tillstånd vare ock erforderligt, därest

- 1) den, som är bosatt här i riket, skall överlåta tillgång, som i 4 § sägs, å den som är bosatt i utlandet, eller
- 2) inbetalning skall verkställas å eller överföring göras till konto eller räkning, som här föres i svenskt mynt till förmån för någon, som är bosatt i utlandet.

6 §.

Den, som är här i riket bosatt må ej, i syfte att utnyttja väntad förändring i utländsk myntkurs, utan riksbankens tillstånd iklåda sig gäld i utlandet.

Ej heller må här i riket bosatt, som ådragit sig betalningsskyldighet gent emot utlandet, uppskjuta betalningen eller träffa avtal om betalning annorledes än med vanliga betalningsmedel, med mindre det följer av handelsbruk eller annan sedvänja eller eljest betingas av omständigheterna.

Särskilda bestämmelser.

7 §.

Genom denna förordning göres ej inskränkning i riksbanken tillkommande befogenheter eller i den handlingsfrihet, som tillförsäkrats den internationella regleringsbanken i Basel (Banque des Règlements Internationaux).

8 §.

Denna förordning äger ej tillämpning å utländsk medborgare, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller beskickningens eller konsulatets betjäning, ej heller å medlemmar av sådan persons familj eller hans enskilda tjänare, därest de bo hos honom och äro utländska medborgare.

9 §.

En var, som är här i riket bosatt, är pliktig att, i den omfattning riksbanken finner erforderligt, till riksbanken lämna uppgift angående de utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper, som han äger eller innehar, angående tillgångar i utlandet, vilka tillhöra eller finnas skola framdeles tillkomma honom, så ock angående förpliktelser, vilka han åtagit sig eller för vilka han häftar gentemot utlandet.

Där så erfordras för nödig upplysnings vinnande, äger riksbanken vid lämpligt vite förelägga uppgiftsskyldig att för riksbanken eller den, som handlar å riksbankens vägnar, tillhandahålla sina handelsböcker jämte därtill hörande handlingar.

10 §.

Riksbanken äger medgiva befrielse från eller lindring i de skyldigheter, som stadgas genom denna förordning.

11 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning, meddelas av riksbanken.

Ansvarsbestämmelser.

12 §.

Den som uppsåtligen

- 1) bryter mot någon av de i 2 och 4—6 §§ meddelade föreskrifterna eller
- 2) genom oriktig uppgift förskaffar sig rätt till förvärv eller föryttring av utländska betalningsmedel eller utländska fordringar mot vederlag i svenskt mynt eller till sådant tillstånd, som i 4, 5 eller 6 § sägs, eller
- 3) uraktlåter att fullgöra av riksbanken jämlikt 9 § första stycket föreskriven uppgiftsskyldighet, eller ock
- 4) för fullgörande av sådan uppgiftsskyldighet, som under 3) sägs, avgi-
ver oriktig uppgift,

straffes med dagsböter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

Förbryter sig någon av vårdslöshet på sätt i första stycket sägs, vare straffet dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst ett år dömas.

13 §.

Lika med olovlig utförelse i strid mot 4 § anses försök därtill.

14 §.

Dömes någon till straff enligt 12 eller 13 §, må domstolen, efter ty skäligt finnes, kunna förordna, att betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller vederlag därför, skola, ändock att de ej tillhöra den dömda, vara, helt eller intill visst belopp, förverkade till kronan, eller att den dömda skall vara pliktig att till kronan, helt eller delvis, utgiva deras värde.

Påföljd av förverkande må dock ej inträda, där egendom, varom i första stycket sägs, tillhör annan än den dömda och ägaren icke finnes hava ägt kännedom om brottet eller skälig anledning att misstänka detsamma.

15 §.

Den som åsidosätter föreskrift, som med stöd av denna förordning meddelats av riksbanken, straffes, där ej gärningen i 12 eller 13 § är belagd med straff, med dagsböter.

Bryter någon mot förbud, som i 7 § valutalagen avses, vare ock med dagsböter straffad, där han ej är underkastad ansvar för tjänstefel.

16 §.

Delaktighet i brott, som i denna förordning sägs, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat, och skall därvid vad i 14 § sägs äga motsvarande tillämpning.

17 §.

Åtal för brott mot denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Förseelse, som i 15 § andra stycket sägs, må, där den ej innefattar tjänstefel, endast efter målsägandes angivelse åtalas.

Det ankommer på vederbörande länsstyrelse att på framställning av riksbanken, efter prövning av förekommande förhållanden, förordna om uttagande av vite, som i 9 § andra stycket sägs.

18 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

19 §.

I fråga om det i 4 § meddelade förbud skall vad i förordningen den 3 mars 1916 om straff för olovlig varuutförsel m. m. är om beslag och tillsyn stadgat äga motsvarande tillämpning.

Denna förordning skall träda i kraft genast efter utfärdandet och gälla tillsvidare till och med den

I fråga om sådant under tiden för förordningens giltighet begånget brott, som i förordningen avses, skall vad där är stadgat om påföljd av brottet äga tillämpning jämväl efter nämnda dag.

Genom förordningen upphäves kungörelsen den om fortsatt giltighet av kungörelsen den 30 juni 1932 angående förbud mot utförsel från riket av vissa obligationer m. m.

Valutaförordning II.

Kungl. Maj:t har, med stöd av valutalagen den, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, funnit gott förordna som följer:

Inledande bestämmelser.

1 §.

I denna förordning förstås med

betalningsmedel: sedlar och skiljemynt samt växlar, checkar och andra penninganvisningar;

utländska betalningsmedel: utländska sedlar och skiljemynt samt andra betalningsmedel, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt;

utländska fordringar: fordringar, som innefatta rätt till betalning i utländskt mynt och icke grunda sig på värdepapper, dock att till fordran, som här avses, ej skall räknas på avtal grundad fordran, där betalningen fortfarande är betingad av avtalets fullgörande å fordringsägarens sida;

utländska banktillgodohavanden: utländska fordringar, som innestå på räkning hos den, som utom eller inom riket äger driva bankrörelse;

värdepapper: aktier, lottbrev och andra delaktighetsbevis i bolag samt obligationer och andra förskrivningar, vilka utfärdats för särskilda delar av skuldbelopp och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, så ock handlingar, varigenom någon tillförsäkras förfoganderätt över värdepapper (certifikat);

utländska värdepapper: värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet;

vederlag i svenskt mynt: vederlag, som är bestämt att utgå i svenskt mynt eller som utgöres av fordringar eller värdepapper, vilka äro utställda i svenskt mynt.

Såsom bosatt här i riket anses enligt denna förordning svensk medborgare med fast bostad i Sverige, så ock utlänning, som haft fast bostad i Sverige sedan den Juridisk person skall anses vara bosatt, där styrelsen har sitt säte, eller om styrelse icke finnes, där huvudkontoret är beläget.

Om köp och försäljning av utländska betalningsmedel och utländska fordringar.

2 §.

Utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärfvas allenast från riksbanken eller genom dess förmedling och föryttras allenast till riksbanken eller genom dess förmedling.

Riksbanken äger meddela bankaktiebolag tillstånd att, för egen eller riksbankens räkning, driva handel med utländska betalningsmedel och utländs-

ka fordringar. Bankaktiebolag, som erhållit sådant tillstånd, benämnes i denna förordning valutabank.

Riksbanken äger ock meddela bankaktiebolag eller annan tillstånd att driva den rörelse med utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som riksbanken prövar erforderlig för allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål.

3 §.

Riksbanken äger närmare bestämma, i vilken omfattning och på vilka villkor utländska betalningsmedel och utländska fordringar må, mot vederlag i svenskt mynt, förvärvas eller föryttras.

Om utförsel av betalningsmedel, fordringsbevis och värdepapper med mera.

4 §.

Betalningsmedel och värdepapper så ock fordringsbevis, vilkas företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning, må ej utan riksbankens tillstånd utföras ur riket.

5 §.

Tillstånd vare ock erforderligt, därest

1) tillgodohavande här i riket skall överföras till konto eller räkning, som föres i utlandet, eller

2) den, som är bosatt här i riket, skall överlåta tillgång, som i 4 § sägs, å den som är bosatt i utlandet, eller verkställa inbetalning å eller överföring till konto eller räkning, som här föres till förmån för någon, som är bosatt i utlandet.

Om införsel av betalningsmedel och värdepapper, så ock om försäljning av värdepapper.

6 §.

Svenska betalningsmedel må ej utan riksbankens tillstånd införas till riket.

7 §.

Utän riksbankens tillstånd må värdepapper icke till riket införas annorledes än genom översändande till riksbanken eller till valutabank och de införda värdepapperen av banken utlämnas allenast i samband med deras försäljning eller återförande till utlandet.

8 §.

Värdepapper, som efter denna förordnings ikraftträdande till riket införts eller som här förvaras för någon, som är bosatt i utlandet, må ej utan riksbankens tillstånd försäljas.

Vid meddelande av tillstånd, som i första stycket sägs, må riksbanken jämväl bestämma i vilken ordning försäljningen skall ske och i vilken omfattning säljaren skall äga förfoga över köpeskillingen.

9 §.

Vad i 7 och 8 §§ är stadgat skall ej äga tillämpning, därest värdepapper, vilka vid denna förordnings ikraftträdande förvaras i utlandet för någon, som är bosatt här i riket, översändas till riksbanken eller till valutabank.

Om skyldighet att avstå utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden med mera.

10 §.

Utländska betalningsmedel och utländska banktillgodohavanden, som tillhöra någon här i riket bosatt, skola i den ordning och omfattning riksbanken bestämmer av ägaren eller innehavaren överlämnas till riksbanken eller till valutabank för inlösen mot ersättning, som i valutalagen sägs.

I fråga om banktillgodohavande skall bank, hos vilken tillgodohavandet inestår, anses såsom innehavare.

11 §.

Inlöser riksbanken eller valutabank utländska betalningsmedel eller utländska banktillgodohavanden vari borgenär har panträtt eller som han äger kvarhålla till säkerhet för sin fordran, skall ersättningen, där ej gäldenären och borgenären annorledes avtalat, överlämnas till överexekutor i den ort, där banken är belägen; och äge beträffande överexekutors förfarande med ersättningen bestämmelserna om fördelning av köpeskilling för utmätningssåld lös egendom motsvarande tillämpning.

12 §.

Ändå att utländska betalningsmedel, som tillhöra någon här i riket bosatt, icke skola avstås till inlösen, må ej utan riksbankens tillstånd över dem så förfogas, att ägarens innehav av utländska betalningsmedel därigenom förminskas; dock att sådant tillstånd ej erfordras för föryttring till riksbanken eller till valutabank eller till den, som erhållit tillstånd, varom i 2 § tredje stycket sägs.

Vad sålunda är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om utländska fordringar, som tillhöra någon här i riket bosatt.

13 §.

Här i riket bosatt, som gentemot utlandet äger rätt att kräva betalning, må ej medgiva anstånd med betalningen eller träffa avtal om betalning annorledes än med vanliga betalningsmedel, med mindre det följer av handelsbruk eller annan sedvänja eller eljest betingas av omständigheterna.

Särskilda bestämmelser.

14 §.

Genom denna förordning göres ej inskränkning i riksbanken tillkommande befogenheter eller i den handlingsfrihet, som tillförsäkrats den internationella regleringsbanken i Basel (Banque des Règlements Internationaux).

15 §.

Denna förordning äger ej tillämpning å utländsk medborgare, som tillhör främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller be-

skickningens eller konsulatets betjäning, ej heller å medlemmar av sådan persons familj eller hans enskilda tjänare, därest de bo hos honom och äro utländska medborgare.

16 §.

En var, som är här i riket bosatt, är pliktig att, i den omfattning riksbanken finner erforderligt, till riksbanken lämna uppgift angående de utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper, som han äger eller innehar, angående tillgångar i utlandet, vilka tillhöra eller finnas framdeles skola tillkomma honom, så ock angående förpliktelser, vilka han åtagit sig eller för vilka han häftar gentemot utlandet.

Där så erfordras för nödig upplysnings vinnande, äger riksbanken vid lämpligt vite förelägga uppgiftsskyldig att för riksbanken eller den, som handlar å riksbankens vägnar, tillhandahålla sina handelsböcker jämte därtill hörande handlingar.

17 §.

Riksbanken äger medgiva befrielse från eller lindring i de skyldigheter, som stadgas genom denna förordning.

18 §.

De närmare föreskrifter, som erfordras för tillämpning av denna förordning, meddelas av riksbanken.

Ansvarsbestämmelser.

19 §.

Den, som uppsåtligen

1) bryter mot någon av de i 2, 4—8, 10, 12 och 13 §§ meddelade föreskrifterna eller

2) genom oriktig uppgift förskaffar sig rätt till förvärv eller föryttring av utländska betalningsmedel eller utländska fordringar mot vederlag i svenskt mynt eller till riksbankens tillstånd, där sådant erfordras, eller

3) uraktlåter att fullgöra av riksbanken jämlikt 16 § första stycket föreskriven uppgiftsskyldighet eller ock

4) för fullgörande av sådan uppgiftsskyldighet, som under 3) sägs, avger oriktig uppgift,

straffes med dagsböter eller fängelse. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till straffarbete i högst två år dömas.

Förbryter sig någon av vårdslöshet på sätt i första stycket sägs, vare straffet dagsböter. Äro omständigheterna synnerligen försvårande, må till fängelse i högst ett år dömas.

20 §.

Lika med olovlig utförsel i strid mot 4 § eller olovlig införsel i strid mot 6 eller 7 § anses försök därtill.

21 §.

Dömes någon till straff enligt 19 eller 20 §, må domstolen, efter ty skäligt finnes, kunna förordna, att betalningsmedel, fordringar eller värdepapper, som brottet avser, eller vederlag därför, skola, ändock att de ej tillhöra den dömden, vara, helt eller intill visst belopp, förverkade till kronan, eller att den dömden skall vara pliktig att till kronan, helt eller delvis, utgiva deras värde.

Påföljd av förverkande må dock ej inträda, där egendom, varom i första stycket sägs, tillhör annan än den dömda och ägaren icke finnes hava ägt kännedom om brottet eller skäligen anledning att misstänka detsamma.

22 §.

Den, som åsidosätter föreskrift, som med stöd av denna förordning meddelats av riksbanken, straffes, där ej gärningen i 19 eller 20 § är belagd med straff, med dagsböter.

Bryter någon mot förbud, som i 7 § valutalagen avses, vare ock med dagsböter straffad, där han ej är underkastad ansvar för tjänstefel.

23 §.

Delaktighet i brott, som i denna förordning sägs, straffes efter ty i 3 kap. strafflagen är stadgat, och skall därvid vad i 21 § sägs äga motsvarande tillämpning.

24 §.

Åtal för brott mot denna förordning anhängiggöres vid allmän domstol och utföres av allmän åklagare.

Förseelse, som i 22 § andra stycket sägs, må, där den ej innefattar tjänstefel, endast efter målsägandes angivelse åtalas.

Det ankommer på vederbörlig länsstyrelse att på framställning av riksbanken, efter prövning av förekommande förhållanden, förordna om uttågande av vite, som i 16 § andra stycket sägs.

25 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

26 §.

I fråga om de i 4, 6 och 7 §§ meddelade förbud skall vad i förordningen den 3 mars 1916 om straff för olovlig varuutförelse m. m. och lagen den 8 juni 1923 om straff för olovlig varuinförelse är om beslag och tillsyn stadgat äga motsvarande tillämpning.

Övergångsbestämmelser.

27 §.

Denna förordning skall träda i kraft genast efter utfärdandet och gälla tillsvidare till och med den

I fråga om sådant under tiden för förordningens giltighet begånget brott, som i förordningen avses, skall vad där är stadgat om påföljd av brottet äga tillämpning jämväl efter nämnda dag.

Genom förordningen upphäves kungörelsen den om fortsatt giltighet av kungörelsen den 30 juni 1932 angående förbud mot utförelse från riket av vissa obligationer m. m.

28 §.

Oavsett vad i 3—5 och 12 §§ är stadgat må, intill den dag riksbanken bestämmer, en var, som är här i riket bosatt, förvärva och förfoga över betalningsmedel och fordringar för nedan angivna ändamål:

- 1) för att till person, som är bosatt i utlandet, fullgöra förbindelse, som blivit ingången före denna förordnings ikraftträdande och är till betalning förfallen, dock ej där uppsägning verkstälts efter förordningens ikraftträdande;
 - 2) för täckande av löpande omkostnader i samband med rörelse, som drives å utrikes ort; samt
 - 3) för gäldande av skäligena resekostnader.
-

*Bilaga F.***Bank- och fondinspektionens yttrande över 1939 års
sakkunnigförslag.**

Genom remiss den 9 februari 1939 har herr statsrådet anmodat bank- och fondinspektionen att, efter hörande av styrelsen för svenska bankföreningen, avgiva utlåtande över ett upprättat förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden.

På grund av berörda remiss får bank- och fondinspektionen, med överlämnande av ett av styrelsen för svenska bankföreningen avgivet yttrande i ärendet, härigenom vördsamt anföra följande.

Den lagstiftning om valutareglering, varom här är fråga, har ansetts erforderlig på grund därav, att omständigheter, vilka kunna äventyra uppnåendet av det mål, som statsmakterna fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet, kunna inträffa eller befaras inträffa så hastigt, att för deras neutraliserande lagstiftningsåtgärder i vanlig ordning icke hinna vidtagas.

Att en så kritisk situation kan uppkomma, att ett omedelbart genomförande av valutarestriktioner blir nödvändigt, kan tyvärr icke bestridas. Men å andra sidan får icke förbises och har även i motiven till förslaget vidgåts, att en valutareglering i och för sig innebär synnerligen långt gående ingrepp i näringslivets och den enskildes handlingsfrihet. Därest regleringen blir bestående en längre tid, ökas svårigheterna för näringslivet, och särskilt för den direkta utrikeshandeln kan därav uppstå betydande skada. I förevarande hänseende erinras om att erfarenheten visat, att sedan valutarestriktioner i avsikt att förhindra kapitalflykt en gång införts, det möter hart när oöverstigliga svårigheter att ånyo avskaffa desamma. Såvitt känt är, har sålunda endast två av de länder, som under senaste årtionde infört längre gående valutarestriktioner, lyckats avskaffa desamma. Inom andra länder, där frågan om valutareglering varit brännande, har man också i det längsta undanskjutit dess införande.

En valutareglering är sålunda till sina verkningar av så stor betydelse för landet, att ett genomförande därav principiellt icke borde ske utan riksdagen blivit därom i det speciella fallet tillfrågad. Situationer kunna emellertid inträda, då ett så snabbt handlande erfordras, att tiden icke medger hörande av riksdagen. Detta gäller i tider, då riksdagen icke är samlad och då, intill dess riksdagen på kallelse sammanträtt, genom uppskov med lagstiftningsåtgärderna en dyrbar tid skulle gå förlorad. För sådana fall bör Kungl. Maj:t utrustas med särskilda medel att bekämpa den inträdda situationen. Men å andra sidan bör enligt inspektionens förmenande ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att tillgripa sådana åtgärder, varom här är fråga, inskränkas till sådana fall, då en tillämpning av fullmakten oomtvistligen är oundgängligen nödvändig.

Enligt det remitterade förslaget hava fyra villkor uppställts för tillämpande av det i den ifrågasatta lagen angivna bemyndigandet: dels att krig, krigsfara eller svår penningkris inträtt, dels att utomordentliga förhållanden föranletts av en dylik situation, dels att tillämpandet av bemyndigandet prövats oundgängligen nödigt för uppnående av det mål, som statsmakterna fastställt

för riksbankens penningpolitiska verksamhet och dels att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om tillgripande av en valutareglering.

Om Sverige råkar i krig eller utsättes för krigsfara, inträda givetvis sådana förhållanden, att valutarestriktioner omedelbart måste tillgripas i syfte att förhindra en kanske ödesdiger kapitalflykt ur landet. Vidare är det uppenbart, att om i Europa skulle utbryta krig mellan andra stater än Sverige, evad sådant krig kan tänkas innebära krigsfara för vårt land eller icke, sådana förhållanden kunna föreligga, att valutarestriktioner kunna bliva utan dröjsmål erforderliga till motverkande av kapitalrörelser från resp. till Sverige. I de sålunda angivna fallen är det antagligt, att riksdagens hörande å tid, då den icke är samlad, icke kan medhinnas, utan att valutaregleringens effektivitet äventyras, och enligt inspektionens förmenande måste därför för dylika fall betänkligheterna emot en sådan fullmaktslag, som här avses, falla.

Beträffande enbart en fara för krig mellan främmande europeiska stater, vilken icke har avseende å vårt land, kan däremot vad nyss sagts icke anses gälla. I ännu mindre grad är så fallet i fråga om en sådan situation, som i förslaget betecknats med svår penningkris. I intetdera av dessa båda fall behöves man utgå från, att de kritiska förhållandena skola inträda och utveckla sig så hastigt, att tid icke ges att höra riksdagens mening angående spörsmålet, huruvida en valutareglering skall tillgripas. Det bör här erinras, att riksdagen, därest den icke är samlad, jämlikt regeringsformen kan sammanträda efter allenast några dagars förutgången kallelse, samt att riksbanken redan under normala förhållanden har medel att åtminstone i stor utsträckning temporärt motverka sådana för valutavärden olägliga förhållanden, varom här är fråga, i första hand frivilliga överenskommelser med intresserade parter. Det kan tilläggas, att särskilt en svår penningkris enbart för sig icke måste anses betinga tillgripandet av ett så radikalt tvångsmedel som valutareglering. Det lärer väl exempelvis numera icke råda någon meningsskiljaktighet därom, att en valutareglering vid penningkrisen hösten 1931 i samband med Sveriges frångående av guldmynstfoten eller vid krisen under septemberdagarna 1938 skulle hava varit icke blott icke önskvärd utan även direkt skadlig.

Inspektionen förmenar därför, att såsom första villkor för en tillämpning av den ifrågasatta fullmaktslagen bör uppställas, att Sverige befinner sig i krig eller krigsfara eller att krig utbrutit mellan främmande europeiska stater. Med en sådan inskränkning bör en ändring ske av rubriken till den föreslagna lagen.

Såsom villkor i övrigt för lagens tillämpning bör, såsom förslaget anger, vidare gälla den skärpande förutsättningen, att utomordentliga förhållanden föranletts av någon av nyssberörda omständigheter samt att tillämpandet prövats oundgängligen nödigt för uppnående av det mål, som statsmakterna fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet. I sistnämnda hänseende utgår inspektionen från att riksbanken först skall hava anlitat de medel för situationens bekämpande, som under normala förhållanden stå densamma till buds, och att dessa medel visat sig vara otillräckliga för vinnande av ett önskvärt resultat. De senast angivna villkoren giva vid handen, att ett ytterligt starkt och häftigt framträdande tvångsläge måste föreligga för att fullmaktslagen skall kunna träda i tillämpning.

Såsom förutsättning för en tillämpning av fullmaktslagen har ytterligare i förslaget angivits, att fullmäktige i riksbanken gjort framställning om vidtagande av en valutareglering. Därest fullmäktige i riksbanken finna, att förutsättningarna i övrigt för införande på fullmaktslagens grund av en dylik reglering föreligga och hos Kungl. Maj:t göra framställning om regleringens igångsättande, kan Kungl. Maj:t lätt komma i ett tvångsläge att bifalla

framställningen. Allenast ett rykte, att en sådan framställning skett, lär nämligen med visshet föranleda en sådan spekulation, att fullmaktslagens tillämpning blir oundgängligen nödvändig. Det är därför av största betydelse, att garantier uppställas för att icke i en kritisk situation ett överilat beslut om en framställning av nu ifrågavarande slag fattas av fullmäktige. Inspektionen vill därför hemställa, att föreskrift meddelas därom, att av de sju fullmäktige fem, däribland den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden och riksbankschefen, skola hava biträtt beslutet.

Inspektionen har i det föregående hävdadt, att en så betydelsefull fråga som en valutareglering principiellt borde i det speciella fallet hänskjutas till riksdagens prövning och att igångsättandet av en sådan reglering i den i fullmaktslagen angivna ordningen bör ske allenast i vissa strängt begränsade undantagsfall. Om denna uppfattning vinner beaktande, bör enligt inspektionens förmenande även tagas under övervägande, huruvida icke, efter mönster från moratorielagen, i valutalagen borde införas en bestämmelse därom, att förordnande, som i 1 § angives, icke må meddelas, med mindre Konungen låtit riksdagskallelse utgå eller riksdagen ändock skall inom trettio dagar sammanträda. Av samma skäl bör lagen, därest densamma efter att hava förelagts riksdagen blir av denna godkänd, icke göras gällande för längre tid än intill dess nästkommande års ordinarie riksdag sammanträder.

I fråga om detaljbestämmelserna i lagförslaget har inspektionen allenast funnit sig böra framföra några erinringar.

Förslaget betecknar såsom valutabank »riksbanken och den riksbanken därtill bemyndigar». Frånsett det olämpliga i, att i lagens mening såsom bank betecknas annan än riksbanken och bankaktiebolag, kan det icke anses erforderligt, att andra än bankaktiebolag få vid sidan av riksbanken intaga ställning såsom valutabanker. En fondkommissionär exempelvis, som driver värdepappersaffärer med utlandet, lider ju genom valutaregleringen, i den mån denna lämnar värdepappershandeln såsom sådan fri, intrång i sin rörelsefrihet allenast såtillvida, att valutor måste förvärvas av resp. försäljas till riksbanken eller valutabank. Med hänsyn till det anförda böra i 1 § under 1) de förut återgivna orden utbytas mot »riksbanken och bankaktiebolag, som riksbanken därtill bemyndigar», därvid med valutabank allenast avses dylikt bankaktiebolag. En sådan ändring föranleder i andra delar av samma paragraf ett utbyte av ordet »valutabank» mot »riksbanken eller valutabank».

I samma avsnitt av 1 § böra vidare orden »utländska aktier, obligationer och likartade värdepapper» utbytas mot det tydligare uttrycket »aktier, obligationer och andra värdepapper, vilka äro utfärdade av någon, som är bosatt i utlandet». En dylik ändring torde erfordra, att i lagen införas en definition å begreppet »bosatt i utlandet».

Med det i 1 § under 2) använda uttrycket »på de villkor Konungen bestämmer» samt ett under 6) använt liknande uttryck synes hava avsetts att utmärka, att Konungen jämväl skall kunna bemyndiga riksbanken att fastställa villkor. Detta synes lämpligen böra förtydligas genom användande av uttrycket »på de villkor, som Konungen eller efter Konungens bemyndigande riksbanken bestämmer».

Bestämmelsen i 1 § under 3), enligt vilken utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen, bör utvidgas att omfatta jämväl oarbetat guld och guldmynt. Detta föranleder, att den senare delen av paragrafens ifrågavarande avsnitt, vilken med hänsyn till guldets användning för hantverks-

ändamål icke bör hava tillämplighet å oarbetat guld och guldmynt, bör avskiljas till en särbestämmelse.

För att giva ökad effekt åt det i 1 § under 4) angivna förbudet att ur riket utföra betalningsmedel, fordringar och värdepapper, bör det under 5) angivna införselförbudet avse icke blott värdepapper utan jämväl betalningsmedel och fordringar samt därutöver ävenledes oarbetat guld och guldmynt.

Enär i förslaget icke någon närmare definition lämnas å begreppet växelkontor, synes nämnda beteckning böra uteslutas ur 2 §. De sista orden i samma paragraf böra lämpligen utbytas mot orden »allmänhetens tillhandagående med medel för reseändamål».

Styrelsen för svenska bankföreningen har i sitt yttrande förordat sådan omformning av 3 §, att därav klart måtte framgå, att det är två olika värdesättningar, som vid varje i paragrafen åsyftat tillfälle skall vid behov äga rum, nämligen först den utländska tillgångens åsättande av ett värde i utländskt mynt och därefter omräkning av detta värde till svenskt mynt. Inspektionen ansluter sig till denna mening. Det kan vidare tänkas uppkomma tvist om värdering icke blott av utländska värdepapper utan även av utländska betalningsmedel och utländska fordringar. En dylik tvist bör jämväl kunna hänskjutas till den föreslagna nämnden. Vid sådant förhållande synes det lämpligare att en ledamot av nämnden utses av styrelsen för Stockholms handelskammare än av, såsom förslaget anger, styrelsen för Stockholms fondbörs. Inspektionen vill förutsätta, att vid prövning av frågor som hänskjutits till denna värderingsnämnd, vederbörligt beaktande skänkes åt de synpunkter, som gjorts gällande icke blott av riksbanken eller vederbörande valutabank utan även av ägaren till de tillgångar om vilkas inlösen fråga är. Det kan även förekomma, att tillgångar, som skola inlösas, åsättas värde i ett myntslag, för vilket riksbanken icke särskilt fastställt och kungjort någon köpkurs. Med hänsyn härtill synes lämpligen böra angivas, att omräkning till svenskt mynt skall ske efter den av riksbanken vid tidpunkten för beslutet om inlösen tillämpade köpkursen. I enlighet med vad sålunda anförts och i anslutning till vad inspektionen i det föregående framhållit, synes paragrafen böra erhålla förslagsvis följande lydelse:

»Förordnar Konungen, att oarbetat guld, guldmynt, utländska betalningsmedel, utländska fordringar eller utländska värdepapper skola erbjudas riksbanken eller valutabank till inlösen, skall, därest enighet ej vinnes om det värde, efter vilket ersättningen skall beräknas, värdet bestämmas av en nämnd av tre personer. Av dessa utses en, som tillika skall vara ordförande, av Konungen, en av riksbanken och en av styrelsen för Stockholms handelskammare.

Erfordras omräkning till svenskt mynt, skall dylik omräkning ske efter den av riksbanken vid tidpunkten för beslutet om inlösen tillämpade köpkursen.

Vid inlösen må avdrag göras för särskilda med inlösningen förbundna utlägg ävensom för diskonto enligt av riksbanken angivna grunder.»

Till 4 §, andra stycket, bör för att öka lagens effektivitet fogas en tilläggsbestämmelse, innebärande dels ett förordnande, att svensk gäldenär ej må uppskjuta betalning av skuld i utlandet eller träffa avtal om betalning annorledes än med vanliga betalningsmedel, om så ej betingas av omständigheterna, dels ock förbud att, i avsikt att spekulera i valuta, ikläda sig gäld i utlandet.

I sitt yttrande har styrelsen för svenska bankföreningen på anförda skäl hemställt, att vid avfattningen av 4 § sådana jämkningar vidtagas, att handläggningen av med valutaregleringen sammanhängande ärenden må efter

omständigheterna kunna anförtros antingen åt en särskild inom riksbanken inrättad avdelning eller ock åt ett fristående centralorgan, en valutannämnd. Inspektionen ansluter sig till den ifrågasättande meningen.

Slutligen anser sig inspektionen böra ifrågasätta, huruvida icke riksbanken, för att kunna utöva nödig kontroll över valutahandeln, borde medgivas rätt att granska handelsböcker hos företag, som göra framställning om rätt att få köpa eller sälja valutor. Bestämmelse i sådant syfte synes då lämpligen böra införas i en särskild paragraf och avfattas i huvudsaklig överensstämmelse med stadgandet i 3 § lagen den 16 februari 1934 om fullgörande i vissa fall av betalningsskyldighet i förhållande till utlandet m. m., sådant nämnda lagrum lyder enligt lag den 7 maj 1937 (nr 199). Enär riksbanken vid fullgörandet av detta uppdrag kan komma att anlita sakkunnig, som icke är anställd i riksbankens tjänst, torde erfordras särskilt stadgande om tystnadsplikt för dylik granskningsman.

Vissa av de sålunda ifrågasatta ändringarna i och tilläggen till det remitterade lagförslaget hava tillkommit efter samråd med riksbanken.

De i de remitterade handlingarna ingående förslagen till valutaförordningar, hava, såsom med remissen jämväl synes hava förutsatts, icke gjorts till föremål för inspektionens prövning. I likhet med styrelsen för svenska bankföreningen förutsätter inspektionen, att om eller när fråga må uppkomma om införande av en valutareglering tillfälle måtte beredas inspektionen att i så god tid, som omständigheterna medgiva, uttala sig såväl beträffande frågan i dess helhet som angående de särskilda bestämmelser, vilkas utfärdande överväges.

I behandlingen av detta ärende har, förutom undertecknade Lindeberg och Tondén, den senare föredragande, deltagit biträdande ledamoten Carlborg.

Stockholm den 23 februari 1939.

SVEN J. LINDEBERG.

ALBERT TONDÉN.

Svenska bankföreningens yttrande till bank- och fondinspektionen.

Sedan statsrådet och chefen för kungl. finansdepartementet anmodat Eder att efter hörande av styrelsen för Svenska Bankföreningen avgiva och senast den 23 i denna månad inkomma med yttrande över ett förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag), har Ni genom skrivelse den 10 dennes anhållit, att styrelsen måtte senast den 18 dennes till Eder inkomma med yttrande i ärendet. I anledning härav får styrelsen värdsamt anföra följande.

En valutareglering av sådan gestaltning, som i det remitterade lagförslaget med därvid fogade förslag till verkställighetsförordningar utformats, utgör tvivelsutan ett det svåraste slag för det ekonomiska livet i det land, som därav drabbas. Dess skadebringande verkningar äro av beskaffenhet att

hastigt utbreda sig till allt större områden. De enskildas ekonomiska sinne och överväganden slappna, då det finnes, att försiktighet och omtänksamhet äro till ringa gagn för dem, som i sin verksamhet eljest pläga låta sig därav vägledas. Från denna synpunkt kan det för visso även göras gällande, att redan en mer eller mindre nära liggande möjlighet av en valutareglings införande är ägnad att genom den osäkerhet, som därav följer, åstadkomma skador å landets ekonomiska liv.

Härtill kommer så, att all erfarenhet visar, att sedan ett land väl givit sig valutaregleringen i våld, intet är svårare än att befria sig från dess grepp. Den motvilja, varmed detta vapen numera betraktas av de länder, som, alla svårigheter till trots, hittills lyckats undgå dess användande, är för visso i högsta grad berättigad. Och den är det alldeles särskilt av den anledningen, att, såsom erfarenheten även giver vid handen, en valutareglering av endast partiell eller eljest förhållandevis mild beskaffenhet stundom kan vara nära nog det sämsta av allt. Den lägger hela sitt tvång, alla sina olägenheter på de oförvitliga, ansvarskännande medborgarnas skuldror men öppnar fältet för tvivelaktiga eller brottsliga spekulatörer att på de övrigas och det allmännas bekostnad skörda oberättigade vinster. Därför är det ock så, att den en gång införda valutaregleringen plägar tendera till att alltmera skärpas ända fram till de mest drakoniska straffbestämmelser, till brevhemlighetens suspenderande och annat mera.

Oaktat allt vad som sålunda måste invändas redan mot ett övervägande av valutareglering, är det dock omöjligt att bortse från att en sådan situation kan uppstå för ett land, att t. o. m. detta vapen måste tillgripas. Då ett land befinner sig i krig och kämpar för sin tillvaro, förlora de ekonomiska lagarna sin dittillsvarande betydelse. Det är andra lagar, som måste följas, och dessa kunna kräva jämväl införandet av sådant statligt tvång, som inrymmes under en omfattande och sträng valutareglering.

Vi anse oss för den skull böra tillstyrka, att en lag av ungefär det innehåll, som det remitterade förslaget utvisar, varder utfärdad, vars fullmakt må av regeringen användas för det fall att Sverige skulle råka i krig.

Däremot avstyrka vi, att fullmakten utsträckes att jämväl omfatta sådana till sin innebörd skäligen svårbedömliga situationer, som i förslaget betecknas såsom krigsfara och svår penningkris.

Då vi påyrka denna begränsning av fullmakten, få vi erinra om att valutareglering med här avsedd innebörd bör vara det sista medlet att överväga under en svår situation. Till regeringens och riksbankens i vårt land förfogande finnas ställda olika remedier för att möta uppkommande svårigheter, vilka var för sig äro värda beaktande. Här må påminnas om de möjligheter att påverka utvecklingen, som inrymmas under riksbankens bestämmanderätt över diskontot, dess inflytande på kurssättningen av de utländska valutorna och dess bemyndigande att företaga finansiella operationer i den öppna marknaden. Vidare må nämnas den tillfälliga lag, varigenom möjlighet beretts att begränsa bankernas förfogande över sina kassareserver. Och ej minst må framhållas, att säkerligen även framdeles underhandsöverenskommelser av olika slag komma att i fall av behov kunna påräknas mellan riksbanken eller regeringen å ena sidan samt export- och importföretag ävensom penninginrättningar å den andra.

Vi finna det så mycket mera olämpligt, att den nu ifrågasatta fullmakten för regeringen lämnas ej endast för krig utan ock för krigsfara och svår penningkris som dessa sistnämnda tvenne motiv för extra ordinära åtgärder sedan länge äro anlidade under omständigheter, vilka giva vid handen, att en mycket extensiv tolkning av dem bör anses tillåtlig. Exakt samma uttryck återfinnas nämligen i § 72 regeringsformen, varest angivas villkoren

för statsmakternas befogenhet att tillfälligt befria riksbanken från dess skyldighet att inlösa sina sedlar med guld. Dylik befrielse har, som bekant, riksbanken åtnjutit alltsedan hösten 1931. I den motivering, som är fogad vid det remitterade lagförslaget, finna vi intet uttryck för ängslan inför de ödesdigra följder, som lagens tillämpning skulle draga med sig. Yttrandet, att »sådana förhållandena hittills utvecklats här i landet, synes ett ingripande med tvångsåtgärder på valutamarknaden för närvarande icke vara påkallat», förefaller oss närmast giva uttryck åt den uppfattningen, att det dock icke skall erfordras någon mycket betydande ändring i rådande förhållanden för att tidpunkten skall vara inne att göra spörsmålet om valutareglering aktuellt.

Förutom våra synpunkter på frågan om förutsättningarna för användandet av den i den föreslagna valutalagen upplåtta fullmakten hemställa vi, att nedan följande anmärkningar, vartill vår granskning av lagförslaget givit anledning, måtte vid lagens slutliga utformning vinna beaktande.

Under 1) i 1 § torde i tydlighetens intresse orden »utländska aktier, obligationer och likartade värdepapper» böra utbytas mot »aktier, obligationer och likartade värdepapper, som utgivits av utländska företag eller låntagare».

Införselförbudet under 5) i 1 § synes böra kunna utsträckas att omfatta även betalningsmedel och fordringar.

Bestämmelserna i 3 § böra omformas, så att det klart framgår, att det är två olika värdesättningar, som vid varje tillfälle skall vid behov äga rum, nämligen först den utländska tillgångens äsättande av ett värde i utländskt mynt och därefter omräkning av detta värde till svenskt mynt. I enlighet härmed torde böra i första stycket stadgas, att, då utländskt betalningsmedel, utländsk fordran eller utländskt värdepapper enligt Konungens förordnande erbjudes valutabank till inlösen och enighet ej vinnes om det värde, till vilket inlösen skall ske, värdet skall bestämmas av en sådan nämnd, som i paragrafen omförmäles. Andra stycket åter torde böra innehålla stadgandet, att, då omräkning av här avsedd tillgångs värde till svenskt mynt erfordras, omräkningen skall ske enligt riksbankens vid inlösentillfället gällande köpkurs eller, om sådan ej noteras, efter av riksbanken bestämda grunder.

I motiveringen yttras, att inrättandet av en särskild organisation för handläggningen av med valutaregleringen sammanhängande ärenden icke torde vara nödvändigt; uppdraget bör kunna anförtros åt en särskild, inom riksbanken upprättad avdelning, vars arbetsuppgifter böra bestämmas av riksbanksfullmäktige. Givetvis är det möjligt, att den sålunda förordade organisationen kommer att vid den givna tidpunkten anses såsom den lämpligaste. Men lika antagligt synes det oss vara, att de fördelar, som äro att vinna genom inrättandet av ett särskilt centralorgan för valutaregleringens handhavande, en valutannämnd, befinnas övertväga. Vi hemställa för den skull, att vid avfattningen av lagens 4 § sådana jämkningar företagas i den föreslagna texten, att båda alternativen hållas öppna.

Förslaget till valutalag är åtföljt av tvenne förslag till verkställighetsförordning (valutaförordning), betecknade med I och II och utarbetade med anlitande av olika förutsättningar. Något yttrande på grundval av granskning av dessa förslag äro vi icke i tillfälle att avgiva. Redan den utomordentligt korta remisstiden har uteslutit möjligheten härav. Dessutom har oss blivit meddelat, att förslagen utgöra utkast, till vilkas bestämmelser Kungl. Maj:t icke tagit ståndpunkt och vilkas nuvarande uppgift närmast är allenast informatorisk. Vi förutsätta emellertid, att, om eller när fråga skulle uppkomma om införande av en valutareglering, bankföreningen beredes tillfälle att i så god tid, som omständigheterna medgiva, uttala sig såväl

beträffande frågan i dess helhet som angående de särskilda bestämmelser, vilkas utfärdande övervägas.

I remisshandlingarna ingår dessutom en promemoria angående behovet av valutapolitisk krigsberedskap, utarbetad av professor Erik Lindahl. En närmare granskning av densamma har icke synts oss nödvändig för bedömandet av det tekniska innehållet i det remitterade lagförslaget och har för övrigt under den korta tid, som ställts till vårt förfogande, icke kunnat medhinnas. Det övervägande av promemorian, som varit oss möjligt, giver oss dock anledning meddela, att dess innehåll icke kan av oss utan vidare godkännas.

Stockholm den 18 februari 1939.

För Svenska Bankföreningen,

Dess Styrelse:

HELMER STÉN.

K. DAHLBERG.

*Bilaga G.***Rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap yttrande
över 1939 års sakkunnigförslag.**

Genom remiss den 9 februari 1939 har herr statsrådet anmodat rikskommissionen för ekonomisk försvarsberedskap att inkomma med utlåtande över förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel m. m. under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag).

För rikskommissionen föreligger anledning att yttra sig i frågan endast i den mån denna äger samband med ordnandet av landets beredskap för inträffande krigsförhållanden.

Rikskommissionen finner det vara av största betydelse, att förberedelser träffas för att utrusta vederbörande statsmyndigheter med befogenhet att, där så vid krig eller krigsfara oundgängligen kräves för upprätthållande av den finansiella försvarsberedskapen, vidtagna erforderliga åtgärder för reglering av de utländska betalningsförhållandena.

Det remitterade förslaget till valutalag har givits karaktären av en fullmaktslag, som skulle sätta Kungl. Maj:t i stånd att, oberoende av riksdagsbeslut, på framställning av bankofullmäktige och efter samråd med riksgäldsfullmäktige, förordna om vissa tvångsåtgärder dels med hänsyn till in- och utförseln av och dispositionen över utländska betalningsmedel och andra tillgångar, dels ock med hänsyn till utförseln av härför lämpade svenska tillgångar. Genom en sådan konstruktion av lagen vinnes den fördelen, att åtgärder av ena eller andra slaget kunna föreskrivas allteftersom behov därav provas föreligga. Mera ingripande tvång än som betingas av förhandenvarande förhållanden skulle alltså kunna undvikas, medan å andra sidan möjlighet föreläge att successivt skärpa en inledd tvångshushållning, i mån som detta visade sig erforderligt.

Att den föreslagna lagen sålunda erhållit formen av en för olika lägen användbar fullmaktslag finner rikskommissionen principiellt riktigt.

Någon detaljgranskning av lagförslaget med hänsyn till specifikationen av de olika valutapolitiska åtgärderna samt deras lagtekniska utformning, straffbestämmelserna m. m. har rikskommissionen icke ansett sig böra företaga. Däremot önskar kommissionen framföra vissa synpunkter rörande den i motiven till lagen antydda organisationen för valutaregleringens handhavande.

Rikskommissionen vill härvid framhålla vikten av att anordningar träffas för att valutaregleringen må bedrivas i erforderlig kontakt med näringslivet. Av ej mindre betydelse är, att regleringen koordineras med landets allmänna handelspolitik, på vilken den måste få ett starkt, ja kanske i många fall avgörande inflytande. Enhetliga riktlinjer måste tillämpas för regleringen av valutan och för licensgivningen i avseende på import och export samt övriga statsåtgärder med hänsyn till utrikeshandeln.

Rikskommissionen vill sålunda förorda en sådan utformning av organisationen, som säkerställer nödig samverkan mellan valutaregleringens organ samt näringslivets representanter ävensom ledningen för landets utrikespolitik och övriga organ för utrikeshandels reglering.

I detta ärendes handläggning hava jämte ordföranden deltagit följande ledamöter: generallöjtnant Thörnell, generallöjtnant Sylvan, viceamiral de Champs, generaldirektör Hansson, generaldirektör Sylvan, t. f. generaldirektör Gjores, kommerserådet Enström, direktör Gabrielsson, riksdagsman Bårg, generaldirektör Örne, bankinspektör Lindeberg, riksbankschefen Rooth, bankdirektör Stén och f. d. häradshövding Dahlberg.

KARL LEVINSON.

Rikskommissionens ordförande.

KARL ÅMARK.

*Bilaga H.***Bankofullmäktiges yttrande över 1939 års sakkunnigförslag.**

Genom remiss den 9 februari 1939 har herr statsrådet berett fullmäktige i riksbanken tillfälle att avgiva utlåtande över ett remissen bilagt förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden.

Med anledning härav få fullmäktige anföra följande.

Föreliggande lagförslag är avsett att i vissa, närmare angivna situationer möjliggöra synnerligen vittgående ingripanden från det allmännas sida på viktiga områden av det enskilda ekonomiska livet. Lagförslaget åsyftar nämligen att medgiva Konungen rätt att genomföra en total reglering av valutahandeln och en praktiskt taget fullständig kontroll av betalningsförhållandena med utlandet. Vidare bemyndigas Konungen att förordna om inlösen av utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper.

Enligt fullmäktiges mening böra under utomordentliga, av krig eller krigsfara föranledda förhållanden effektiva medel snabbt kunna tillgripas för att möta uppkommande svårigheter. Såsom krigsfara betrakta fullmäktige härvid ett allvarligt hot för Sverige att indragas i krig.

Det är tänkbart, ehuru mindre sannolikt, att i en dylik situation fara skulle uppstå för ett omfattande valutainflöde, som skulle kunna framkalla svårartade rubbningar på den svenska valuta- och penningmarknaden. Mycket sannolikt är däremot, att det i ett dylikt läge — trots att de sedvanliga metoderna för valutaförsvaret kommit till användning, t. ex. en på olika vägar, bland annat genom avtal med bankerna åstadkommen, stark åtstramning av penningmarknaden — skulle uppkomma en kapitalflykt från Sverige, som vore ägnad att undandraga landet medel, av vilka trängande behov kan väntas uppstå. Visa sig de traditionella åtgärderna icke tillräckliga, synas under dylika förhållanden möjligheter dels att införa valutarestriktioner, dels i andra hand att verkställa rekvisition av sådana svenskar tillhöriga utländska värden, vilka ur det allmännas synpunkt kunna vara av betydelse för landets ekonomiska och finansiella motståndskraft, böra stå till myndigheternas förfogande. Fullmäktige anse de befogenheter, som enligt lagförslaget skulle medgivas Konungen, i stort sett tillfyllest för att möta dylika situationer. Då det vidare synes fullmäktige uppenbart, att åtgärder i antytt syfte för att bliva fullt effektiva böra kunna tillgripas utan onödigt dröjsmål, anse fullmäktige, att en fullmaktslag bör komma i fråga.

Fullmäktige anse emellertid, att läget är av en väsentligen annan karaktär för den händelse en svår penningkris utan samband med krig eller överhängande krigsfara skulle inträffa.

Förutsättningen för att under dylika förhållanden ett behov av fullmakter av den art lagförslaget angiver skall föreligga synes vara, att de övriga medel av mindre genomgripande natur, vilka stå eller kunna ställas till de valutavårdande myndigheternas förfogande, i vissa lägen kunna komma att visa sig otillräckliga. Enligt fullmäktiges mening torde emellertid de åtgärder,

som de valutavårdande myndigheterna redan nu kunna tillgripa, i allmänhet vara tillfyllest för att möta även krissituationer av förhållandevis allvarlig karaktär.

Gäller det att förebygga ett inflöde av valutor samt att hindra skadliga verkningar av ett dylikt från att göra sig gällande på den inhemska penningmarknaden, kan i första hand samarbete med de svenska bankerna komma ifråga. Ett dylikt samarbete kan dels avse att hindra utländskt kapital från att söka sig till landet, t. ex. genom att bankerna icke gottgöra ränta på, icke annat än på lång tid mottaga eller överhuvud icke mottaga sådana insättningar, som härröra från utlandet. Dels kan det ha till syfte att motverka den lätthet på penningmarknaden, som ett valutainflöde torde vara ägnat att framkalla, därigenom att bankerna förbinda sig att hålla ett belopp motsvarande insättningarna från utlandet inestående i riksbanken. Vidare kan bemyndigandet för Konungen att skärpa kraven på bankernas kassareserver tagas i anspråk. Den möjligheten föreligger också att i ett dylikt läge sänka de utländska växelkurserna. Skulle ovannämnda åtgärder icke visa sig tillräckliga, torde de vinster, som eventuellt hava uppstått genom en haussespekulation i den svenska valutan, kunna genom beskattning till större eller mindre del indragas. Redan ett hot om beskattning torde vara ägnat att minska ett inflöde av utländskt kapital.

Såvitt känt har ingenstädes i utlandet en lagstiftning om valutamonopol förekommit för att förhindra ett starkt inflöde av utländska valutor eller motverka olägenheterna därav. Då det i utlandet förekommit kapitalinflöde av större omfattning, har man begagnat sig av betydligt mildare ingripanden än det nu föreslagna valutamonopolet skulle innebära.

Vad beträffar en situation, kännetecknad av kapitalflykt från Sverige, bör särskilt framhållas, att det rådande svenska valutaläget är sådant, att motståndskraften mot en flykt från kronan måste, i varje fall för närvarande, anses vara betryggande. En baissespekulation i kronor från utlandets sida torde i stor utsträckning kunna begränsas genom en restriktiv kreditpolitik. Riskerna för en mera avsevärd utströmning av svenskt kapital synas å andra sidan icke vara betydande, så länge den svenska valutans ställning ter sig tillfredsställande.

Exempel på valutarestriktioner, förorsakade av knapphet på valutor, finnas från ett stort antal länder. Dessa exempel giva vid handen, att ett dylikt ingripande är av en för hela det ekonomiska livet mycket allvarlig art. Erfarenheten visar dessutom att, sedan en gång sådana valutarestriktioner införts, det är synnerligen svårt att åter avveckla dem. Såvitt känt torde endast i tvenne fall, nämligen i Finland och i Österrike, en avveckling av valuta-restriktioner hava kunnat genomföras, i det förra fallet inom mycket kort tid.

Förefintligheten av en dylik fullmaktslag skulle troligen föranleda, att krav komme att framställas på att lagen skulle sättas i funktion även vid sådana tillfällen, då man med andra medel skulle kunna råda bot för olägenheterna.

Av ovan anförda skäl kunna fullmäktige icke tillstyrka, att den föreslagna fullmaktslagen erhåller en sådan formulering, att fullmakterna kunna tagas i anspråk under utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden.

Även om risken för missbruk väsentligt begränsats därigenom att lagen endast får tillgripas vid krig eller krigsfara, är det av vikt att ytterligare förebygga, att lagen sättes i tillämpning i en situation, som ehuru allvarlig icke oundgängligen kräver ett ingripande av den karaktär lagförslaget avser.

Initiativet vid ett ifrågasatt ianspråktagande av lagen tillkommer enligt förslaget fullmäktige. Det bör, innan lagen tillämpas, inom fullmäktige råda

en praktiskt taget enhällig uppfattning om behovet av densamma. I september 1931 rådde t. ex. enighet inom fullmäktige om de då vidtagna åtgärderna. Från denna utgångspunkt föreslå fullmäktige, att i lagen intages en bestämmelse, enligt vilken för en framställning till Konungen från fullmäktiges sida om utfärdande av förordnande enligt lagen kräves en på så sätt kvalificerad majoritet inom fullmäktige, att minst fem ledamöter biträda förslaget.

För att understryka vikten av att ordet »krigsfara» icke gives en alltför vid tolkning, föreslå fullmäktige vidare, att lagen endast skall få sättas i tillämpning under förutsättning att riksdagskallelse antingen redan utfärdats eller utfärdas i sammanhang med lagens ikraftträdande. Är riksdagen samlad, bör Kungl. Maj:t icke få göra bruk av fullmakten, utan i stället hänskjuta ärendet till skyndsam behandling av riksdagen. Med anledning härav föreslå fullmäktige, att lagens giltighetstid tillsvidare begränsas till utgången av januari 1940.

Slutligen vilja fullmäktige särskilt betona vikten av att, om en tillämpning av lagen visar sig erforderlig, bestämmelserna utformas på ett sådant sätt, att det ingripande i det privata näringslivet och i enskilda individers förhållande, vilket blir nödvändigt, i största möjliga utsträckning begränsas. Enligt fullmäktiges mening bör dessutom ett oavvisligt krav framställas på att rättssäkerheten tillgodoses så långt detta är möjligt utan att de olika åtgärdernas effektivitet äventyras. Sistnämnda synpunkt synes ha beaktats i lagförslaget 3 §, i vilken föreskrives, att vid inlösen av utländska värdepapper ersättningen skall, där enighet ej kan vinnas, bestämmas av en på närmare angivet sätt utsedd nämnd.

Beträffande lagförslaget detaljer har inom riksbanken uppgjorts bifogade promemoria.

Åberopande vad sålunda anförts vilja fullmäktige tillstyrka, att en lag utfärdas i huvudsak överensstämmande med det föreliggande förslaget, dock med följande avvikelser från detta, nämligen

att lagen skall kunna bringas i tillämpning endast under utomordentliga av krig eller krigsfara föranledda förhållanden,

att framställning från fullmäktige i riksbanken om tillämpning av lagen skall hava biträts av minst fem av fullmäktiges ledamöter,

att före lagens ikraftträdande riksdagskallelse skall hava utfärdats, samt att lagens giltighetstid tillsvidare begränsas till utgången av januari 1940. Protokollsutdrag i ärendet bifogas.

Stockholm den 24 februari 1939.

Å fullmäktiges vägnar:

ADOLF AF JOCHNICK.

Klas Bööck.

*Bihang I till bankofullmäktiges yttrande.***P. M. angående det närmare utformandet av bestämmelserna i förslag till valutalag.**

Möjligheter att övervaka och reglera in- och utförsel samt handel med oarbetat guld och guldmynt böra förefinnas. Möjligen böra bestämmelser i detta hänseende av lämplighetsskäl inrymmas i särskilda lagar.

Under 1) i 1 § synas av praktiska skäl endast de banker, vilka riksbanken bemyndigar att driva handel med valutor, böra benämnas valutabanker.

Enligt 1 § 2) äger Konungen föreskriva villkor för förvärv och föryttring av valutor. Enligt 6) kan föreskrivas, att över införda värdepapper m. m. icke kan förfogas i vidare mån än Konungen bestämmer. Å andra sidan göras undantag från förordnande enligt 1 § 3), 4) och 5) beroende av särskilt tillstånd. Enhetliga bestämmelser beträffande de undantag, som må medgivas från förordnande, synas böra föreskrivas.

De föreskrifter angående utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper, som meddelas i 1 § 3) torde böra utsträckas att gälla även oarbetat guld och guldmynt.

Förbud mot införsel till riket utan särskilt tillstånd bör kunna utfärdas icke blott för värdepapper utan även för betalningsmedel och fordringar.

I 2 § bör orden »såsom växelkontor» utgå och ordet »växling» ersättas med »medel för reseändamål».

Beträffande 3 § ifrågasättes, huruvida icke en av ledamöterna i den i andra stycket omförmälda nämnden bör utses av styrelsen för Stockholms handelskammare i stället för av styrelsen för Stockholms fondbörs.

Lagförslagets 4 § synes böra utvidgas så att Konungen även kan förbjuda upptagande av krediter utomlands i spekulativt syfte. Dessutom böra föreskrifter kunna meddelas avsedda att förhindra att utlänningar låta sina fordringar i svenska kronor kvarstå i landet under längre tid än vad som normalt brukar vara fallet, i syfte att tillgodogöra sig kursvinster, för den händelse en stegring av den svenska kronans värde i förhållande till utländska valutor skulle inträffa.

För att underlätta kontrollen av utfärdade bestämmelser bör Konungen ha rätt att stadga skyldighet att förete handelsböcker jämte därtill hörande handlingar.

Slutligen ifrågasättes, huruvida icke tystnadsplikt bör föreskrivas för de med valutaregleringens handhavande sysselsatta personerna.

Stockholm den 24 februari 1939.

IVAR ROTH.

Bihang II till bankofullmäktiges yttrande.

*Utdrag av protokoll hos fullmäktige i riksbanken
den 24 februari 1939.*

Närvarande:

	ordföranden	herr af Jochnick
vice	»	» Rooth
		» Amnér
		» Björnsson
		» Stendahl
		» Gränebo
		» Jonsson
ävensom		» Wallberg

§ 1. Företogs till förnyad behandling det under § 4 i allmänna protokollet för den 23 innevarande februari senast antecknade ärendet angående utlåtagande över remitterat förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden.

Herr *Rooth* hemställde, att fullmäktige ville avgiva utlåtagande i ärendet i enlighet med ett till fullmäktiges ledamöter före sammanträdet överlämnat förslag.

Herr *Stendahl* yttrade:

»Enligt det föreliggande förslaget skulle fullmakterna kunna komma att tagas i bruk under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden, i den mån så prövas oundgängligen nödigt för uppnåendet av det mål, som statsmakterna fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

Vad fullmakternas användning vid svår penningkris beträffar, får jag anföra:

Blotta förefintligheten av en dylik lag kommer automatiskt att medföra, att vid mer eller mindre kritiska tillfällen krav komma att framställas på att de i lagen givna fullmakterna skola användas. Detta är desto naturligare som ovanstående bestämmelser äro synnerligen vida. Det råder inget tvivel om att den situation, som förelåg i Sverige i september 1931, innan vi frångingo guldmyntfoten, väl täckes av den föreslagna lagtexten. Med kännedom om den stämning, som då rådde inom stora kretsar av vårt folk, kan det med fog ifrågasättas, huruvida man då kunnat förhindra att lagens fullmakter tagits i bruk. Lyckligtvis förefanns en dylik utväg ej då, utan man var hänvisad till att kämpa sig fram med botemedel, som hade ett mera direkt samband med de iråkade svårigheterna än ett valutamonopol. Även om man nu efteråt på vissa punkter kan önska, att botemedlen delvis använts annorlunda, borde dock exemplen från de länder, som i stället använde de utvägar, som nu anvisas i förslaget till fullmaktslag, visa, att vi kunna vara verkligt tacksamma för att den ej existerade 1931.

Det torde även vara sannolikt, att starka krafter skulle ha begärt ett användande av fullmakterna under krisen i september 1938, vilket ingalunda skulle ha varit nyttigt.

Jag vill vidare framhålla, att man mycket väl kan tänka sig den situationen, att statsmakterna genom inflationistiska åtgärder eller på annat sätt skulle omöjliggöra för riksbanken att uppnå de mål, som samma statsmakter fastställt för riksbankens penningpolitiska verksamhet.

I dylikt fall kommer man säkert av politiska skäl att söka camouflera ett felaktigt beteende i den ekonomiska politiken genom att skylla sitt misslyckande på andra. Finnes då en fullmaktslag av nu föreslaget innehåll, kommer det att bli mycket svårt förhindra till misslyckande dömda försök att rädda den iråkeade situationen genom valutamonopol. Detta i stället för tillgripandet av det enda rätta botemedlet, anpassning av statsmakternas politik till överensstämmelse med de direktiv, som givits riksbanken.

Om Sverige åter råkar i krig eller överhängande krigsfara och sålunda av sin vapenföra manliga befolkning begär, att denna skall offra sitt liv till landets försvar, anser jag, att landet icke blott har rätt till utan även skyldighet att av den övriga befolkningen begära, icke blott deras personliga insats, i den mån så är erforderligt, utan även dispositionsrätt över dess materiella tillgångar, vare sig dessa befinna sig inom eller utom landet.

Om en dylik organisation bakom fronten skall fungera tillfredsställande i krigstid, fordras emellertid, att den planlägges redan nu, bland annat genom utformande av erforderliga lagar och förordningar. Enligt min mening böra dock dessa lagar och förordningar ses i ett sammanhang och planläggningen ej bedrivas så, att man, när eventuella beslut skola träffas om en del av komplexet, lämnas i fullständig okunnighet om huru de övriga sammanhängande delarna skola ordnas.

På grund av vad ovan anförts avstyrker jag en beredskapslagstiftning av nu föreslagen karaktär.»

Herr Björnsson anförde:

»De av statsmakterna fastställda direktiven för penningpolitiken innebära, att den svenska kronans inhemska värde skall upprätthållas. Detta penningpolitiska program utgör en av grundvalarna i den allmänna konjunkturpolitik, som statsmakterna föra. För att undanröja de hinder mot ett uppnående av det av statsmakterna fastställda målet för penningpolitiken, vilka svåra rubbningar på den internationella valutamarknaden kunna resa, föreligger enligt min mening ett behov av en utbyggnad av landets beredskapsåtgärder på det valutapolitiska området i den riktning, som det föreliggande lagförslaget avser.

Det torde vara uppenbart, att de medel, som för närvarande stå de valutavårdande myndigheterna till buds, icke äro tillräckliga vid krig eller överhängande krigsfara. Om Sverige blir indraget i krig eller om direkt krigshot mot Sverige föreligger, synes risken för ett inflöde av kapital vara obetydlig. Däremot kan den svenska valutan till följd av en av krig eller krigsfara påverkad utveckling utsättas för ett starkt hot i riktning mot en sänkning av dess yttre värde. En depreciering av den svenska kronan i förhållande till utländska valutor skulle med all sannolikhet icke kunna undgå att leda till en försämring även av kronans inhemska värde, varigenom ett uppgivande av gällande penningpolitiska program kunde framtingas. Behovet av att i en dylik situation hava tillgång till medel, med vilkas hjälp en kapitalflykt från Sverige kan hejdas och spekulativa baisseattacker mot kronan kunna avvärjas, synes vara ofrånkomligt. I en situation av detta slag torde de möjligheter till fullständig valutakontroll, vilka lagförslaget är avsett att öppna, böra stå till förfogande.

Emellertid synes det, utan att krig eller krigsfara råder, kunna uppstå situationer, i vilka en omfattande spekulation i en värdestegring av den svenska kronan äventyrar uppnåendet av det mål för penningpolitiken, som fast-

ställt av statsmakterna. Skulle t. ex. förhållandena på den internationella valutamarknaden bli sådana, att ett starkt inflöde av valutor till Sverige inträffade, kunde till förfogande stående penningpolitiska medel visa sig otillräckliga. För att hindra en kapitalinströmning och motverka dess konsekvenser för den inhemska penningmarknaden, torde i ett dylikt läge möjligheter böra föreligga att snabbt ingripa på valutamarknaden. Under särskilt allvarliga förhållanden torde ett dylikt ingripande böra kunna utsträckas till att innebära en fullständig reglering av den svenska valutamarknaden.

Lagförslagets formulering »under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden» synes på samma gång vara för omfattande och för begränsad. Den är för omfattande, emedan den icke tillräckligt starkt betonar, att särskilda händelser, vilka kunna antagas komma att få vittgående konsekvenser för det svenska penningväsendet, böra hava inträffat inom eller utom landet, innan ett ianspråktagande av lagens befogenheter kan komma i fråga. Den är å andra sidan för begränsad, emedan den icke utan att våld göres på begreppet »svår penningkris» skulle möjliggöra en tillämpning av lagen vid ett omfattande valutainflöde. Skall lagen i en dylik situation vara till gagn, måste den tillgripas på ett så tidigt stadium, att icke ens en lindrigare penningkris torde kunna anses föreligga.

Då en tillämpning av lagen skulle innebära ett synnerligen allvarligt ingrepp i enskildas förfoganderätt, synas garantier böra skapas för att den icke tillgripes annat än i mycket allvarliga situationer. I detta syfte bör stadgas, att ett tillämpande av lagen under en tid, då riksdagen icke är samlad, bör underställas riksdagens prövning, så snart den sammanträtt. De starkare garantier, som föreslagits av fullmäktiges majoritet och som innebära, att riksdagskallelse skall hava utfärdats före lagförslagets ikraftträdande, kunna möjligen i stället ifrågakomma. Däremot ansluter jag mig icke till det förslag, som framlagts av fullmäktiges majoritet, att en framställning från fullmäktige om tillämpning av lagen skall hava biträts av minst fem fullmäktigeledamöter. Detta skulle nämligen innebära, att en minoritet inom fullmäktige sattes i stånd att hindra ett ikraftträdande av lagen, trots att eventuellt en majoritet inom fullmäktige och regeringen ansåge en tillämpning av behovet påkallad. Ett dylikt undantag från gällande bestämmelser för ett speciellt fall anser jag icke av tidigare erfarenheter motiverat eller lämpligt.

Under återopande av vad sålunda anförts tillstyrker jag, att en lag utfärdas, i huvudsak överensstämmande med det föreliggande förslaget, dock med följande avvikelser från detta, nämligen

att lagen skall kunna bringas i tillämpning under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden eller eljest, då förhållandena på den internationella valutamarknaden äro sådana, att ett fullföljande av det av statsmakterna fastställda programmet för vårt lands penningpolitik äventyras,

att ett av Konungen mellan riksdagarna med stöd av lagen utfärdat förordnande skall underställas nästföljande riksdags prövning, eller, alternativt, att före lagens ikraftträdande riksdagskallelse skall hava utfärdats.»

Herr *Jonsson* ansåg, att fullmäktiges utlåtande borde erhålla följande avfattning:

»Det förslag till valutalag, varom riksbanksfullmäktige anmodats yttra sig, har till syfte att under utomordentliga förhållanden införa ett genom riksbanken utövat monopol på kapitalrörelserna med utlandet. Det är sålunda fråga om en beredskapslagstiftning, avsedd att träda i kraft under sådana kritiska förhållanden, som uppstå vid krig eller krigsfara eller då eljest svåra rubbningar i världshandeln med valutor kunna påkalla alldeles särskilda åtgärder till skydd för vår valuta och vårt näringsliv. I lagförslagets rubrik är

detta uttryckt med orden »utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden.»

Enligt fullmäktiges mening uppstå vid krig eller krigsfara så utomordentliga förhållanden, att fri valutahandel icke torde vara möjlig. Då måste tvärtom ett monopol införas. Vid krig blir en sträng, statlig kontroll av kapitalrörelserna ett naturnödvändigt led i den rad av skyddsåtgärder, som då måste företagas. Vid krigsfara, således i det fall, att Sverige allvarligt hotas av krig eller avstängning torde samma ekonomiska försvarsanstalter bli absolut påkallade. I endera av de båda nu nämnda situationerna är ett valutainflöde av svår beskaffenhet för den svenska valuta- och penningmarknaden knappast en sannolik möjlighet. Däremot är det antagligt, att i ett dylikt läge en kapitalflykt från Sverige skulle sättas i gång. Härigenom kommer landet att undandragas medel, av vilka trängande behov torde uppstå. De sedvanliga metoderna för valutaförsvaret skulle i sådant fall helt säkert visa sig otillräckliga. Följaktligen bör ett sådant instrument finnas till hands, med vilket myndigheterna ha möjlighet att införa valutarestriktioner och att därjämte kunna verkställa rekvisition av sådana svenskar tillhöriga utländska värden, vilka ur det allmännas synpunkt kunna vara av betydelse för landets ekonomiska och finansiella motståndskraft.

Fullmäktige anse de befogenheter, som enligt lagförslaget skulle medgivnas Konungen, i stort sett tillfyllest att möta en situation av ifrågavarande slag. Då det vidare synes fullmäktige uppenbart att åtgärder i antytt syfte för att bli fullt effektiva böra kunna tillgripas utan onödigt dröjsmål, anse fullmäktige, att i föreliggande fall en fullmaktslag bör komma i fråga.

De utomordentliga åtgärder, som sålunda föreslagits och av fullmäktige förordats, ha ju till ändamål att även i de mest kritiska situationer i möjligaste mån upprätthålla det penningprogram, som följts under de senare åren och som innefattas i satsen »uppehållandet av den svenska kronans inhemska köpkraft». Huruvida det är nödvändigt, att i fall, då det något obestämbara begreppet »svår penningkris» kommer in i diskussionen vidtaga samma stränga åtgärder, som då krig råder eller krigsfara hotar, är tveksamt. Om man icke är beredd att betrakta ett valutahandelsmonopol i den utsträckning, som lagförslaget föreskriver, som ett tämligen normalt instrument, så bjuder försiktigheten att ej använda större våld än nöden kräver och att följaktligen tillse, om ej med mindre restriktiva åtgärder landets kapitaltillgångar kunna försvaras mot angrepp. Fullmäktige hysa den meningen, att de åtgärder, som de valutavårdande myndigheterna redan nu kunna tillgripa, i allmänhet äro tillfyllest för att möta även allvarliga kris-situationer. Sådana åtgärder skola här påpekas.

Det verksammaste medlet torde vara en ändring av de utländska växelkurserna. För det fall att fullföljandet av vårt penningpolitiska program skulle äventyras genom starkt inflöde av utländskt kapital, kan Konungen tillgripa bemyndigandet att skärpa kraven på bankernas kassareserver. Redan möjligheten att detta bemyndigande kan tagas i anspråk torde göra, att de svenska bankerna i eget intresse skola, innan föreskrifter av här åsyftat slag utfärdats, vara villiga att lojalt samarbeta med riksbanken till vår valutas skyddande. Ett sådant samarbete kan åstadkommas under formen av en inbördes överenskommelse mellan bankerna att icke lämna ränta på insättningar från utlandet, att tillämpa kommissionstariffer, som minska intresset hos utländska insättare, icke mottaga insättningar från utlandet annat än på längre tid och dylikt.

Om ovan angivna åtgärder icke skulle visa sig tillräckliga, torde en på lämpligt sätt anordnad beskattning av i Sverige placerat utländskt kapital vara ett medel, som bör ifrågasättas. En dylik beskattning kan ju emeller-

tid icke genomföras utan riksdagens medverkan. Den kan således icke genomföras plötsligt, men redan en deklaration från statsmakternas sida, att en extraordinär beskattningsform förberedes, bör kunna ha en gynnsam verkan.

Vad slutligen den situation beträffar, som uppstår vid kapitalflykt, kan anföras, att den väl näppeligen inträder plötsligt annat än vid sådant fall, då utomordentliga åtgärder vid krig eller krigsfara äro påkallade och fullmaktslagen träder i tillämpning. Skulle emellertid en svår penningkris, som ej har samband med krig eller krigsfara för Sverige, uppkomma, och läget då kännetecknas av baissespekulation i svenska kronor, så lär en restriktiv kreditpolitik kunna vara åtminstone ett nödortfigt försvarsmedel, till dess statsmakterna i laga ordning kunna besluta andra åtgärder.

Då fullmäktige alltså ha den meningen, att fullmaktslagen icke behöver utsträckas till att omfatta fall av svår penningkris, ha fullmäktige inskränkt sitt förord för lagen till fall av krig och krigsfara.

Det kan tänkas, att flera tillfälliga oroststämningar på penningmarknaden kunna framkalla fordringar, att fullmaktslagen skall sättas i kraft. I syfte att förebygga, att allmänheten oroas av en känsla av osäkerhet för att lagen begagnas i oträngt mål, kan det vara nödvändigt att regelmässigt framtvunga en omsorgsfull prövning av de situationer, då de utomordentliga åtgärderna kunna ifrågasättas. Det bör sålunda, innan lagen tillämpas, inom fullmäktige råda en praktiskt taget enhällig uppfattning om behovet av densamma. Från denna utgångspunkt föreslå fullmäktige, att i lagen intages en bestämmelse, enligt vilken för en framställning till Konungen från fullmäktiges sida om utfärdande av förordningar enligt lagen kräves en på så sätt kvalificerad majoritet inom fullmäktige, att minst fem ledamöter biträda förslaget.

Åberopande vad sålunda anförts vilja fullmäktige tillstyrka, att en lag utfärdas i huvudsak överensstämmande med det föreliggande förslaget, dock med följande avvikelser från detta, nämligen

att lagen skall kunna bringas i tillämpning endast under utomordentliga av krig eller krigsfara föranledda förhållanden, samt

att framställning från fullmäktige i riksbanken om tillämpning av lagen skall hava biträts av minst fem av fullmäktiges ledamöter.»

Herrar af *Jochnick*, *Amné* och *Gränebo* förklarade sig biträda herr *Rooths* hemställan.

Fullmäktige hade sålunda beslutat att, i överensstämmelse med herr *Rooths* hemställan, avgiva utlåtande av den lydelse registraturet utvisar.

Herr *Wallberg* anhöll att få till protokollet antecknat, att han anslöte sig till den mening, som kommit till uttryck i fullmäktiges utlåtande.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad.

Ur protokollet:

Jacob Hagströmer.

*Bilaga I.***Riksgäldsfullmäktiges yttrande över 1939 års sakkunnigförslag.**

Medelst remiss den 9 innevarande februari har herr statsrådet berett fullmäktige i riksgäldskontoret tillfälle att avgiva utlåtande över förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden; och få fullmäktige med anledning härav anföra följande.

Remisshandlingarna innefatta dels förslag till en s. k. valutalag och dels förslag till valutaförordningar jämte tillhörande promemorior. Enär remissen avser lagförslaget, vilja fullmäktige endast uttala sig därom, vilket ytterligare kan motiveras därmed, att de särskilt i förordningarna föreslagna detaljbestämmelserna till stor del undandraga sig fullmäktiges bedömande.

Enligt förslaget skall valutalagen träda i tillämpning allenast under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden samt därvid under vissa bestämda förutsättningar. Enligt fullmäktiges mening är en utökning av riksbankens befogenheter till kontroll över valutahandeln och landets betalningsförhållanden med utlandet nödvändig och riktig under extraordinära och synnerligen svårartade förhållanden. Då emellertid valutalagen i sin tillämpning tydligen skulle innebära en fullständig omvälvning av våra handelsförbindelser med utlandet, anse fullmäktige, att lagens ikraftträdande endast bör ifrågakomma, därest ett verkligt nödläge föreligger, varjämte en ytterligare förutsättning måste vara, att lagen ej får en vidare tillämpning än som är alldeles nödvändigt. I det förra hänseendet vilja fullmäktige förorda, att lagen begränsas att omfatta endast sådana extraordinära förhållanden, som kunna uppstå vid krig eller krigsfara. I en sådan situation måste landets alla krafter koncentreras under enhetlig ledning och detta gäller givetvis ej minst beträffande valutahandel och penningtransaktioner med utlandet. Då det emellertid här är fråga om ett mycket omfattande ingrepp i det ekonomiska livet, anse fullmäktige, att den förutsatta krissituationen skall vara av den art, att, därest riksdagen ej är samlad, kallelse till urtima riksdag skall hava utgått, innan valutalagstiftningen kan sättas i tillämpning.

I detta sammanhang vilja fullmäktige framhålla, att enligt fullmäktiges mening valutalagens giltighetstid bör begränsas till förslagsvis fyra veckor efter det riksdag, vare sig denna är lagtida eller urtima, sammanträtt.

Då Konungen enligt förslaget äger förordna om valutalagens tillämpning först efter framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, synes en garanti hava skapats för att den föreslagna lagen med dess omfattande ingrepp i den enskildes handlingsfrihet bringas i tillämpning endast då så med hänsyn till den föreliggande situationen kan anses oundgängligen nödigt.

Vad åter utomordentliga, av svår penningkris föranledda förhållanden angår, synes det fullmäktige vara i hög grad önskvärt, att riksbanken i första rummet söker bemästra uppkommande svårigheter genom användande av de penningpolitiska medel, varöver den redan förfogar. I den mån riksgäldskontorets medverkan därvid kan erfordras, komma fullmäktige givetvis att lämna densamma. Först om läget blir så svårartat, att utomordentliga åt-

gärder måste tillgripas, torde särskilda bestämmelser i valutavårdande syfte eventuellt böra träda i tillämpning, men i detta fall endast efter beslut av riksdagen. Det är nämligen enligt fullmäktiges mening svårare att under en penningkris fastställa, när ett sådant ingripande, som det här är fråga om, kan anses oundvikligt. Härvid vinnes även den fördelen, att sådana särskilda bestämmelser kunna avpassas efter lägets speciella beskaffenhet.

Protokollsutdrag, innefattande inom fullmäktige uttalad skiljaktig mening, bifogas.

Stockholm den 28 februari 1939.

Å fullmäktiges vägnar:

KARL HILDEBRAND.

John Hägglund.

Bihang till riksgäldsfullmäktiges yttrande.

Utdrag av protokoll vid fullmäktiges i riksgäldskontoret sammankomst den 28 februari 1939.

Kl. 9.30 f. m.

N ä r v a r a n d e:

Ordföranden herr Hildebrand,
vice ordföranden herr Råstock,
herrar Andersson,
Lindqvist,
Ryberg,
Magnusson och
Eriksson samt
riksgäldsdirektören och dennes ersättare.

§ 1.

Företogs ånyo till behandling vid sammankomsten den 16 innevarande februari, § 7 i protokollet, bordlagd remiss från statsrådet och chefen för finansdepartementet angående förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden.

Efter överläggning beslöto fullmäktige fortsätta behandlingen av förevarande ärende senare å dagen.

Kl. 5.30 e. m.

N ä r v a r a n d e:

Samma som tidigare å dagen.

Fortsattes behandlingen av förslaget till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden; och beslöto nu fullmäktige att till statsrådet

och chefen för finansdepartementet avgiva yttrande i ärendet enligt registret.

Vice ordföranden herr *Råstock* samt herrar *Lindqvist* och *Eriksson* läto till protokollet anteckna, att de ansett att fullmäktige bort tillstyrka antagande av den föreslagna valutalagen oförändrad och att sålunda lagens bestämmelser borde kunna bringas i tillämpning ej blott vid krig eller krigsfara utan jämväl vid svår penningkris.

Denna paragraf förklarades omedelbart justerad. Som ovan.

Enligt protokollet:

Torsten Bjerlöv.

Bilaga J.

**Gemensam skrivelse från Sveriges allmänna exportförening,
Sveriges industriförbund och Stockholms handelskammare
i anledning av 1939 års sakkunnigförslag.**

Sedan inom finansdepartementet upprättats förslag till lag om förfogande över utländska betalningsmedel under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden (valutalag), har herr statsrådet inhämtat yttrande däröver från åtskilliga myndigheter och institutioner å den svenska penning- och kapitalmarknaden. Förevarande lagförslag synes emellertid nära beröra även de intressen, vilka undertecknade organisationer ha att tillvarataga. I anslutning till det samtal i ärendet, som Sveriges allmänna exportförenings ordförande och dess verkställande direktör hade med herr statsrådet den 17 sistlidna februari, få organisationerna härmed framlägga sina synpunkter på denna fråga under hemställan, att dessa måtte tagas under övervägande vid ärendets fortsatta beredning.

Mellan valutapolitik och handelspolitik består ett nära samband. Av fundamental betydelse för utrikeshandelns existensvillkor är det *mål*, som uppställs för de valutavärdande myndigheternas verksamhet, men därav följer ingalunda, att *medlen* för ernåendet av detta mål skulle vara av underordnad vikt för varuutbytet med utlandet. Tvärtom synes gälla, att ju längre gående ingrepp statsmakterna se sig nödsakade att företaga för förverkligandet av sin valutapolitik, desto mer griper denna in i handelspolitiken. I länder, där valutahandeln helt omhändertagits av det allmännas organ, ha handels- och valutapolitiken sammansvetsats till en enhet under statsmakternas kontroll. Även om det nu framlagda förslaget icke i och för sig skulle avse en reglering av den svenska exporten eller importen, torde det likväl i praktiken kunna medföra djupgående och icke önskvärda följdverkningar för dessa båda sidor av svenskt näringsliv. De åtgärder, som enligt förslaget skulle kunna komma i fråga, innebära ju nämligen för extrema fall en total reglering av valutahandeln och en praktiskt taget fullständig kontroll av betalningsförhållandena med utlandet ävensom ett be- myndigande för Konungen att förordna om inlösen av utländska betalningsmedel, utländska fordringar och utländska värdepapper.

Bestämmelserna åsyfta att sätta de penningvärdande myndigheterna i stånd att även i händelse av krig, krigsfara eller svår penningkris genomföra det av statsmakterna fastställda målet för den svenska penningpolitiken.

För fullföljandet av detta syfte tarvas emellertid åtgärder icke blott på det valutapolitiska området utan på alla de olika områden av det ekonomiska livet, från vilka inflationistiska impulser kunna tänkas utgå. Inträda rubbningsföreteelser i sådant hänseende inom ett eller flera av dessa avsnitt, måste, om principen icke helt skall uppgivas, motåtgärderna på de övriga bliva desto starkare. Vid skärskådandet av den fråga, vilken vi nu övergå att behandla, nämligen huruvida ett verkligt behov av den

*Sambandet
mellan valuta-
politik och
handelspoli-
tik.*

framlagda lagstiftningen föreligger, synes man emellertid rimligen vara berättigad förutsätta en sådan uppbyggnad av den ekonomiska politiken, att de särskilda ingreppen samverka med varandra, icke däremot att den ena åtgärden kommer att verka i viss riktning, den andra åter i motsatt. Enligt undertecknades uppfattning har denna förutsättning icke konsekvent iakttagits i motiven till förevarande lagstiftning.

*Behovet av en
valutapolitisk
beredskaps-
lagstiftning.*

Den grundläggande problemställningen vid bedömandet av de ifrågasatta åtgärdernas nödvändighet är enligt vår åsikt den, med vilken sannolikhet de företeelser, som lagförslaget riktar sig mot, kunna förväntas uppträda och i vilken mån dessa företeelser verkligen äro ägnade att ogynnsamt påverka det svenska penningvärdet. De föreslagna valutarestriktionerna avse framför allt att motverka de kapitalrörelser från eller till utlandet, som kunna förväntas uppkomma såsom en följd av rubbningar på den internationella kapital- och valutamarknaden. Förslaget skiljer härvid mellan å ena sidan en kapitalinströmning till Sverige och ett därmed sammanhängande överflöd på utländska betalningsmedel och å andra sidan en kapitalflykt från Sverige och en därav orsakad brist på utlandsvalutor. Vi upptaga i det följande vart och ett av dessa båda huvudfall till särskild granskning.

*Kapitalin-
flöde till
Sverige.
och vid krig
eller krigs-
fara.*

Vad först beträffar ett inflöde av flyktkapital till Sverige i de situationer, som lagförslaget betecknar såsom »krig eller krigsfara», torde en dylik företeelse näppeligen vara att förvänta, därest vårt land självt befinner sig i krig eller hotas av att bli indraget däri. Men skulle, mot förmodan, en sådan tillströmning av kapital i större skala komma till stånd i nu angivna läge, vore den snarast att hälsa med tillfredsställelse. I ordet »krigsfara» torde ej rimligtvis kunna intolkas annat än ett allvarligt hot för Sverige att indragas i krig. Däremot synes det oss, som om ordet »krig» vore till sin innebörd oklart och i behov av förtydligande. Den i valutalagen förekommande sammanställningen »av krig — — — föranledda utomordentliga förhållanden» användes i andra författningar och författningsförslag på den ekonomiska försvarsberedskapens område, exempelvis i maxiprislagen, för att känneteckna en situation, som icke är liktydlig med krig, vari Sverige är part, eller krigsfara för Sverige. På grund härav får den tolkningen icke anses utesluten, att med »krig» i valutalagen åsyftas ej blott en konflikt, vari Sverige är indraget, utan även ett mellan andra makter pågående krig, förutsatt att detta är av beskaffenhet att kunna föranleda inträdet av utomordentliga förhållanden å den svenska penningmarknaden. Vid bedömandet av förutsättningarna i sistnämnda fall för en kapitalinströmning till Sverige har man att iakttaga vissa ytterligare distinktioner. För det första får ett kapitaltillflöde anses vara uteslutet från sådana länder, vilka redan nu skydda sig mot en kapitalflykt genom valutamonopol. Av de länder åter, vilka för närvarande icke tillgripit så extrema åtgärder, hava ett flertal dock infört bestämmelser av annan art, vilka äro avsedda att hindra en baissespekulation i den egna valutan. I händelse dessa länder indragas i krig, torde de ifrågavarande bestämmelserna komma att ytterligare utbyggas. Man lär därför böra räkna med att en inströmning till Sverige av flyktkapital väsentligen skulle komma att härröra från sådana europeiska stater, vilka jämte Sverige skulle förbliva neutrala under en konflikt. Långt sannolikare än att vårt land i en dylik situation blir målet för flyktkapitalets vandringar, är dock att strömmen av kapital söker sig till neutrala utomeuropeiska länder. Av de medel, som till äventyrs likväl skulle söka placering i Sverige, torde enligt vad erfarenheterna från tidigare tillfällen giva vid handen, en huvudpart komma att härröra från våra nordiska grannar. En utjämning av de därigenom eventuellt förorsakade rubbningarna i det monetära läget

synes utan avsevärda svårigheter kunna genomföras inom ramen av det i en dylik situation med säkerhet utvidgade nordiska samarbetet.

Vi hysa med hänsyn till vad nu anförts starka tvivelsmål rörande behovet av en valutareglering såsom korrektiv mot en kapitalinströmning ens vid krig eller krigsfara.

Lagförslaget förutsätter emellertid, att valutarestriktioner skola kunna tillgripas icke blott vid krig eller krigsfara utan även vid svår penningkris. En extraordinär inströmning av främmande betalningsmedel till Sverige kan otvivelaktigt inträffa i situationer, då vare sig krig eller krigsfara föreligger. Detta kan bliva fallet under en svår internationell penningkris, men, såvitt vi förstå, behöver en sådan å andra sidan icke vara förhanden för att en dylik inströmning skall inträffa. Erfarenheten har nämligen visat, att en blott förväntan om en sänkning av de utländska växelkurserna kan vara tillräcklig att utlösa en spekulation i svenska kronor; detta var fallet exempelvis i februari 1937. En sådan situation — vare sig den karakteriseras såsom »svår penningkris» eller ej — bör dock kunna mötas med mindre långtgående ingripanden än en valutareglering. Att möjligheter i sådant hänseende redan nu stå riksbanken till buds, synes oss framgå av fullmäktiges utlåtande i detta ärende.

Undertecknade organisationer ha för övrigt icke kunnat undgå det intrycket, att hela problemet om de internationella kapitalrörelsernas omfattning och de skadliga inverkningarna av ett tillflöde av kortsiktigt utländskt kapital fått alltför stora proportioner. Såvitt vi kunna finna, gäller detta icke blott i vårt land utan även utomlands. Vi ha haft tillfälle taga del av en av Federal Reserve Board nyligen publicerad undersökning rörande Förenta Staternas internationella kapitalbalans. Utredningen synes giva vid handen, att frågan om flyktkapitalet har en vida mindre betydelse för detta lands penning- och kapitalmarknad än som hittills antagits. I den ekonomiska pressens kommentarer till den framlagda rapporten ha ock framkommit förmodanden, att undersökningen skall beteckna avslutningen på de senaste årens amerikanska diskussion rörande de åtgärder, som erfordras för att möta en ytterligare tillströmning av flyktkapital till Förenta Staterna. Vi äro fullt medvetna om risken av att utan vidare tillämpa dessa erfarenheter på de vida mindre förhållandena i vårt land. Men samtidigt synes det oss som om en slutsats kunde även för vårt lands vidkommande dragas ur de amerikanska rönen, nämligen att frågan om de ogynnsamma inverkningarna av de korta kapitalrörelserna väsentligen är ett psykologiskt problem. Berörda förhållanden i Förenta Staterna ha nyligen föranlett en omläggning av statistiken över kapitalrörelserna till och från detta land i syfte att erhålla mera aktuella uppgifter därom. Såvitt undertecknade förstå, skulle en tillämpning av den nu föreslagna lagstiftningen nödvändiggöra en utvidgning och förbättring av motsvarande svenska statistik. Vi våga emellertid ifrågasätta, huruvida icke redan en sådan reform skulle i flertalet fall vara ägnad att minska de farhågor, vartill kapitalrörelserna under stundom givit anledning, och sålunda bidra till att göra lagen överflödig.

Undertecknade övergå härefter till att behandla det andra huvudfall, på vilket den ifrågasatta lagstiftningen tar sikte, nämligen en kapitalflykt från Sverige. Riksbankens för närvarande utomordentligt starka ställning på valutamarknaden synes, såsom framhålles i motiven till lagförslaget, visserligen göra frågan om en tillämpning av de för detta fall avsedda ingripandena mindre aktuell än de åtgärder, som avses för mötande av en kapitalinströmning till vårt land. Vi finna, att den motivering, som anförts för inrättandet av långtgående valutarestriktioner till förhindrande av kapital-

*Kapitalflykt
från Sverige.*

flykt från Sverige, ger anledning till erinringar på vissa punkter. Enligt vår åsikt är det riktigt — såsom i motiven framhålles — att en dylik kapitalflykt i och för sig är ägnad leda till en åtstramning av läget på den inhemska penningmarknaden. Enligt motiven kunde emellertid kapitalutströmningen likväl förväntas leda till en icke åsyftad höjning av den inhemska prisnivån, nämligen på grund av det samtidiga uppträdandet av inflationistiska tendenser på andra områden, varvid särskilt nämnes möjligheten av att i de situationer, varpå förslaget tar sikte stigande statsutgifter skulle i ökad grad finansieras genom en vidgad sedelutgivning. Såsom vi förut framhållit, måste man emellertid förutsätta, att de statliga åtgärderna mot en prisstegring så koordineras, att man icke skall behöva räkna med en spänning mellan de olika leden i den statliga valuta-, pris- och finanspolitiken. Vi finna därför de i promemorian i nu angivna hänscenden uttalade farhågorna icke tillräckligt grundade med hänsyn till de allmänna utgångspunkterna för diskussionen.

Detta utesiuter icke att enligt vår åsikt behov kan visa sig föreligga av en beredskapslagstiftning till mötande av en kapitalflykt från Sverige vid krig eller krigsfara. Anledningen till att vi finna detta vara fallet är främst att man icke torde få bortse från eventualiteten att de svenska valutatillgodohavandena i utlandet vid krig eller krigsfara icke kunna hemtagas. Detta skulle innebära ett nedbrytande av den första försvarslinjen i vår valutapolitiska krigsberedskap och kunde möjligen i extrema lägen, därest icke effektiva motåtgärder stå till buds, utlösa en svensk likviditetskris. Vad nu sagts synes emellertid gälla allenast i krig, respektive vid krigsfara. I det tredje fallet åter, nämligen svar penningkris, synes vår allmänna valutapolitiska ställning jämte de befogenheter, som redan nu stå riksbanken till buds, innebära fullt tillräckliga garantier för uppnåendet av de penning- och valutapolitiska målen.

Enligt undertecknade organisationers i det föregående utvecklade åsikt skulle sålunda tillämplighetsområdet för den ifrågasatta lagstiftningen kunna avsevärt begränsas. För en sådan begränsning synas jämväl även andra skäl än de förut berörda tala. En alltför vid fullmakt skulle enligt vårt förmenande, kunna framkalla krav på lagens användning i oträngt mål. Den skulle ock kunna utomlands giva anledning till ofördelaktiga uppfattningar av eller misstro mot de svenska statsmakternas intentioner och därigenom föranleda åtgärder till förfång för svenska intressen. Belysande för de reaktioner, som man härvid finge räkna med, synes oss vara följande under septemberkrisen 1938 inträffade händelse. Ett svenskt industriföretag, som för tillgodoseende av sitt råvarubehov i viss utsträckning är hänvisat till import, erhöi vid mitten av september från en av sina mångåriga leverantörer ett meddelande om att tidigare tillämpade betalningsvillkor, 30 dagars kredit, sattes ur kraft och att betalning i stället skulle erläggas mot dokument. Under senare delen av september skärptes bestämmelserna därhän, att man påfordrade full förskottsbetalning i bank i ursprungslandet, innan varorna skeppades därifrån. Då från det svenska företags sida gensagor framställdes mot denna behandling och förklaring begärdes över anledningen till dessa onormala betalningsvillkor, framhöi den utländske leverantören, att man i hans land hyste farhågor för att Sverige kunde komma att tillämpa stränga valutabestämmelser, vilka skulle omöjliggöra för det svenska företaget att erhålla erforderliga medel för likvideringen av de verkställda inköpen. Blotta tillvaron av en sådan lag, som den nu föreslagna, skulle således i synnerhet med här påtalade formulering av förutsättningarna för dess tillämpning, så snart minsta ökning i den politiska spänningen i världen förmärkes, kunna leda till avsevärda svårigheter för vår utrikeshandel, vilken är av så avgörande betydelse för vårt folk.

Sammanfattningsvis få undertecknade hemställa att med avseende på förutsättningarna för den ifrågasatta lagstiftningens tillämplighet den ändring vidtages i förslaget, att ett statligt valutamonopol endast ifrågakommer såsom motåtgärd mot en befarad eller inträffad kapitalflykt från Sverige i den mån så provas oundgängligen nödigt för uppnående av de penningpolitiska målen under utomordentliga, av krig eller krigsfara föranledda förhållanden. I likhet med vad fullmäktige i Sveriges riksbank uttalat, få vi tillika hemställa, att framställning från fullmäktige om tillämpning av lagen skall ha biträtts av minst fem av fullmäktiges ledamöter, att begreppet krigsfara så kvalificeras att före lagens ikraftträdande riksdagskallelse i anledning av denna fara skall ha utfärdats samt att lagens giltighetstid tillvidare begränsas till utgången av 1940.

Förutsättningar för lagstiftningens tillämpning: sammanfattning och hemställen.

Med avseende å detaljerna i den ifrågasatta lagstiftningen vilja vi anföra följande. Den nämnd, som enligt 3 § valutalagen skall utses för slitande av tvist rörande ersättningen vid inlösen av utländska värdepapper, synes oss komma att på grund av sin sammansättning i alltför övervägande grad företräda statsmaktens intressen. Då skyldigheten att överlämna dylika värdepapper innebär ett allvarligt intrång i enskild mans rättigheter, bör en sådan sammansättning givas nämnden, att något tvivel om opartiskheten i dess avgöranden icke behöver ifrågakomma. På grund härav och då det synes befogat, att näringslivet får en starkare representation i nämnden, föreslå vi, att densamma utvidgas med en ledamot, förslagsvis utsedd av Sveriges allmänna exportförening eller av handelskamrarna i riket.

Lagförslagets detaljer.

Undertecknade organisationer vilja slutligen fästa uppmärksamheten på de betydande svårigheter, som kunna förväntas uppstå med hänsyn till svenska industriföretags i utlandet verksamma dotterbolag. Därest dessa skulle drabbas av bestämmelserna om skyldighet att avlämna främmande valutor m. m. — en fråga, vilken synes oss icke vara tillräckligt klarlagd i det föreliggande förslaget — skulle de därigenom komma att vidkännas ett allvarligt avbräck i sin verksamhet. Vi hemställa därför, att det antingen i lagtexten eller motiven till lagen uttryckligen utsäges, att dylika dotterföretag skola vara fritagna från skyldigheten att tillhandahålla sina nödvändiga rörelsemedel till inlösning.

Stockholm den 10 mars 1939.

Sveriges allmänna exportförening.

T. HERNOD.

ERIK NYLANDER.

Sveriges industriförbund.

K. F. GÖRANSSON.

GUSTAF SETTERGREN.

Stockholms handelskammare.

JOSEF E. SACHS.

W. G. STIERNSTEDT.

Bilaga K.

Skrivelse från Sveriges redareförening i anledning av 1939 års sakkunnigförslag.

Det har kommit till Sveriges redareförenings kännedom, att man inom finansdepartementet för närvarande är sysselsatt med att utarbета förslag till lagstiftning rörande valutareglering under utomordentliga, av krig, krigsfara eller svår penningkris föranledda förhållanden. Då en dylik lagstiftning, såvitt föreningen förstår, i varje fall indirekt kan komma att beröra sjöfartsnäringsen i kanske högre grad än någon annan näringsgren, har föreningen icke ansett sig kunna underlåta att redan på ett tidigt stadium av lagstiftningsarbetet för departementet tillkännagiva nedanstående mera allmänna synpunkter i ämnet.

Den svenska handelsflottan sysselsättes i mycket stor utsträckning i trafik mellan Sverige och utlandet eller mellan utländska hamnar. Det torde vara endast i undantagsfall, som frakter i sådan trafik slutas i svenska kronor. Den valuta, som mest förekommer såsom basis för frakten, är pundet, men icke sällan användas även andra utländska valutor. Det är till följd därav uppenbart, att en lagstiftning, som innebär import- eller exportförbud för utländska valutor, på ett mycket kännbart sätt kan komma att beröra rederinäringsen och att synnerlig försiktighet måste iakttagas, så att icke den svenska sjöfarten vid dylika tillfällen kommer att arbeta med större svårigheter med hänsyn till valutaförhållandena än sjöfarten i övriga länder, vars fartyg icke på samma sätt äro bundna av valutarestriktioner. Därvid är att märka, att enbart det förhållandet, att den svenske redaren nödgas sluta befraktningsavtal under förutsättning av valutamyndigheternas godkännande, kommer att försätta honom i ett efterhandsläge, som helt säkert många gånger medför, att befraktaren hellre tager det lands fartyg, som icke behöva uppställa dylikt villkor för befraktningen.

Det torde vara ett regelmässigt förhållande, att våra linjerederier träffa avtal med befraktarna för längre perioder rörande den frakt, som skall gälla för transport av de ifrågakommande varuslagen. Rederiets fraktkalkyler äro därvid baserade på fria valutaförhållanden. Om under löpande kontraktstid valutan undergår tvångsförändringar i ena eller andra riktningen eller valutarestriktioner i annan form genomföras, kunna ifrågavarande rederier åsamkas omfattande förluster. Därtill kommer, att dessa rederier ej sällan på förhand försäkra sig om valutor, understundom till stora belopp, för att täcka under kontraktstiden uppkommande skulder i utlandet, vilket medför, att hastiga rubbningar i valutaförhållandena för dem kunna skapa svårigheter.

Då det gäller tidsbefraktning är det även nödvändigt, att den svenske respektive utländske tidsbefraktaren kan från landet utföra respektive hit införa mot tidsbefraktningshyran svarande belopp i svensk respektive utländsk valuta. Ty det torde höra till undantagen, att svenska tidsbefraktare hava tillgodohavanden i utlandet eller att utländska hava till sitt föfogande svensk valuta, som de kunna taga i anspråk för likvid i dylika

fall. De utgifter, som rederiet måste påtaga sig i utländska hamnar i samband med lastning och lossning därstädes för hamnumgälder, fartygsavgifter i övrigt m. m., måste detsamma hava möjlighet att likvidera utan hinder av valutarestriktioner.

Om föreningen är riktigt underrättad, kommer den ifrågavarande lagstiftningen, såsom inledningsvis redan antytts, icke allenast att avse förhållandena under krig och krigsfara utan även vid svår penningkris. Mot det förhållandet att regeringen under krig och krigsfara må äga rätt att vidtaga utomordentliga åtgärder i hithörande hänseenden utan riksdagens hörande torde man måhända icke kunna rikta någon berättigad erinran. Föreningen förmenar likväl, att dylika åtgärder endast böra ifrågakomma, då läget är så allvarligt, att riksdagskallelse utfärdas. Däremot måste det anses synnerligen betänkligt att bemyndiga regeringen vidtaga så vittomfattande åtgärder i valutareglrande syfte, som den nu ifrågasatta lagstiftningen skulle medföra. Då svår penningkris är rådande, torde de befogenheter, som riksbanken redan har, vara tillräckliga att bemästra uppkommande svårigheter. I varje fall bör resultatet därav först avvaktas. Genom det samarbete, som nu finnes mellan riksbanken och affärsbankerna, lärer också möjlighet förefinnas att uppnå en reglering av hithörande frågor under dylika tider.

Det säger sig självt, att det praktiska utövändet av en sådan reglering, som är ifrågasatt, är för näringslivets utöväre av synnerlig betydelse. Det synes därför ur alla synpunkter lämpligast, att handhavandet av hithörande för näringslivet ömtåliga spörsmål bör anförtros åt en nämnd, inom vilken bland andra sjöfartsnäringsen blir på vederbörligt sätt representerad.

Med åberopande av vad sålunda framhållits får föreningen vördsamt hemställa, att kungl. finansdepartementet måtte vid den fortsatta behandlingen av ärendet vederbörligen beakta de svårigheter, som rederinäringsen kan komma att utsättas för genom en reglering av valutaförhållandena på sätt som ifrågasatts.

Göteborg den 9 mars 1939.

Sveriges redareförening.

HANS ERICSON.

H. F. REUTERSKIÖLD.

Översikt över bilagorna till propositionen.

	Sid.
Bilaga A. Utdrag av statsrådsprotokollet angående 1932 års departementsförslag till valutalag	31
Bilaga B. Utdrag av lagrådets protokoll angående 1932 års departementsförslag till valutalag	43
Bilaga C. 1939 års sakkunnigförslag till valutalag	46
Bilaga D. P. M. angående behovet av valutapolitisk krigsberedskap.....	48
Bilaga E. Förslag till tillämpningsförfordningar till valutalagen	57
Valutaförordning I (fall av kapitalinströmning)	57
Valutaförordning II (fall av kapitalflykt)	61
Bilaga F. Bank- och fondinspektionens yttrande över 1939 års sakkunnigförslag	67
Svenska bankföreningens yttrande till bank- och fondinspektionen	71
Bilaga G. Rikskommissionens för ekonomisk försvarsberedskap yttrande över 1939 års sakkunnigförslag.....	75
Bilaga H. Bankofullmäktiges yttrande över 1939 års sakkunnigförslag	77
Bilaga I. Riksgäldsfullmäktiges yttrande över 1939 års sakkunnigförslag....	86
Bilaga J. Gemensam skrivelse från Sveriges allmänna exportförening, Sveriges industriförbund och Stockholms handelskammare i anledning av 1939 års sakkunnigförslag.....	89
Bilaga K. Skrivelse från Sveriges redareförening i anledning av 1939 års sakkunnigförslag	94